

Oppdragsrapport nr. 13-2013

Ragnhild Brusdal, Elling Borgeraas
og Mary Ann Stamsø

Økonomisk likestilling blant gifte og samboende

SIFO

© SIFO 2013
Oppdragsrapport nr. 13 – 2013

STATENS INSTITUTT FOR FORBRUKSFORSKNING
Sandakerveien 24 C, Bygg B
Postboks 4682 Nydalen
0405 Oslo
www.sifo.no

Det må ikke kopieres fra denne rapporten i strid med åndsverksloven. Rapporter lagt ut på Internett, er lagt ut kun for lesing på skjerm og utskrift til eget bruk. Enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring utover dette må avtales med SIFO. Utnyttelse i strid med lov eller avtale, medfører erstatningsansvar.

Tittel Økonomisk likestilling blant gifte og samboende	Antall sider 87	Dato 19.12.2013
Title Financial equality among married and cohabitating couples	ISBN	ISSN
Forfatter(e) Ragnhild Brusdal, Elling Borgeraas og Mary Anne Stamsø	Prosjektnummer 11200429	Faglig ansvarlig sign.
Oppdragsgiver BLD		
Sammendrag Rapporten ser på økonomisk planlegging og organisering blant gifte og samboende mellom 24 og 59 år. Rapporten baserer seg på en web survey med 1023 respondenter. En av intensjonene var å se på dette i et likestillingsperspektiv. Resultatene viser at de fleste er fornøyd med organiseringen av husholdets økonomi, og mener at de er økonomisk likestilte. To forhold ser ut til å være av sentral betydning for hvordan økonomien er organisert, nemlig sivil status og alder. Det antydes et livsløp hvor man starter som samboende med individuell økonomi og senere inngår mange ekteskap og økonomien blir mer felles. Om økonomien er likestilt er vanskelig å si. Det kan se ut som kvinnene er de økonomiske vinnerne i dagliglivet, men trolig taper de ved skilsmisse eller når de når pensjonsalderen. Det er også en viss uenighet mellom kvinner og menn i hvordan de oppfatter økonomien, hvem som betaler mest o.l. Analysene viser at for eierforhold til bolig og hytte har sivilstand stor betydning og en stor andel av ekteparene har felleseie, mens dette ikke er så utbredt blant de samboende.		
Summary The report looks at economic planning and organization among married and cohabiting couples between 24 and 59 years. The report is based on a Web survey with 1,023 respondents. One objective was to look at household economy from a gender equality perspective. The results show that most people are satisfied with the organization of the finances, and believe that they are financially equal. Two factors appear to be of central importance for how the economy is organized, namely marital status and age. The analysis suggests a life cycle where one starts as cohabiting with individual economy and later, when married, the economy becomes more joint. Whether the economy is equally distributed is hard to say. It seems that women are the economic winners in daily life, but probably losers if they get a divorce or when they reach retirement age. There is also some disagreement between women and men in how they perceive the economy, who pays the most, etc. The analysis shows that ownership of residential and cottage have social status great importance and a large percentage of married couples have joint ownership, whereas this is not so common among cohabiting couples.		
Stikkord Økonomisk likestilling, husholdsøkonomi, eierforhold bolig og hytte		
Keywords Financial equality, household economy, ownership to residence and cabin		

Økonomisk likestilling blant gifte og samboende

av

Ragnhild Brusdal, Elling Borgeraas og Mary Ann Stamsø

2013

STATENS INSTITUTT FOR FORBRUKSFORSKNING
postboks 4682 Nydalen, 0405 Oslo

Forord

Prosjektet er på oppdrag fra BLD (Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet). Tema er husholdsøkonomi med særlig vekt på økonomisk likestilling. Bakgrunnen er at det foreligger lite kunnskap om likestilling på dette området. Det var blant annet ønskelig å se nærmere på i hvilken grad det er systematiske forskjeller mellom ektepar og samboere med hensyn til organisering og ulike typer økonomiske beslutninger i husholdet. Rapporten er basert på en web-basert survey utført av Epsos i mars 2013.

Prosjektet er tenkt i tre moduler den første er en litteraturgjennomgang (se Brusdal 2013). Denne rapporten er modul to som er en landsrepresentativ survey som skal gi et mer utfyllende bilde av organiseringen av økonomien i norske hushold. I modul tre skal vi gjøre en kvalitativ utdypning av resultatene som har kommet frem i modul to.

Ragnhild Brusdal har vært prosjektleder og Elling Borgeraas og Mary Ann Stamsø har vært tilknyttet prosjektet.

Nydalen, desember 2013

STATENS INSTITUTT FOR FORBRUKSFORSKNING (SIFO)

Innhold

Forord.....	5
Innhold	7
Sammendrag.....	9
Summary	11
1 Innledning	13
1.1 Bakgrunn.....	13
1.2 Problemstilling	14
1.2.1 Individuelle forhold.....	15
1.2.2 Strukturelle forhold	15
2 Utvalg og metode.....	17
2.1 Husholdets økonomiske ressurser	18
3 Økonomisk planlegging.....	21
4 Organiseringen av økonomien	25
4.1 Om likestilling og kjønnsroller i husholdene	25
4.2 Økonomisk organisering	26
4.3 Arv og testamente	31
4.4 Hvordan benyttes barnetrygden?.....	32
4.4.1 Pengene inn på egen konto.....	33
4.4.2 Barnetrygden inn på konto i barnets navn.....	33
4.4.3 Barnetrygden inn i husholdets fellesutgifter	33
4.4.4 Økonomi og tillitt	33
5 Hvem betaler husholdenes utgifter? Et kjønnsperspektiv	35
5.1 Innledning	35
5.2 Hvem betaler fellesutgifter?.....	37
5.3 Løpende daglige utgifter	39
5.3.1 Klær og andre utgifter til felles barn	40
5.4 Sjeldne, større variable utgifter	42
5.4.1 Møbler og hvitevarer.....	42
5.4.2 Ferie.....	43
5.4.3 Bilutgifter	43
5.5 Husholdenes faste utgifter.....	44
5.5.1 Husleie/kommunale utgifter	44
5.5.2 Felles boliglån	45
5.5.3 Annen fellesgjeld	46
5.5.4 Økonomisk støtte til barn som har flyttet hjemmefra.....	46
5.5.5 Internett/bredbånd	46
5.6 Individuelle utgifter.....	47
5.7 Oppsummering.....	48
6 Eiendom.....	49
6.1 Innledning	49
6.2 Om utvalgets sammensetning	50
6.2.1 Tilknytningsform til boligen	50

6.2.2	Sivilstatus og alder	50
6.2.3	Forholdet mellom inntekt og kjønn	51
6.3	Bolig	53
6.3.1	Boligverdi og boliggjeld etter sivilstatus, alder og inntekt.....	54
6.3.2	Boligverdi og inntekt.....	55
6.3.3	Boliggjeld	55
6.3.4	Eierforhold til boligen og forskjeller mellom sivilstand, kjønn, alder og inntekt	57
6.3.5	Multivariat analyse av eierforhold til bolig.....	59
6.4	Hytte	62
6.4.1	Hvem eier hytte?	62
6.4.2	Fordeling av hytteverdi og hyttegjeld	63
6.4.3	Eierforhold til hytte	64
6.5	Oppsummering	65
6.5.1	Referanser.....	66
7	Ulike holdninger til husholdsøkonomi	67
7.1	Økonomi og likestilling.....	69
7.2	De fleste er tilfreds	69
8	Yrkesituasjon: heltids- deltids- og hjemmeværende	71
8.1	Deltidsarbeid og økonomisk organisering i husholdet	73
8.2	Heltids-, deltids og ikke yrkesaktive	74
9	Økonomisk organisering	75
9.1	Oppsummering	75
9.2	Felles og individuell organisering av økonomien	75
9.3	Økonomisk likestilling	76
9.4	Kvinner vinnere i dagliglivet, mens mennene er vinnere ved skilsmisse?.....	77
9.5	Troen på ekteskapet.....	78
9.6	Ulike måter å se husholdets økonomi på?	78
	Litteratur.....	79
	Vedlegg	81

Sammendrag

Rapporten ser på husholdsøkonomi og økonomisk organisering blant kvinner og menn og blant gifte og samboende. I datamaterialet inngår 1023 web baserte intervjuer av gifte eller samboende mellom 24 og 59 år. Datainnsamlingen ble utført i mars 2013 av Ipsos. Rapporten er delt inn i flere kapitler som analyserer ulike sider ved husholdenes økonomi. Alle analysene tar utgangspunkt i samme data sett.

I kapittel 3 ser Ragnhild Brusdal på den økonomiske planleggingen. Resultatene viser at det var lite diskusjon om hvordan økonomien og eventuell formue og verdier skulle organiseres da man giftet seg eller flyttet sammen. Det er noe mer diskusjon om økonomi i det daglige og særlig blant de yngste og de med høyere utdanning. Få setter opp budsjett. Vel halvparten får vanligvis gjennomslag for sine ønsker om hva husholdet skal bruke penger på, mens en stor andel, 43 prosent ser ut til å ha litt varierende resultater. Kun fire prosent føler seg som den tapende part i økonomiske beslutninger. En større andel kvinner svarer at de får gjennomslag for sine ønsker enn menn.

I kapittel 3 ser Ragnhild Brusdal på hvordan økonomien er organisert. De fleste har en egen bankkonto; 51 prosent har kun denne ene kontoen, mens 41 prosent har en felles konto i tillegg til denne. Felles bankkonto betyr ikke at man setter inn det samme beløpet. Vel en tredjedel svarer at de setter inn like mye, mens det blant de resterende er store variasjoner. Mennene setter inn de største beløpene, mens samboere setter oftere inn likt beløp. Ektepar fremstår som mer fleksible og svarer oftere at beløpets størrelse varierer.

Ektepar har mer felles økonomi enn samboende og partene kan oftere ta ut penger fra felles konto uten å si i fra, og de har også oftere tilgang til ektefelles økonomi. Det er to hovedtyper av økonomisk organisering; en felles økonomi hvor man deler utgiftene, og også deler det som er til overs når utgiftene er betalt. 33 prosent av husholdene var organisert slik. I den individuelle økonomiske organiseringen beholder den enkelte det som er til overs når utgiftene er betalt. 57 prosent var organisert slik. Denne ordningen finner vi oftere blant samboende og yngre.

Barnetrygden inngår vanligvis i husholdets fellesutgifter, men noen setter den inn på egen konto eller på en konto i barnets navn. Hushold som lar barnetrygden gå inn i husholdets fellesutgifter har mer felles økonomi og de er oftere gift enn samboende. Deltidsarbeidende og hjemmeværende kvinner disponerer barnetrygden og setter den oftere inn på sin egen konto.

I kapittel 5 anlegger Elling Borgeraas et kjønnsperspektiv på hvem som betaler husholdenes utgifter og på hvordan kvinner og menn oppfatter dette. Er dette noe som betales i fellesskap eller er det systematiske kjønnsforskjeller? Han skiller videre mellom gifte og samboende og ser på inntektens betydning for hvordan man fordeler utgifter i husholdet. Han finner at de fleste betaler utgiftene i fellesskap, men det er en tendens til at kvinner og menn ikke har samme oppfatning om hvor stor andel den enkelte betaler av utgiftene.

I kapittel 6 ser Mary-Ann Stamsø på ulikhet i eierforhold til bolig og hytte med hovedvekt på bolig. Hun fokuserer både på ulikhet mellom gifte og samboende, mellom ulike alders- og inntektsgrupper, og når det gjelder bolig også mellom kjønn i parforholdet. En viktig problemstilling er om ulikheten i inntekt som eksisterer mellom kjønnene også gir seg utslag i ulikhet i eierforhold til boligen. En rekke faktorer kan bidra til å forklare ulikhet i eierskap mellom partene i et parforhold. I analysene undersøkes betydningen av inntekt, gjeld, salgsverdien, bosted, antall år parene har bodd sammen og hvorvidt en av partene eide bolig fra før.

Kapitel 7 av Ragnhild Brusdal ser på ulike holdninger til husholdsøkonomi. De aller fleste er fornøyd med måten husholdet deres har organisert økonomien på. Gifte er mer fornøyd enn samboende, og kvinner er mer fornøyd enn menn. Idealet er økonomisk likestilling og både kvinner og menn mener at begge har like stort ansvar for å forsørge familien, men denne holdningen får størst tilslutning i de øverste innteksgruppene.

Kapittel 8 ser på yrkessituasjon som har stor betydning både for den daglige økonomien, men også for fremtidig økonomi med tanke på pensjonsopptjening. 62 prosent av kvinnene er heltidsarbeidende, 25 er på deltid og 13 prosent er uten arbeidsinntekt. Den vanligste grunnen er at man ønsker å arbeide deltid, mens også omsorg og helsemessige o.l. årsaker blir oppgitt. Deltidsdiskusjonene er et familieanliggende. De fleste kvinner er fornøyd med å være deltidsarbeidende. Kun 9 prosent svarte at de får økonomisk kompensasjon av ektefelle eller samboer for omsorgsarbeidet de utfører. Kvinners yrkessituasjon skiller lite på holdninger, men heltidsarbeidende kvinner er mer tydelige på at mannens posisjon som hovedforsørger er over og at begge har like stort ansvar for å forsørge familien.

Kapittel 9 oppsummerer noen av hovedfunnene og antyder temaer for ny forskning.

Summary

The report looks at the household finances and economic organization among women and men and among married and cohabiting couples. The data includes 1,023 web-based interviews of married or cohabiting between 24 and 60 years. Data collection was conducted in March 2013 by Ipsos. The report is divided into several chapters that analyze various aspects of households' finances. All analyzes are based on the same data set.

In chapter 3, Ragnhild Brusdal looks at financial planning in the household. The results show that there was little discussion about how the economy and any wealth should be organized when they got married or moved in together. There are more discussions about finances in everyday life and especially among the youngest and those with higher education. Few have set up a budget. More than half of the respondents usually get approval for their requests for what the household should spend money on, while a large proportion, 43 percent, seems to have some varying results. Only 4 percent feel that they are constantly the losing part in economic decisions. A larger proportion of women than men responded that they receive support for their economic wishes.

In chapter 3, Ragnhild Brusdal shows how the economy is organized in the household. Most have a separate bank account, 51 percent have only this one, while 41 percent have a joint account in addition. Joint bank account does not mean that you insert the same amount. Only one third responded that they did so. Among the remaining there are major variations. The men insert the largest amounts, while cohabitants more often insert the same amount. Married couples appear to be more flexible and respond more frequently that the amount varies.

Married couples have more often joint economy than cohabiting couples, and can more often withdraw money from a joint account without asking. They also have more often access to their spouse's finances. The analysis reveals two main types of economic organization; 1) a joint economy where expenses, as well as what is left over after expenses are paid, are shared. (33 percent of households were organized this way). And 2) an individual economy where each one keep what is left over after expenses are paid. (57 percent of the households were organized this way). This arrangement is more common often among the cohabiting and younger.

Child benefit is usually included in the household expenses, but some has put it into a separate account or an account in the child's name. Households that let the child benefit go into household expenses are most common and this arrangement are more common among married couples than among the cohabiting. Part-time workers and housewives dispose the child benefit.

In chapter 5 Elling Borgeraas constructs a gender perspective on who is paying the household expenses and further how women and men perceive this. Do they share the expenses or are there systematic gender differences? He distinguishes between married and cohabiting and looks at the income impact on how expenses are shared in the household. He finds that most

pay the costs jointly, but there is a tendency that women and men have different opinions about how much each pays.

In chapter 6 Mary- Ann Stamsø looks at inequality in ownership of housing and cottage with emphasis on housing. She focuses on both the differences between married and cohabiting, between different age and income groups, and when it comes to housing, also between genders in the relationship. An important issue is whether the inequality in income also results in inequality in ownership of the property. A number of factors may help to explain differences in ownership between the parties in a relationship. The analysis examines the importance of income, debt, sales value, location, number of years couples have lived together and whether one of the parties owned property before.

In Chapter 7, Ragnhild Brusdal looks at different attitudes towards household finances and organization. The vast majority are satisfied with the way their household has organized their finances. Married are more satisfied than the cohabiting, and women are more satisfied than men. The ideal is economic equality and both women and men believe that both have equal responsibility to support the family but this attitude gets the greatest support in the highest income groups.

Chapter 8 looks at employment. 62 percent of the women are working full-time, 25 percent is the part time workers and 13 percent are without income. The most common reason is that they want to work part-time, but also caring and health are significant arguments for working part time.. Part-time work discussions are typically a family affair. Most women are happy to be part-time workers. Only 9 percent receive financial compensation from spouse or cohabitant for the care work they do at home. Women's employment situation has little impact on their attitudes, but full-time working women are more specific stating that the husband's position as the main breadwinner is of the past and that both gender have equal responsibility to support the family.

Chapter 9 summarizes some of the main findings and suggests topics for new research.

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Fra 70-tallet og frem til i dag har det skjedd store endringer i kvinners plass i samfunnet og i familien. Likestilling har vært en politisk målsetting og i dag har en like stor andel kvinner som menn høyere utdanning. Kvinners yrkesaktivitet har økt sterkt, nesten like mange kvinner som menn er yrkesaktive, men kvinner arbeider oftere deltid og kvinnes lønn er lavere enn mennenes. Tiden til husarbeid har gått ned, men fortsatt bruker kvinner mer tid enn menn (Statistisk sentralbyrå 2012).

Mens debatten om likestilling i dag i stor grad handler om pappaperm og størrelsen på fedrekvoten og kvinners yrkesaktivitet, kan det se ut som de økonomiske anliggender internt i husholdet i mindre grad er gjenstand for debatt. «I dag fremstår det likedelte foreldreskapet – og spesielt fedrepolitikken – som et hovedelement i likestillingspolitikken» (Bjørnholt 2010:46). I Norge ble Likestillingsloven vedtatt i 1978. Den skal sikre at menn og kvinner behandles likt. Loven er viktig for begge kjønn, men det er særlig kvinnes stilling som er i fokus. De store utfordringene for bedre kjønnslikestilling i dag handler mye om likelønn, likestilt foreldreskap og bekjempelse av vold mot kvinner (<http://no.wikipedia.org/wiki/Likestilling> lastet 22.8.2013).

Det kan se ut som husholdsøkonomien er et område hvor likestillingsarbeidet ikke har hatt stor effekt. Wærness og Knudsen (2002) hevder at hvordan ektepar og samboere tenker og forhandler om penger og hvordan de fordeler ansvaret for økonomien og de økonomiske ressursene fortjener stor oppmerksomhet fordi avstanden mellom ideologi og praksis når det gjelder likestilling på dette området er antakeligvis ganske problematisk i mange moderne familier.

Denne rapporten er en videreføring av SIFO-rapporten «Husholdsøkonomi og likestilling. En litteraturgjennomgang». Prosjektet er på oppdrag fra Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet og skal blant annet se nærmere på hvordan økonomien er organisert i ulike hushold. I den tidligere rapporten ble det antydnet at et skille mellom gifte og samboende kunne være relevant for analysen. I dag er det mange som lever i samboerskap. Denne kategorien er imidlertid ikke noen enhetlig gruppe. For mange unge er samboerskap ofte en prøvefase og kan ses på som en forlovelsestid etterfulgt av bryllup senere. Andre fortsetter dette samlivet og etablerer seg med barn og bolig, men uten å gifte seg. Det finnes også en gruppe samboere som er mer voksne og som ikke har felles barn. Samboerskap er ofte mindre stabilt enn ekteskap (Jfr. Noack 2010), og et viktig spørsmål er derfor om det er ulikheter i de økonomiske disposisjonene i de to samlivsformene.

1.2 Problemstilling

Et hushold kan ses som en organisasjon, men samtidig består det av enkeltindivider. Når vi skal studere økonomisk likestilling i husholdene vil indikatorer både på husholdsnivå som eierskap til bolig, husholdets bruttoinntekt om det er hjemmeboende barn eller ikke i husholdet være viktig, men også indikatorer på individnivå som kjønn, utdanning, yrkesaktivitet, holdninger etc. vil være av interesse.

I denne rapporten skal vi se nærmere på økonomiske beslutninger og den økonomiske organiseringen i ulike hushold. Vi ønsker vi å se hvor mye den enkelte får til personlig forbruk og hva som kjennetegner hushold med ulik organisering. Vi ser på den økonomiske planleggingen og på beslutningsprosessen som leder frem til den økonomiske fordelingen i husholdet. Er det diskusjoner i husholdene om hvordan økonomien skal organiseres, og hvis så hvem bestemmer og hvem får gjennomslag for sine ønsker? Hvem eier hva og hvem betaler hva? Vi ser også nærmere på noen holdninger til husholdsøkonomi. Disse kommer blant annet inn på organiseringen av økonomien, på hvordan man ser på likestilling og i hvilken grad man har en åpen økonomi.

Noe forenklet kan vi si at et husholds økonomi består av inntekter som kommer inn og utgifter som betales ut. Utgiftene vil i hovedsak være til varer eller tjenester som konsumeres her og nå som f.eks. mat, eller til varige investeringer som f.eks. bolig. Hvem som tjener inn hva og hvem som betaler hvilke utgifter vil være av sentral betydning. Ikke minst kan det tenkes at hvem som har kontrollen over finansene har betydning. Bøe og Wærnes (2005) har delt forvaltningssystemene etter i hvilken grad partene i husholdet definerte sitt økonomiske fellesskap som basert på felles utgifter versus felles inntekter. I systemet «felles utgifter» defineres beløpet som den enkelte tjener som hans eller hennes. De pengene som er til overs når utgiftene er betalt står vedkommende fritt til å bruke som han eller hun ønsker. Denne organiseringen med individuelle forskjeller mellom husholdsmedlemmene ligger nært opp til det som kan betegnes som et system basert på atskilt økonomi. I systemet «felles økonomi» defineres det som tjenes av begge partene i husholdet som felles, uansett hvor lite eller mye de enkelte tjener. Begge parter får da like mye til personlig forbruk når utgiftene er betalt.

Det er mange grunner til at et hushold organiserer seg som det gjør. Pahl (1989) skiller i sin studie «Money and Marriage» mellom to prosesser når økonomien i husholdet forhandles og utøves, nemlig *bestemmelse* og *forvaltning*. Med bestemmelse menes hvem som bestemmer hvor husholdets inntekter skal plasseres og hvilke prioriteringer som skal foretas, både til det felles hushold og til hvor mye de enkelte personene i husholdet skal ha eller ikke ha. En slik problemstilling kan være hvorvidt man skal kjøpe bil eller pusse opp huset eller ikke, og eventuelt hvor mye den enkelte skal betale eller om man skal dele likt. Man kan også bestemme om begge voksne skal få samme beløp til personlige utgifter eller om noen skal få mer enn den andre. I prosessen som leder frem til bestemmelsene er det viktig å kartlegge om det er enighet mellom partene i husholdet, eller om noen har større definisjonsmakt enn den andre. Videre om det oppstår konflikter i forbindelse med disponeringen av husholdets inntekter og ressurser, og ikke minst hvem som får gjennomslag for sine ønsker. Forvaltningen handler om hvordan man praktisk ordner husholdets økonomi, hvem betaler hva osv.

I det følgende skal vi presentere noen forhold som tenkes å ha betydning for hvordan et hushold organiserer sin økonomi og hvordan dette er fordelt mellom kvinner og menn.

1.2.1 Individuelle forhold

Når økonomisk likestilling i husholdsøkonomien skal studeres vil kjønn være den sentrale variable. Men en rekke andre variable tenkes også å ha betydning slik som inntekt, utdanning, ulike holdninger.

Inntekt og økonomiske ressurser

Penger gir økonomisk definisjonsmakt, og den som bringer mest penger inn i husholdet vil trolig ha større definisjonsmakt og kan bestemme hva pengene skal brukes til. Det forventes større grad av likestilling i hushold hvor begge partene bringer inn omtrent like mye penger.

Utdanning

Høyere utdanning betyr høyere yrkesaktivitet som igjen betyr at mer penger bringes inn i husholdet. Dette skulle tilsi mer likestilling. Høyere utdanning kan også være en indikator på større økonomisk kunnskap.

Holdninger og kultur

I hvilken grad har holdninger betydning for hvordan husholdsøkonomien organiseres? En dominerende holdning synes å være at mannen er hovedforsørger, men er det slik at kvinner og menn har samme holdning her? Menn mener i større grad at det er deres ansvar å være hovedforsørger, og kvinnene er enig i dette (Synovate Dokk Holm¹). Trolig vil holdninger være med på å påvirke hvordan man organiserer økonomien, hvem som skal betale hva og hvordan man ser på økonomisk selvstendighet.

Alder og livsløp

Både selve husholdets sammensetning og husholdets økonomi vil som regel endre seg i løpet av livsløpet. Antall medlemmer vil øke etter som det kommer barn til, og videre vil antall medlemmer avta når barna flytter hjemmefra. Heller ikke inntekt og utgifter vil være det samme over livsløpet. Det er mulig at disse endringene vil påvirke måten man organiserer økonomien på, mens omvendt kan vi tenke oss at det er vanskelig å bryte et allerede etablert mønster. Dette kan bety at eldre er mer tradisjonelle mens yngre er mer likestilte når det gjelder økonomisk organisering uavhengig av husholdets generelle økonomi.

1.2.2 Strukturelle forhold

Også strukturelle forhold kan tenkes å virke inn på den økonomiske likestillingen i husholdet. Vi skal her se på om de er gift eller samboende, hvor mange år husholdet har eksistert, om det er barn eller ikke i husholdet og husholdets samlede økonomiske ressurser.

Gift og samboende

Samboerskap er mindre stabile enn ekteskap og de har i mindre grad felles økonomi sammenlignet med gifte (Noack et al. 2011). Hvorvidt man er gift eller samboende tenkes derfor å ha betydning for hvordan økonomien er organisert mellom kjønnene. Det er også mulig at organiseringen av økonomien hos samboende i mindre grad har blitt diskutert eksplisitt fordi de ikke har en spesiell hendelse som ekteskapsinngåelsen å referere til.

---

¹ Prosjekt utført av Synovate for Ellen Dokk Holm Postsparebanken 2008.

Tidligere samlivsbrudd

Hvilke erfaringer man har gjort seg tenkes også å påvirke hvordan man organiserer seg økonomisk. Det heter seg at ingen tjener på en skilsmisse, men er det slik at de som har tidligere forhold bak seg organiserer økonomien på en annen måte?

Barn i husholdet

Det koster å ha barn, både tid og penger. Hvordan dette influerer på husholdets økonomi og hvordan utgifter og investeringer fordeles forventer vi vil variere. Å ha barn forplikter og det binder husholdet sammen. Det er derfor mulig å forvente at hushold med barn vil ha en tette-re og mer felles økonomi.

I det foregående er det skissert ulike forhold, både individuelle og strukturelle, som kan tenkes å virke inn på den økonomiske likestillingen i husholdene. I det følgende skal vi se nærmere på;

1. Beslutningsprosessen som leder frem til den økonomiske fordelingen i husholdet. Eventuelle diskusjoner i husholdene om hvordan økonomien skal organiseres, hvem bestemmer og hvem får gjennomslag for sine ønsker.
2. Den økonomiske organiseringen i ulike hushold, det vil si hvordan bankkontoene er organisert, hvem som betaler inn til et eventuelt fellesskap og hvordan tilgangen og kontrollen av disse kontoene er.
3. Hvem betaler hva? Et hushold har flere typer utgifter, noen er knyttet til større kapitalvarer mens andre igjen er løpende utgifter i dagliglivet som f.eks. utgifter til mat. Vi ser nærmere på hvordan utgiftene er fordelt mellom kvinner og menn.
4. Eieforhold til bolig og hytte. Det vanligste er å ha felleseie, men hva er det som kjen- netegner de som har andre ordninger?
5. Heltids- og deltidsarbeidende kvinner og organiseringen av økonomien.
6. Ulike holdninger til husholdsøkonomi. Disse kommer blant annet inn på organiseringen av økonomien, hvordan man ser på egen økonomi og økonomisk likestilling.

2 Utvalg og metode

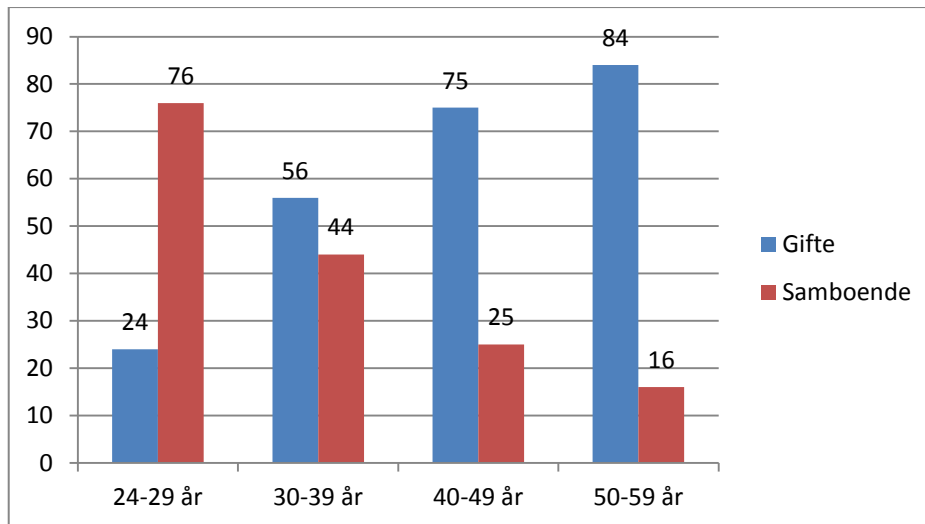
Datainnsamlingen ble utført av Ipsos i perioden 7. til 25. mars 2013. Innsamlingsmetoden her er såkalte web-baserte intervjuer som gjennomføres via e-mail. Disse ligner på postale undersøkelser ved at de er selvadministrerende. Respondentene skulle være enten gifte eller samboende. Respondentene er trukket fra IPSOS panel hvor det er trukket et stratifisert tilfeldig utvalg etter kvoter på kjønn, alder og geografi. Utvalget er vektet i etterkant i henhold til offisiell befolkningsstatistikk. Totalt ble det gjort 1023 intervjuer med kvinner og menn i aldersgruppen mellom 24 og 59 år.

Tabell 2-1: Oversikt over noen demografiske variable. Prosent. (N=1023).

		Prosent
Kjønn	Mann	49
	Kvinne	51
Aldersgruppe	24-29 år	11
	30-39 år	24
	40-49 år	32
	50-59 år	33
Husholdstype	Gift	68
	Samboende	32
Antall år gift/sambo	0-5 år	21
	6-10 år	16
	11-20 år	29
	21-41 år	33
Antall barn	Ingen	44
	1	20
	2	25
	3 eller flere	11

Et av hovedanliggende i denne undersøkelsen var eventuelle forskjeller mellom gifte og samboende. I vårt materiale er 68 prosent gifte og 32 prosent er samboende. 72 prosent hadde ikke vært gift tidligere, mens 12 prosent hadde vært gift tidligere og 17 prosent hadde tidligere vært samboere. To prosent svarte ikke på spørsmålet. (Tallene summerer til over 100 prosent fordi noen har vært både gift og samboende tidligere). Varigheten på samlivet varierte fra de helt nygifte eller samboende til de som hadde levd sammen i 41 år. I 44 prosent av husholdene var det ingen hjemmeboende barn, mens 20 prosent hadde ett barn og 25 prosent hadde to barn, de resterende 11 prosent hadde tre eller flere barn.

Hvorvidt man er gift eller samboende varierer med alder. Det var kun 25 prosent av de under 30 år som var gift, mens 84 prosent av de mellom 50 og 59 år var gift. Omvendt er det for de samboende hvor det er størst andel blant de under 30 år (Figur 1).

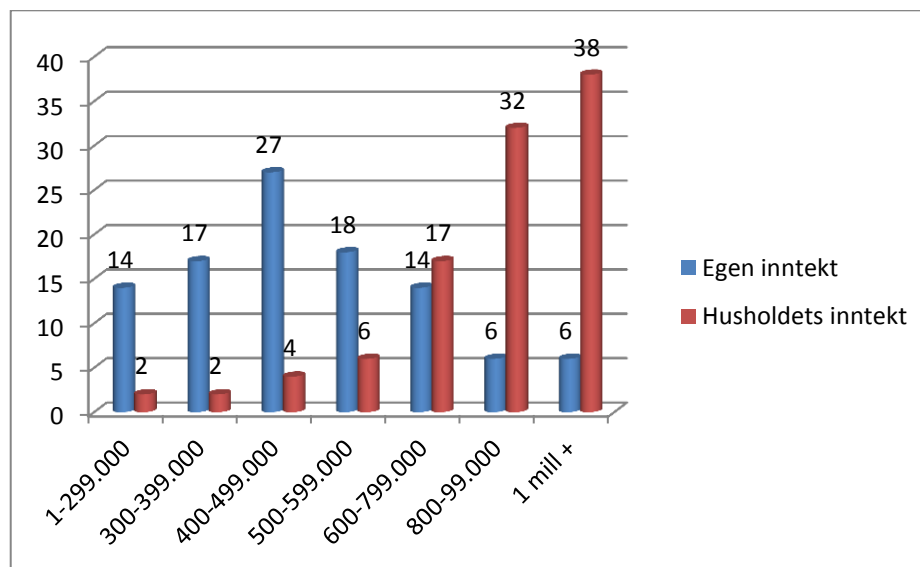

Figur 2-1: Andel gifte og samboende i ulike aldersgrupper. Prosent. (N=1023)

2.1 Husholdets økonomiske ressurser

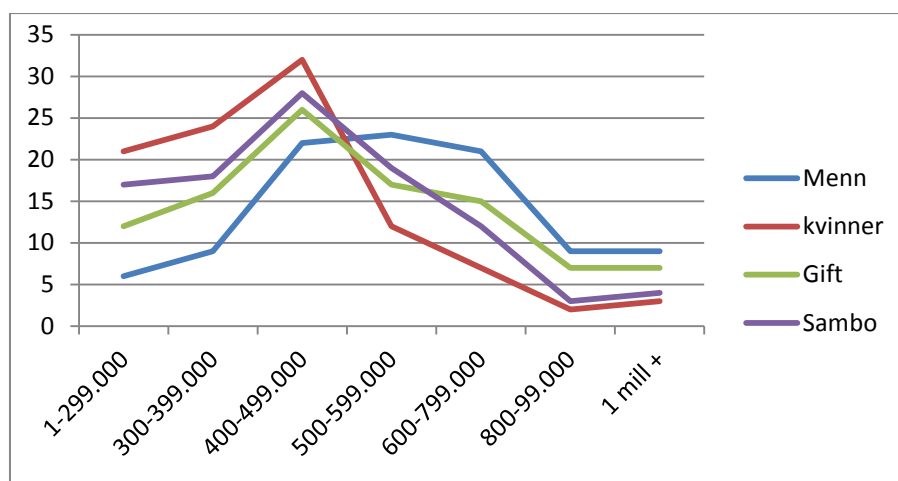
Et hushold er en omfordelende enhet hvor ressurser blir bragt inn og senere omfordelt til utgifter og investeringer. Noen går til fellesskapet, mens andre går til den enkelte. Lønnsinntekter utgjør en stor del av familiens inntekter selv om trygd, barnetrygd, pensjoner og sosialhjelp også inngår i husholdets kapitalinntekter.

I undersøkelsen har vi opplysninger om to typer inntekt; respondentens egen bruttoinntekt samt husholdets bruttoinntekt. Av figur 2-2 ser vi at den enkeltes bruttoinntekt viser en tilnærmet normalfordeling, mens husholdets bruttoinntekt viser at det er størst andel i de høyere inntektsgrupper.

Figur 2-2: Fordeling av egen bruttoinntekt og husholdets bruttoinntekt. (N= egen inntekt 950, husholdets bruttoinntekt N=934).

Ser vi først på den enkeltes bruttoinntekt så er det mennene som er lønnsledende, mens en større andel av kvinnene befinner seg i de lavere lønnsklasser. Hvorvidt man er gift eller samboende viser ikke så store forskjeller i inntektens størrelse (Figur 2-3).

Figur 2-3: Den enkeltes bruttoinntekt i forhold til kjønn og hvorvidt man er gift eller samboende. (N=950).

Det er også en klar sammenheng mellom utdanning og bruttoinntekt og inntekten øker med utdanningsnivå (Sign. for $p < .001$ kjikvadrat test).

3 Økonomisk planlegging

Når man gifter seg eller blir samboende skal to økonomier slås sammen. Hvor mye som skal slås sammen og hvor mye man skal beholde for seg selv vil variere. Vi stilte spørsmål om det noen gang ble diskutert hvordan økonomien og eventuell formue/verdier skulle organiseres da de giftet seg eller flyttet sammen. Det kan være litt vanskelig å huske hvordan dette var for de som har vært gift eller samboende lenge, men kun 4 prosent har svart «vet ikke» eller «husker ikke». Våre data antyder at de store diskusjonene har i liten grad funnet sted. 50 prosent svarer at de diskuterte litt og 7 prosent svarte at de diskuterte mye, mens 39 prosent svarte at de ikke diskuterte dette da de giftet seg eller flyttet sammen (Tabell 3.1). (Det kan være vanskelig å si hva det betyr å diskutere lite og mye, og det er snarliggende og tolke det at man diskuterte litt som at man bestemte seg for ulike løsninger. At man diskuterte mye antyder at det var mindre enighet i utgangspunktet). Det er signifikante forskjeller mellom gifte og samboende. En større andel av de som er gift (42 prosent) svarer at de ikke diskuterte organiseringen av økonomien da de flyttet sammen, mens 30 prosent av de samboende svarte at de ikke diskuterte dette. Kanskje noe overraskende siden inngåelse av ekteskap er en mer markert hendelse enn samboerskap som kanskje skjer mer gradvis, og som derfor kunne skape en anledning til å diskutere organiseringen av økonomien. Det er mulig at ekteskapet som institusjon virker mer betryggende økonomisk og juridisk og at den økonomiske diskusjonen derfor uteble da de giftet seg.

Tabell 3-1: Diskuterte dere noen gang hvordan økonomien og eventuell formue/verdier skulle organiseres da dere giftet dere eller flyttet sammen? Prosent (N=1023).

	Alle	Gifte	Samboende
Diskuterte mye	7	7	7
Diskuterte litt	50	46	61
Diskuterte ikke	39	42	30
Vet ikke/husker ikke	4	5	2***

*** Signifikant for $p < .001$ kjikvadrat test

Det er en større andel i de yngste aldersgruppene som svarer at de diskuterte økonomien, det er også en noe større andel blant de med universitetsutdanning som svarer at de diskuterte (Begge signifikant for $p < .001$ kjikvadrat test). Hvorvidt man har barn eller ikke og inntektens størrelse har signifikant betydning, men dette er ikke så gode indikatorer fordi dette sannsynligvis har endret seg for mange fra den gang de inngikk samlivet.

Det er heller ikke så mye planlegging og diskusjoner om økonomi i det daglige i de norske hushold ser det ut til. Fire utsagn kommer inn på forhold som har med planlegging og husholdsøkonomi. (tabell 3-2).

Tabell 3-2: Hvor uenig eller enig er du på en skala fra 1 til 5 i følgende påstander? Prosent. (N=1023).

Utsagn:	Helt uenig	Uenig	Verken/ Eller	Enig	Helt enig
Hjemme hos oss diskuterer vi ofte husholdets økonomi	6	22	33	30	9
I mitt hushold setter vi opp budsjett	26	33	23	12	7
Jeg får som regel gjennomslag for mine ønsker om hva husholdet skal bruke penger på	1	3	43	38	15
Jeg føler ofte at jeg er den tapende part når vi tar økonomiske beslutninger	33	35	26	5	2

N=1023 («vet ikke» er kodet som verken/eller).

Av tabellen ser vi at husholdets økonomi diskuteres, men ikke i alle hushold og kanskje heller ikke så inngående. 39 prosent er enig eller helt enig i utsagnet om at hjemme hos oss diskuterer vi ofte husholdets økonomi. Derimot er det 33 prosent som verken er enig eller uenig i dette utsagnet. Dette kan tyde på at noen diskusjoner forekommer, men ikke så ofte. 28 prosent er uenig i utsagnet. Heller ikke mange setter opp budsjett, 19 prosent er enig eller helt enig i dette utsagnet, mot 59 prosent hushold som da ikke setter opp budsjett. 23 prosent er verken enig eller uenig i utsagnet noe som også antyder at budsjettføringen ikke er så systematisk eller kanskje ikke så detaljert. Vel halvparten, 53 prosent, får som oftest gjennomslag for sine ønsker om hva husholdet skal bruke penger på, men igjen ser vi at en stor andel, 43 prosent, svarer at de er verken enig eller uenig i dette utsagnet noe som kan tyde på litt varierende resultater av slike diskusjoner. Kun 4 prosent ser seg selv som den tapende part i slike diskusjoner og får ikke gjennomslag for sine ønsker. Dette bekreftes i neste utsagn om at «Jeg føler ofte at jeg er den tapende part når vi tar økonomiske beslutninger». Kun syv prosent er enig i dette utsagnet. Men igjen, en fjerdedel er litt ambivalent her.

En større andel av ekteparene diskuterer oftere husholdets økonomi enn samboende, og det er særlig i de yngre aldersgruppene at det diskuteres. Her kan nevnes at i den yngste aldersgruppen, 24-29 år, er 54 prosent enig eller helt enig i utsagnet om at det diskuteres ofte mot kun 32 prosent i den eldste aldersgruppen, dvs. de mellom 50-59 år (sign. for $p < .001$ kjikvadrat test). Det kan altså se ut som husholdets økonomi og organisering går seg til med tiden. Utdanning viste ingen signifikante forskjeller. Heller ikke om det er barn i husholdet eller ikke. Det er mer diskusjoner i hushold med lavere bruttoinntekt (Sign for $p < .01$ kjikvadrat test).

Det er kvinnene som oftere får gjennomslag i diskusjonene om hva husholdet skal bruke penger på. 61 prosent av kvinnene er enig eller helt enig i utsagnet om at «Jeg får som regel gjennomslag for mine ønsker om hva husholdet skal bruke penger på» mot kun 43 prosent av mennene. Mens kvinnene i mye større grad er helt uenig i at de er den tapende part fremstår mennene som noe mer usikre. Også blant ektepar er det en større andel som er mer uenig i at de er den tapende part enn blant de som er samboende (Begge sign. for $p < .001$ kjikvadrat test). Det er altså størst enighet blant de som er gift. Utdanningsnivå og om man er gift eller samboende eller ens husholdets bruttoinntekt eller ens private inntekt viser ingen signifikante forskjeller. Heller ikke om det er barn eller ikke i familien.

Ikke så mange hushold fører budsjett, men aldersgruppen 30-39 år fører noe oftere budsjett (Sign. for $p < .01$ kjikvadrat test). Dette er nok en periode i livsfasen hvor man etablerer seg i egen bolig og får barn, og behovet for økonomisk oversikt er trolig stort. Ellers har verken utdanning, inntekt, om man er gift eller samboende og har barn eller ikke noen signifikant betydning.

Det kan se ut som planlegging og økonomiske beslutninger i husholdet ikke er et problematisk område. Det er heller ikke så mye diskusjoner rundt husholdets økonomi og et flertall mener at de får gjennomslag for sine meninger. Omvendt det er det svært få som føler seg

som den tapende part i økonomiske diskusjoner. Det er særlig kvinnene som mener at de får gjennomslag. Det er mulig at lite diskusjoner og en stor andel som er fornøyd med utfallet av diskusjonene bunner i at mange hushold har god økonomi noe som igjen gjør at man slipper å prioritere med knappe ressurser.

4 Organiseringen av økonomien

I dette kapittelet skal vi se nærmere på hvordan ulike hushold organiserer økonomien, det vil si hvordan bankkontoene er organisert og hvordan tilgangen og kontrollen av husholdets økonomiske ressurser er.

4.1 Om likestilling og kjønnsroller i husholdene

Vi starter med hvordan kvinner og menn oppfatter økonomien i sitt hushold. Er de økonomisk likestilte eller ikke, og hvem mener de har ansvaret for husholdets økonomi? Er det fortsatt mannen, eller har man blitt mer likestilt? (Tabell 4-1).

Tabell 4-1: Hvor uenig eller enig er du på en skala fra 1 til 5 i følgende påstander? Prosent. (N=1023).

Utsagn	Helt uenig	Uenig	Verken/ Eller	Enig	Helt enig
I mitt hushold er vi økonomisk likestilte	4	15	14	31	36
I min familie har vi like stort ansvar for å forsørge familien	3	9	14	32	42

N=1023 («vet ikke» er kodet som verken/eller).

Et solid flertall mener at det er økonomisk likestilling i deres hushold. De fleste, 67 prosent, er enig eller helt enig i utsagnet om at i deres hushold er de økonomisk likestilte, mens 19 prosent er uenige i dette utsagnet. 14 prosent ser ikke ut til å ha gjort seg opp en mening om dette og er verken enig eller uenig. Familiens økonomiske ansvar oppfattes av et stort flertall som like stort for begge parter, og 74 prosent er enig eller helt enig i utsagnet om at i deres familie har begge like stort ansvar for å forsørge familien. Likestillingen synes å stå sterkt både i praksis, det vil si at man mener at man er likestilte i deres hushold, og dette er også den dominerende ideologi.

Utsagnet om at man er økonomisk likestilte i dette husholdet viser flere signifikante forskjeller og det er særlig de som er gift og har høy bruttoinntekt, både egen og husholdets samlede, som er enig i dette utsagnet (alle sign. for $p < .001$ kjikvadrat test). Det er også en større andel av de med universitetsutdanning (sign. for $p < .01$). Det er også en større andel som er enig i dette i de eldste aldersgruppene (sign. for $p < .05$ kjikvadrat test). Kjønn viser ingen signifikante forskjeller, heller ikke om det er barn eller ikke i familien.

På utsagnet om at begge har like stort ansvar for å forsørge familien er det igjen inntekten som viser signifikante forskjeller, og særlig da husholdets bruttoinntekt. Jo høyere husholdets bruttoinntekt er jo større andel som mener at man begge har et felles ansvar for å forsørge familien (sign. for $p < .001$ kjikvadrat test). Det er også i disse husholdene at det er to inntekter. Også den personlige inntekten viser signifikante forskjeller, tendensen er den samme,

men ikke så sterk (sign. for $p < .01$ kjikvadrat test). Det er ingen andre signifikante forskjeller på dette utsagnet.

Ideologien om økonomisk likestilling ser ut til å være den dominerende, og de fleste mener at i deres hushold er de økonomisk likestilte og et flertall mener også at begge har ansvar for husholdets økonomi. At utsagnene får størst tilslutning i de øverste inntektsgrupper kan tyde på at en romslig økonomi hvor begge parter får og har det de ønsker og dette bidrar trolig til at det blir mindre diskusjoner rundt økonomien og at man da opplever husholdsøkonomien som mer likestilt. Neste skritt blir å se nærmere på de faktiske forholdene.

4.2 Økonomisk organisering

I en undersøkelse av gifte og samboende utført av Synovate for Postsparebanken i 2009 kom det frem at det var vanligst å ha felles økonomi, og videre at dette var vanligere blant de over 60 år. Samme undersøkelse viste store forskjeller mellom gifte og samboende hvor ektepar i større grad hadde felles økonomi. Det er imidlertid vanskelig å vite hva den enkelte legger i betegnelsen «felles økonomi». En felles bankkonto behøver ikke nødvendigvis å bety felles økonomi, heller ikke at man har egen konto. Størrelsen på beløpet man betaler inn og hvor mye man har til disposisjon vil også være av betydning.

I vår undersøkelse har halvparten, 51 prosent kun en egen bankkonto eller kun sine egne kontoer, mens 41 prosent av husholdene har en felles bankkonto i tillegg egne kontoer. Kun 8 prosent av våre respondenter har ikke en egen bankkonto, men husholdet har en felles konto (Tabell 4-2). Hvorvidt man har egen eller felles konto bør ikke tolkes som at noen har individuell økonomi mens andre har felles økonomi. Som nevnt er det vanskelig å si hva den enkelte legger i betegnelsen «felles økonomi».

Tabell 4-2: Oversikt over hvordan kontoene er organisert i husholdet. Prosent. (N=1023).

Egne kontoer	Kun en felles konto	Egne kontoer pluss en felles
51	8	41

Det er like stor andel gifte og samboende som kun har egne kontoer. Som vi har sett er det relativt få som kun har én felles konto, og det er størst andel av ekteparene som har denne ordningen, mens halvparten av samboende har både egen konto eller en egen konto i kombinasjon med en felles konto (Tabell 4-3).

Tabell 4-3: Organisering av bankkontoene i forhold til sivil status. Prosent. (N=1023).

	Gift	Samboende
Kun egen konto	51	50
Felles konto	10	2
Egen konto pluss felles konto	39	48

Sign for $p < .001$ kjikvadrat test

Noack et. al (2011) finner at varighet av samlivet betyr mest for om man har felles økonomi og for hvert år samlivet har vart øker sannsynligheten for felles økonomi. Noe av samme tendens finner vi i dette materialet, men det er særlig de som kun har en felles konto som øker med antall år i samliv. Andelen som kombinerer egen og felles konto er liten blant de som har lengst samliv. (Tabell 4-4).

Tabell 4-4: Organisering av bankkonto i forhold til antall års samliv. Prosent (1023).

	0-5 år	6-10 år	11-20 år	21-41 år
Kun egen konto	49	43	47	57
Felles konto	3	3	9	11
Egen konto pluss felles konto	48	54	44	30

Sign for $p < .001$ kjikvadrat test

Barn ser ut til å bidra til felles økonomi i husholdet. Samme tendens fant Noack et al. 48 prosent av husholdene med hjemmeboende barn hadde egen konto pluss felles konto mot 35 prosent av barnløse som hadde denne ordningen. Blant de som kun hadde egne kontoer hadde 45 prosent av de med barn denne løsningen mot 57 prosent av de barnløse. Det er omtrent like stor andel av de med og uten barn som har kun en felles konto (8 prosent av de uten barn og 7 prosent av de med barn). (Sign. for $p < .001$ kjikvadrat test).

Utdanning viser signifikante forskjeller og det er størst andel som har egen pluss felles konto blant de med universitets- og høyskoleutdanning. De som har kun en felles konto er oftest blant de med grunnskole eller fagutdanning, men dette gjelder relativt få personer. 53 prosent av de med universitets- eller høyskoleutdanning har felles konto enten alene eller kombinert med egen konto, mens kun 39 prosent av de med videregående har denne ordningen (Tabell 4-5).

Tabell 4-5: Andel med ulike kontoer i forhold til utdanning. Prosent. (N=1023).

	Grunnskole	Fagutdanning	Videregående	Univ./høyskole
Egen konto	71	52	61	47
Felles konto	13	11	8	6
Egen konto pluss felles	17	37	31	47
N=	24	123	182	693

Sign. $p < .001$ kjikvadrat

Det er størst andel som har egen pluss felles konto i de eldste aldersgruppene og andelen stiger også med husholdets bruttoinntekt (begge sign for $p < .001$ kjikvadrat test).

Felles konto antyder at den benyttes til noe felles i husholdet. Men er det slik at man bidrar likt til denne felleskontoen? Neste spørsmål var hvor mye den enkelte setter inn på felleskontoen (Tabell 4-6).

Tabell 4-6: Hvor stort beløp setter dere inn på felleskontoen? Prosent. (N=502).

Setter inn:	Alle	Menn	Kvinner	Gift	Samboende
Likt	31	28	37	23	54
Kun jeg	3	4	2	4	1
Kun ektefelle/sambo	2	-	3	3	-
Jeg mest	20	37	4	21	18
Ektefelle/sambo mest	15	7	23	17	11
Det varierer	27			30	17
Vet ikke	1	2	***	2	***

*** sign. for $p < .001$ kjikvadrat test

Bidraget til felleskontoen er ikke likt fordelt mellom partene. Blant husholdene som har en felles konto er det kun en tredjedel, 31 prosent, hvor begge parter setter inn et like stort beløp.

I fem prosent av disse husholdene er det kun en person som setter inn, og i 35 prosent setter en av partene inn mest. 27 prosent svarer at det varierer (Tabell 4-6).

Det er mennene som setter inn de største beløpene, 37 prosent av mennene svarer at de setter inn mest mot kun 4 prosent av kvinnene. Kvinnene oppgir også at det er mennene som setter inn mest, men tallene samsvarer ikke helt. Kun 23 prosent av kvinnene oppgir at ektefelle setter inn mest. Kvinnene svarer imidlertid oftere at det settes inn like store beløp eller at det varierer. Det kan altså se ut som mange kvinner og menn mener at de bidrar noe mer enn den andre parten mener. Samboere setter oftere inn likt beløp enn gifte, 54 prosent svarer at de setter inn likt mot 23 prosent blant ekteparene. Det kan se ut som ektepar har en noe mer fleksibel organisering av økonomien og de svarer oftere at det varierer hvor stort beløp den enkelte setter inn (31 prosent mot 17 prosent av de samboende). (Alle signifikant for $p < .001$ kjikvadrat test).

Det er i de yngste aldersgruppene at det oftere settes inn likt beløp. Størrelsen på den enkeltes bruttoinntekt har også en viss betydning for beløpets størrelse. Det er størst andel som svarer at de setter inn mest i de høyeste inntektsgruppene, og flere i de lavere inntektsgrupper som setter inn likt (sign. for $p < .001$ kji kvadrat test). Tendensen synes altså å være at den som tjener mest setter inn mest. Utdanning og hvorvidt man har barn eller ikke og husholdets bruttoinntekt viser ingen signifikante forskjeller her.

Det varierer hvor mye man setter inn, men det varierer også hvor mye man får til personlig bruk (Tabell 4-7). 41 prosent svarer at de har omtrent like mye til personlig forbruk som ektefelle eller samboer, mens 38 prosent hevder at de eller ektefelle får mest. 19 prosent svarer at dette varierer, mens 2 prosent svarer 'vet ikke'. Det er ingen signifikante forskjeller mellom kjønnene i hvem som har mest til personlig forbruk, men det er forskjeller mellom gifte og samboende. De som er gift deler oftere pengene til personlig forbruk likt mellom seg, mens blant samboende er det færre som deler likt. Vi har tidligere sett at samboende i mindre grad har felles økonomi.

Tabell 4-7: Hvem har mest til personlig forbruk, du eller ektefelle/samboer? Prosent. N=1023

	Alle	Menn	Kvinner	Gift	Sambo
Omtrent like mye	41	43	39	44	35
Jeg har mest	17	16	17	13	25
Ektefelle/samboer mest	21	19	22	18	26
Det varierer	19	20	19	22	13
Vet ikke	2	2	3	3	2

Neste spørsmål var om den felles kontoen er til fri benyttelse av begge parter, eller om man må rapportere til det andre husholdsmedlemmet hvis man har brukt denne. Vi stilte spørsmål om det var greit å ta ut 5.000 kroner uten å si i fra. Kun 23 prosent svarer at dette er greit, de resterende 74 prosent svarer nei, mens to prosent ikke er sikker på om det er greit (Tabell 4.8). Dette behøver imidlertid ikke bety at man kontrollerer hverandre, men snarere at det er et ideal og et ønske om åpenhet.

Tabell 4-8: Er det greit å ta ut 5.000 kroner uten å si i fra til din ektefelle/samboer om dette?(N=502).

	Alle	Gift	Samboende
Ja	23	28	12
Nei	75	70	87
Vet ikke	2	3	2

Det er særlig blant ektepar at man svarer at man kan ta ut 5000 kroner fra felleskontoen uten å si i fra til ektefelle. 28 prosent av de gifte mot 12 prosent av de samboende sier at dette er greit (sign for $p < .001$ kjikvadrat test). Dette bekrefter inntrykket av at de samboendes økonomi er mer individualisert. Verken kjønn, utdanning eller om man har barn eller ikke viser signifikante forskjeller her. Det er større andel i de eldste aldersgruppene som sier at det er greit å ta ut 5000 kroner uten å si i fra (sign for $p < .01$) og det samme gjelder i hushold med høyest brutto husholdsinntekt ($p < .05$).

Neste spørsmål har samme tema, og vi spurte om vedkommende har fri adgang til ektefelles eller samboers konto. 34 prosent har full frihet, mens 11 prosent har adgang til noen av kontoene. Vel halvparten, 54 prosent, svarer at de ikke har adgang til ektefelle eller samboers kontoer.

Tabell 4-9: Har du fri adgang til ektefelle/samboers konto? Prosent. (N=1023).

	Alle	Gifte	Samboende
Ja, har fri adgang	34	43	12
Nei, har ikke fri adgang	54	43	82
Ja, til noen av kontoene	11	13	6
Vet ikke	1	1	***

*** Sign. for $p < .001$ kjikvadrat test

Tendensen til å ha individuelle økonomier blant de samboende og felles for de gifte ser vi også her. De aller fleste hadde egne kontoer, enten kun en egen konto eller egen konto i kombinasjon med felles konto (Se tabell 4-4). Litt over halvparten har ikke fri adgang til ektefelle/samboers konto. Det er en større andel blant de som er gift som har fri adgang til ektefelle/samboers konto og 43 prosent av disse har fri adgang mot kun 12 prosent av de samboende. Adgangen øker med alderen og kun 10 prosent i den yngste aldersgruppen mot 41 prosent i den eldste aldersgruppen har fri adgang. Det å ha barn gjør det mer sannsynlig at man har tilgang til ektefelle/samboers konto og det samme gjelder for de øverste inntektsklasser (Begge sign. for $p < .01$ kjikvadrat test). Kjønn og utdanning viser ingen signifikante forskjeller.

De fleste har egne kontoer og det ser ut til at dette regnes som privat. 72 prosent svarer at de aldri kontrollerer ektefelle eller samboers kontoer noen gang. 8 prosent svarer at dette skjer ofte, mens 19 prosent svarer at det skjer en sjelden gang (Tabell 4-10).

Tabell 4-10: Kontrollerer du ektefelles/samboers kontoer noen gang? Prosent. (N=1023).

	Alle	Samboende		Gift	
		Kvinne	Mann	Kvinne	Mann
Nei aldri	72	84	90	64	67
Ja, en sjelden gang	19	12	8	21	24
Ja, ofte	8	4	2	14	7
Vet ikke	1	1	-	1	2

Kvinner kontrollerer sine menn noe oftere enn mennene kontrollerer sine kvinner, og ektepar kontrollerer hverandre oftere enn samboere. Og det er særlig gifte kvinner som kontrollerer ektefelles konto, men også samboende kvinner kontrollere sin samboer oftere enn det mannen gjør (sign for $p < .001$ kjikvadrat test). Kontroll skjer noe oftere i de eldste aldersgruppene. Om man har barn eller ikke og hvilken utdanning man har eller bruttoinntektens størrelse har ingen signifikant betydning.

Knudsen og Wærnes (2004) finner at normen om å disponere pengene felles i husholdet står sterkt, selv om det antydes også at denne normen er noe svekket på grunn av større individua-

lisering. I spørreskjema ble det stilt spørsmål om to modeller for organiseringen av husholdsøkonomien; i den ene deles utgiftene og hver enkelt beholder det som er til overs til personlig forbruk. Dette betyr at det vil være individuelle forskjeller mellom partene i hvor stort beløp de har til rådighet. Denne modellen kaller vi *individuell økonomi*. I den andre modellen deles også utgiftene, men det som er til overs blir delt likt mellom partene. Her får begge parter like mye til personlig forbruk. Denne modellen kaller vi *felles økonomi*. Av tabell 4-11 ser vi at den individuelle modellen er den vanligste, det vil si at utgiftene deles likt og at den enkelte beholder selv det som er til overs. Det kan være verdt å merke seg at 10 prosent svarte 'vet ikke' på dette spørsmålet. Kanskje dette beror på et varierende mønster.

Tabell 4-11: Hvordan er utgiftene organisert i ditt hushold? Prosent. (N=1023).

	Prosent
Individuell: Utgiftene deles og hver enkelt beholder det som er til overs til personlig forbruk	57
Felles: Utgiftene deles og totalsummen av det som er til overs deles likt	33
Vet ikke	10

Ektepar har i større grad en felles økonomi hvor utgifter og det som er til overs deles, mens 77 prosent av samboerne har individuelle økonomier, det vil si at når utgiftene er delt og betalt beholder man resten til personlig forbruk (Tabell 4-12). Kun 47 prosent av ekteparene har denne ordningen.

Tabell 4-12: Ulike måter å organisere økonomien på blant gifte og samboende blant kvinner og menn. Prosent. (N=1023).

	Alle	Gifte		Alle	Samboende	
		Menn	Kvinner		Menn	Kvinner
Individuell økonomi	47	46	48	78	75	80
Felles økonomi	41	40	41	17	20	16
Vet ikke	13	14	11	5	5	5

Signifikant for $p < .001$ kjikvadrat test mellom gifte og samboende

Det er en større andel som har individuelle ordninger blant de yngste. Vi har tidligere sett at det er en større andel samboere i de yngste aldersgruppene, og det er derfor ikke overraskende at vi finner flest som har individuelle eller separerte økonomier blant de yngste (sign for $p < .001$). Utdanning, inntekt og om man har barn eller ikke har ingen signifikant betydning her. Heller ikke mellom kjønnene.

Vi har nå sett på hvordan ulike hushold organiserer sin økonomi. Likestilling ser ut til å være idealet for de fleste og ansvaret for husholdets økonomi oppfattes også hovedsakelig som et felles anliggende. Et flertall fremtrer som selvstendige økonomiske aktører med egne kontoer og individuell økonomi hvor den som tjener mest også får mest til privat forbruk når felles utgifter er betalt. Dette gjelder særlig samboende og de yngre. Den individuelle økonomien fremtrer som privat og det er liten kontroll av hverandres økonomi. Vel halvparten av husholdene har en felles konto, enten alene eller i kombinasjon med en egen konto. Bidraget til den felles kontoen er imidlertid ikke likt. Kun en tredjedel setter inn samme beløp. Det er særlig i de yngre aldersgruppene man setter inn likt. Ektepar ser ut til å ha en mer fleksibel økonomisk organisering og svarer oftere at dette varierer. Mennene setter inn de største beløpene. En felles konto betyr at man ikke kan bruke denne uten å si i fra og de fleste må si i fra hvis man tar ut større beløp.

4.3 Arv og testamente

Vi har nå sett hvordan husholdene organiserer økonomien i det daglige, men hva vil skje ved skilsmisse eller hvis en av partene i husholdet døde? Hvordan har man ordnet med arv og testamente og hvordan er kunnskapen her?

I informasjonen for den nye ekteskapsloven heter det ”nå skal du verken kunne gifte deg eller skille deg til formue”. Loven sikrer ektefelles eiendomsrett over det vedkommende eier når ekteskapet inngås. Felleseie betyr altså ikke nødvendigvis at verdiene deles likt. Det betyr at:

- Det du tar med deg inn i ekteskapet pluss eventuell verdistigning er ditt.
- Det du arver eller har fått av din ektefelle under ekteskapet er også ditt.
- Det du kjøper for dine skjevdelingsmidler er også gjenstand for skjevdeling.
- Pensjonspoeng deles ikke ved skilsmisse.

Ved skilsmisse vil det som den enkelte har bragt inn i ekteskapet være deres personlige eiendom. Det samme vil det være dersom en av partene kjøper en gjenstand, f.eks. en båt, for sine egne penger. Den andre parten får ikke eiendomsrett til denne selv om de er gift. Det som ektefellene anskaffer eller får sammen blir sameie mellom dem. Ved tilegnelse av ulike gjenstander skal det ikke bare legges vekt på hvem som har brukt sin inntekt til anskaffelsen, men det skal også legges vekt på ektefelles arbeid i hjemmet. Det som er ervervet av dem i felleskap blir sameie mellom dem.

De fleste ektepar i Norge har felleseie. De eiendelene ektefellene eier når de gifter seg, og de eiendelene de blir eiere av mens de er gift, inngår i det som kalles felleseie. Om man har felleseie eller særeie utgjør liten forskjell så lenge ektefellene lever sammen. Ved eventuell oppløsning av ekteskapet viser forskjellene seg. «Retten til skjevdeling av felleseiet ved en skilsmisse – hver tar sitt, litt upresist uttrykt – utvides radikalt. Ektefellene gis også adgang til opplysninger om den andres formues- og gjeldsforhold» (Vollset 2011:212). Ved særeie så eier vedkommende det man eide før skilsmissen også etter skilsmissen. Dersom dette får svært urimelige følger kan den andre part ha krav på et engangsvederlag fra vedkommende (Barne- og likestillingsdepartementet 2006). Fortsatt er det bare gifte par som etter loven har gjensidig forsørgelsesplikt overfor hverandre. Betydningen av denne bestemmelsen har fått mindre å si i praksis (Noack et al 2011). Mange har regnet med å få halvparten av ektefelles formue ved skilsmisse. Men slik er det ikke for noen. Det man tar inn i samlivet har man også rett til å ta ut ved skilsmisse. Er boligen gjeldfri kan den som ikke eide denne ved inngåelse av samlivet få problemer hvis man ikke har ektepakt. (Eventuelle kvitteringer på oppussing vil kunne hjelpe noe).

Vi stilte spørsmål om hvor enig eller uenig man var i utsagnet «Når man har felleseie deler man likt ved skilsmisse». Tabell 4-13 viser at det er stor enighet om at man deler likt, men 8 prosent svarer vet ikke og i tillegg er 13 prosent verken enig eller uenig i utsagnet noe som også kan tyde på at heller ikke disse vet. Utsagnet er noe upresist utformet og vi vet derfor ikke helt hva de har svart på og hvor presis kunnskap de har om felleseie og skilsmisse, det vil si at vi vet ikke om de tror at alt deles likt, eller om de vet at det man har bragt inn i ekteskapet har man også rett til å ta ut separat. Det kan imidlertid se ut som at mange tror at alt deles likt, også det man har tatt inn i ekteskapet. Det er også en relativt stor andel, 21 prosent som svarer vet ikke eller er verken enig eller uenig i utsagnet.

Tabell 4-13: Utsagn: Når man har felleseie deler man likt ved skilsmisse. Prosent. (N=1023)

Helt uenig	Uenig	Verken/eller	Enig	Helt enig
3	6	23	32	38

Vet ikke er kodet som verken/eller

Det er særlig de som er gift som har tro på at man deler likt ved skilsmisse (42 prosent helt enig i utsagnet blant de som er gift mot 28 prosent hos de som er samboende). Denne troen er også sterkest i de eldste aldersgruppene. De med universitetsutdanning er noe mer tvilende til påstanden om at man deler likt (alle sign. for $p < .001$ kjikvadrat test). Kjønn viser ingen signifikante forskjeller, heller ikke om man har barn eller ikke. Om man har vært tidligere gift eller samboende og dermed gjort seg noen erfaringer ser ikke ut til å ha betydning. (44 prosent av de tidligere gifte var helt enig mot 39 prosent av de samboende mens 37 prosent av de som ikke hadde vært gift eller samboende var helt enig.

31 prosent av våre respondenter svarer at de har gjensidig testamente, 59 prosent svarer klart nei på dette spørsmålet, mens 10 prosent svarer vet ikke. Det er en noe større andel med gjensidig testamente i aldersgruppen 40-49 år, men det største skillet er mellom de som har og ikke har er hvorvidt man er gift eller samboende. 35 prosent av de som er gift har gjensidig testamente mot kun 21 prosent av de som er samboende (Begge signifikant for $p < .001$ kjikvadrat test). Hvorvidt det er hjemmeboende barn i husholdet eller ikke viser signifikante forskjeller. 32 prosent av de med barn har testamente mot 29 prosent av de som ikke har barn, men den største forskjellen ser ut til å være at en større andel av de med barn svarer vet ikke (13 mot 6 prosent av de uten barn).

32 prosent i vårt utvalg er samboere. Det er kun 22 prosent av de samboende som har samboerkontrakt. Det er ingen signifikante forskjeller mellom de som har samboerkontrakt og de som ikke har i forhold til utdanning, alder, antall år som samboere, om man har barn eller ikke eller inntektens størrelse. Det er tydeligvis andre forhold som gjør at noen tegner samboerkontrakt.

4.4 Hvordan benyttes barnetrygden?

Barnetrygden ble enstemmig vedtatt i Stortinget i 1946. Frem til 1970 ble den utbetalt fra andre barn. I 1970 ble den revidert og nå fikk alle fra første barn. Barnetrygden var tenkt som tiltak for å bedre barnefamiliens økonomi. Det betales nå ut 970 kroner i måneden i barnetrygd for ett barn. I vårt datamateriale hadde 56 prosent av husholdene hjemmeboende barn berettiget til barnetrygd, 36 prosent hadde ett barn, 44 prosent hadde to barn og 20 prosent hadde tre eller flere barn. For noen av disse husholdene vil barnetrygden være relativt mye penger. Det er ulik praksis for hva husholdet gjør med disse pengene. En undersøkelse gjennomført av Foreldre og Barn i 2010 viste at 85 prosent av de spurte sa at barnetrygden var viktig for husstandens økonomi. Hver tredje småbarnsforelder svarte at det var helt avgjørende for at husstandens økonomi skulle gå helt rundt (www.klikk.no/foreldre/småbarns/article557215.ece hentet 10. september 2013).

I 571 familier var det ett eller flere hjemmeboende barn 18 år eller yngre. På spørsmål om hva husholdet gjorde med barnetrygden fikk vi 368 svar. Tre mulige svaralternativer ble presentert, man setter det inn på egen konto, pengene går inn i husholdets fellesutgifter eller de settes inn på egen bankkonto i barnets navn. 42 prosent av våre respondenter svarte at de satt pengene inn på egen konto (94 prosent av disse var kvinner), 30 prosent svarte at de satt beløpet inn på en konto i barnets navn, mens 28 prosent svarte at pengene gikk inn i husholdets fellesutgifter. En liten andel 3 prosent svarte at dette varierte. Disse er ikke tatt med i den videre analysen.

Tabell 4-14: Oversikt over hvordan husholdet disponerer barnetrygden. Prosent.

	Prosent	N=
Inn på egen konto	27	153
Konto i barnets navn	19	111
Går inn i husholdets fellesutgifter	18	102

I den videre analysen ser vi om det er kjennetegn ved hushold som har ulik praksis her. Er det forskjeller på hushold der man er gift eller samboende, hvor mange barn man har, husholdets bruttoinntekt, hvordan husholdsøkonomien er organisert osv.

4.4.1 Pengene inn på egen konto

Det er få signifikante forskjeller mellom de som setter pengene inn på egen konto og de som disponerer barnetrygden på annen måte. Blant de som setter pengene inn på egen konto er det særlig deltidsarbeidende og ikke yrkesaktive (begge 45 prosent, mens det er kun 22 prosent av de heltidsarbeidene som setter inn på egen konto (sign for $p < .001$ kjikvadrat test). For disse kvinnene er dette trolig en viktig inntekt. Det var også en svak overvekt som kun hadde egen konto som praktiserte denne ordningen (sign for $p < .05$). Hvorvidt man var gift eller samboende, størrelsen på husholdets bruttoinntekt, antall barn i husholdet og alder viste ingen signifikante forskjeller.

4.4.2 Barnetrygden inn på konto i barnets navn

Det er kun ett kjennetegn som skiller hushold med denne praksisen fra andre hushold som mottar barnetrygd og det er alder. Det er en overvekt i aldersgruppen 30-39 år som har denne praksisen, 21 prosent mot 13 prosent i aldersgruppen 40-59 år. Blant de yngste var det kun 5 prosent som hadde denne praksisen (sign for $p < .001$ kjikvadrat test).

4.4.3 Barnetrygden inn i husholdets fellesutgifter

27 prosent av de som svarte fortalte at barnetrygden gikk inn i husholdets fellesutgifter. Det var flere av de som var gifte enn samboende som hadde denne ordningen (22 prosent av de gifte mot 9 prosent samboende). Det var også en større andel som hadde organisert økonomien i det vi kalte felles økonomi, det vi si at man delte likt det som var til overs når regninger var betalt (27 prosent mot 12 prosent med individuell økonomi). Sist skal nevnes at det var en større andel med felles konto som også lot barnetrygden gå inn i husholdets felles utgifter (alle sign for $p < .001$ kjikvadrat test).

Oppsummeringsvis kan vi si at det er lite som skiller hushold hvor barnetrygden går inn på barnets egen konto eller inn på kvinnenens egen konto. Hushold som lar barnetrygden gå inn i husholdets fellesutgifter ser ut til å være mer fellesskapsorientert og de er oftere gift enn samboende. Det ser ikke ut til at husholdets bruttoinntekt har noen betydning, men trolig har barnetrygden betydning for økonomien til kvinner som arbeider deltid eller som ikke er yrkesaktive.

4.4.4 Økonomi og tillitt

Et hushold kan ha grader av felles økonomi, men i et hushold vil trolig noen økonomiske beslutninger ha økonomiske konsekvenser for begge parter. Tillit til den andre parten er viktig for hvor trygg man føler seg økonomisk og hvor stor frihet den andre part skal ha i forvaltningen av egen og husholdets økonomi. De aller fleste stoler på ektefelle/samboer når det gjelder økonomiske forhold. Kun 6 prosent er uenig i utsagnet «Jeg stoler på min ektefelle/samboer når det gjelder økonomiske forhold». Heller ikke ser det ut til at mange prøver å holde skjult sitt eget forbruk for partneren. To utsagn berører dette temaet. Det første utsagnet er en holdning, mens andre utsagn forteller om den enkeltes atferd.

Det er ingen signifikante forskjeller mellom kvinner og menn når det gjelder å stole på partneren i økonomiske forhold. Heller ikke blant gifte og samboende, ulike aldersgrupper eller etter hvilken utdanning de har. Det er en noe større andel i den eldste aldersgruppen som sto-

ler på partneren og det samme gjelder for hushold med høyest bruttoinntekt (begge sign for $p < .05$ kjikvadrat test).

Tabell 4-15: I hvilken grad er du uenig eller enig i følgende utsagn. Prosent. (N=1023).

Utsagn	Helt uenig	Uenig	Verken/ Eller	Enig	Helt enig
Jeg stoler på min ektefelle/samboer når det gjelder økonomiske forhold	2	4	9	29	29
Jeg prøver å skjule deler av mitt forbruk for min ektefelle/samboer	56	28	9	5	2
Jeg har god oversikt over det som går inn og ut av kontoen(e) mine	2	3	6	37	52

N=1023 (vet ikke er kodet som verken/eller).

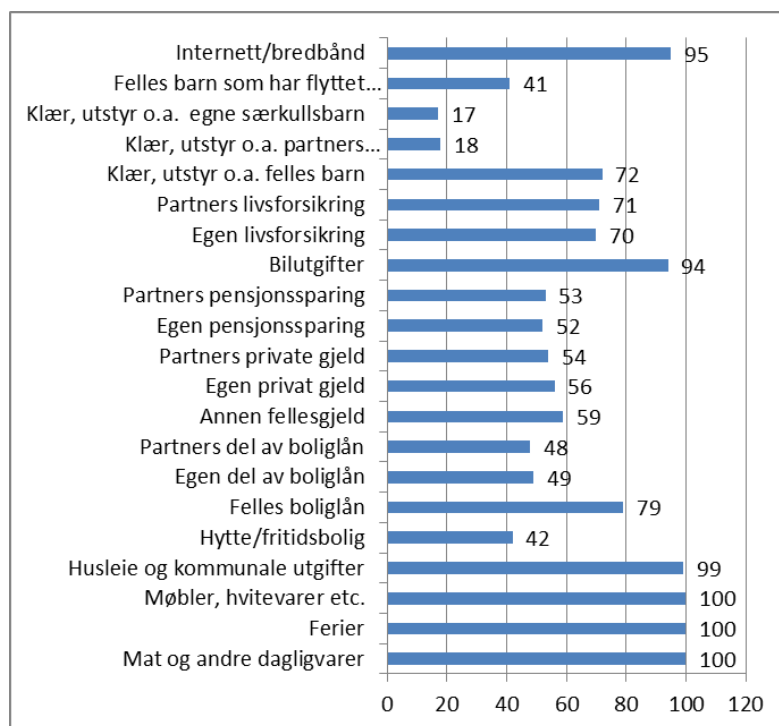
At man stoler på ektefelle eller samboer ser vi også i påstanden om at man prøver å skjule forbruket for ektefelle/samboer. Det er ikke mange som er enig i dette. Kjønn, alder og utdanning viser ingen signifikante forskjeller. De er en tendens til at gifte er mer helt uenig i dette utsagnet (signifikant for $p < .05$ kjikvadrat test) noe som kan tyde på større tillit blant disse.

5 Hvem betaler husholdenes utgifter? Et kjønnsperspektiv.

5.1 Innledning

Dette kapitlet handler om betaling av ulike typer utgifter er et fellesanliggende for samlivspartene eller om det er systematiske kjønnsforskjeller med hensyn til hvem som betaler hvilke utgifter. Et overordnet mål er å få en viss innsikt i hvordan menn og kvinner oppfatter den økonomiske arbeidsdelingen knyttet til å betale husholdets utgifter. I stedet for å ta svarene på spørsmålet om hvem som i hovedsak betaler ulike regninger som en beskrivelse av den faktiske situasjonen, er vi mer opptatt av om kjønnene oppfatter dette likt. Hensikten med å fokusere på systematiske kjønnsforskjeller i fortolkning er å undersøke i hvilken grad slike ulikheter har potensialer til å forsterke konflikter i et samliv. Det er også et mål med dette kapitlet å undersøke om det er en kjønns spesifikk økonomisk arbeidsdeling med hensyn til å betale husholdets utgifter eller om utgiftenes betales i fellesskap og eventuelt hvilke utgifter det er knyttet arbeidsdeling til og hvilke som betales i fellesskap. Studien er eksplorerende og er tenkt å berede grunnen for en kvalitativ studie av denne type prosesser i husholdene.

Det ble stilt en serie av spørsmål knyttet til hvem av partene i husholdet som betaler de viktige utgiftspostene i husholdet. Spørsmålene ble stilt på følgende måte: «*Hvem betaler vanligvis mest for følgende utgifter?*» Deretter ble det presentert 21 mulige utgiftstyper. Figur 1 viser en oversikt over hvilke utgifter det ble spurt om og andelen av respondentene som oppgir at de har de ulike utgiftene.

Figur 5-1: Andelen med gjeldende utgift. Prosent. N=1023

Hensikten med å stille spørsmål om hvem som betaler for ulike type utgifter var todelt. For det første gir det anledning til å undersøke hvilke utgiftsposter – og dermed økonomiske forpliktelser – som husholdene har. Jo flere økonomiske forpliktelser det er i et samliv jo større krav stiller det til evnen og viljen til samarbeid og koordinering. I dette ligger det også kilder til konflikter og til en viss grad utøvelse av makt.

Den andre – og viktigste - grunnen til å stille disse spørsmålene er å undersøke om og eventuelt i hvilken grad disse utgiftene betales i fellesskap eller om det er systematiske kjønnsforskjeller med hensyn til hvem som betaler de ulike utgiftspostene.

Mulige kjønnsforskjeller analyseres i dette kapitlet på to ulike måter. En måte er å se på den samlede kjønnsfordelingen slik den kommer til uttrykk i studien. Det vil si når respondenten svarer at det er samboer/ektefelle som i hovedsak betaler en gitt utgiftspost, identifiserer vi også kjønnet på denne. Slik sett har vi muligheter til å se på den totale kjønnsfordelingen og identifisere mulige ulikheter. Siden ekteskap og samboerskap fungerer innenfor ulike juridiske og økonomiske rammer, er vi primært opptatt av om kvinner og menn tilpasser seg disse kontekstene ulikt.

Den andre måten å analysere kjønnsforskjeller på, er å ta utgangspunkt i *respondentens* kjønn og hvordan henholdsvis menn og kvinner *opplever* hvem det er som i hovedsak betaler en utgift. Spørsmålet som stilles er om menn og kvinner vurderer dette forholdsvis likt eller om det er systematiske kjønnsforskjeller? På denne måten får vi anledning til få større kunnskap om ulikheter i menns og kvinners oppfatning om hvem som bidrar til å betale regninger. Siden det ikke er urimelig at den som tjener mest også bidrar mest til felles regninger - uansett kjønn – har vi kontrollert for hvem som tjener mest eller om de tjener like mye. Hovedanalysen tar utgangspunkt i respondentenes kjønn.

Dette kapitlet trekker med andre ord eksplisitt fram problemstillingen om fruktbarheten av å bruke respondentens kjønn til å analysere handlinger som forutsetter «kjønnede» fortolkninger. Og vi tenker oss at vurderingene knyttet til spørsmålet «Hvem er det som vanligvis betaler følgende regninger» ikke utelukkende er en objektiv størrelse, men er til en viss grad

avhengig av hvem man spør. Vi er derfor primært opptatt av å undersøke likheter og forskjeller i henholdsvis mannlige og kvinnelige respondenter svar på hvem som vanligvis betaler en utgift. Svaralternativene – som i tillegg til «vet ikke» er: «Jeg», «Samboer/ektefelle» og «Begge» - gir med andre ord anledning til å undersøke om det er systematiske kjønnsforskjeller i hvordan man opplever den økonomiske fordelingen i husholdet.

Det er stor variasjon på de utgiftstypene det spørres om i denne studien. Noen er typiske fellesutgifter, mens andre er knyttet til den enkelte personen i husholdet. Utgifter til mat og andre dagligvarer, møbler etc. er et eksempel på det første, mens egen livsforsikring og egen pensjonssparing er et eksempel på det sistnevnte. Vi tenker oss i utgangspunktet at i et likestilt samliv bidrar begge til fellesutgifter, mens den enkelte i hovedsak står ansvarlig for egne utgifter.

Hvem som betaler husholdenes utgifter kan være en indikasjon på de økonomiske maktforholdene mellom kjønnene. Det er – som redegjort for tidligere i denne rapporten – ikke enkelt å gi en entydig operasjonell definisjon av økonomisk likestilling.

5.2 Hvem betaler fellesutgifter?

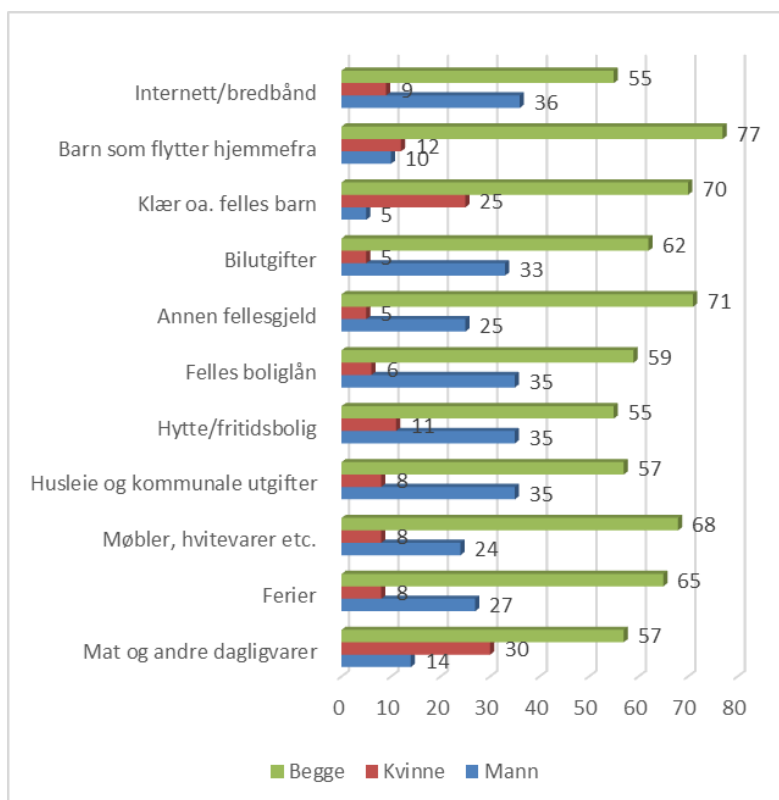
I figur 5-2 vises kjønnsandelen i forhold til hvem som betaler ulike typer fellesutgifter. Kjønnsandelen er beregnet ved å ta hensyn til respondents kjønn dersom vedkommende svarer at en selv betaler og kjønnsbestemme partner dersom det er partner som i hovedsak betaler². I et likestillingsperspektiv vil det være interessant å vite om begge bidrar tilnærmet like mye til fellesskapet.

Figur 5-2 viser om det er henholdsvis mann, kvinne eller begge som betaler for ulike typer fellesutgifter. Det overordnede bilde som kan leses ut av figuren er at for alle utgiftstyper er det mest vanlig at begge betaler sine bidrag. Det er ingen utgiftstyper der mindre enn halvparten av husholdene i vårt utvalg gjør det. Av utgiftstyper der det er vanligst at begge bidrar er «Barn som har flyttet hjemmefra» (77 prosent), «Annen fellesgjeld» (71 prosent), «Klær o.a. til felles barn» (70 prosent) og «Møbler og hvitevarer» (68 prosent) som er de utgiftspostene der begge bidrar. Men forskjellen til de andre utgiftstypene er ikke spesielt stor. «Internett/bredbånd» (55 prosent) og «Hytte/fritidsbolig» (55 prosent) er de utgiftstyper som har den laveste andelen der begge betaler.

Et annet påfallende trekk ved fordelingen i figur 1-2 er den markante kjønnsforskjellen blant den andelen der en av partnerne står for brorparten av betalingen. Det ser ut til at det er menn som bidrar mest innen de aller fleste utgiftskategoriene. Dette gjelder 8 av 10 utgiftskategorier. Det er bare på områder som «Mat og andre dagligvarer» og «Klær o.a. til felles barn» der en større andel kvinner enn menn betaler.

---

² Vi har tatt utgangspunkt i at samboer/ektefelle har motsatt kjønn av respondenten. Dette gir oss også mulighet til å beregne andelen likekjønnede samlivsformer. Det er vanskelig å gi et anslag på andelen likekjønnet samliv i materialet. Metoden gjør det mulig å anslå antall likekjønnede samliv dersom en av dem betaler, men ikke dersom begge betaler. Det er ingen representanter for likekjønnede blant dem der kun en betaler fellesutgifter. Om og eventuelt hvor mange likekjønnede samliv det er der begge betaler har vi ingen kunnskap om.

Figur 5-2: Fordeling av betaling for ulike fellesutgifter etter kjønn og fellesbetaling. Prosent.

Kjønnfordelingen i figuren ovenfor er beregnet kjønnsforskjell og ikke på grunnlag av mannlige og kvinnelige respondenters svar på disse spørsmålene. Dersom vi kontrollerer for respondentens kjønn finner vi for en del utgifter interessante forskjeller. Det ser med andre ord ut til at menn og kvinner har ulike oppfatninger om hvem det er som betaler mest. Slik vil det trolig alltid være når en svarer på spørsmål som gir rom for betydelig skjønn. Når en f.eks. skal svare på spørsmål om hvem som vanligvis betaler mest for mat og dagligvarer eller klær, utstyr og aktiviteter til felles barn, er det vanskelig å gi et entydig svar på dette. Det er vel bare de som fører regnskap over den type utgifter som kan svare presist på dette spørsmålet. Det bør imidlertid understrekes at respondentene har fått anledning til å svare at begge bidrar omtrent like mye. Dersom en ikke er sikker på hvem som vanligvis betaler mest er det naturlig å velge dette alternativet. Når det ikke gjøres, er det ikke urimelig å tolke valg av svarkategoriene «Jeg» og «Ektefelle/samboer» som ens egen oppfatning om hva som faktisk er tilfellet. Det er i en slik kontekst spesielt interessant å studere forskjeller i mannlige og kvinnelige respondenter. Der det er signifikante kjønnsforskjeller med hensyn til hvem som vanligvis betaler, er det en god indikator på kjønns spesifikke virkelighetsoppfatninger om den daglige økonomiske aktiviteten. Noe lettere er det trolig å svare presist når det f.eks. gjelder hvem som vanligvis betaler felles boliglån og annen type fellesgjeld.

Det er imidlertid viktig å holde fast ved at majoriteten av respondentene svarer at begge bidrar omtrent like mye. Hovedbildet er med andre ord at de fleste bidrar i fellesskap til dagliglivet økonomi. På den annen side er det interessant – om enn indirekte – å studere ulike virkelighetsoppfatninger samlivspartnerne seg imellom. Disse ulike oppfatningene om hvem som bidrar vil uten tvil bidra til å forsterke ulike konflikter i et samliv og i oppgjøret etter et avsluttet samliv.

I den videre empiriske analysen presenterer vi de utgiftstypene der det er signifikante *kjønnsforskjeller* i oppfatninger om hvem som vanligvis betaler. Dernest undersøker vi om disse forskjellene varierer etter samlivsform, alder og partenes inntekt. Siden vi her er opptatt av

henholdsvis menn og kvinners oppfatninger om hvem som vanligvis betaler mest, er det ikke urimelig å tenke seg at den som tjener mest også betaler mest. I stedet for respondentens inn-
tekt bruker vi fordelingen på spørsmålet om hvem i husholdet som tjener mest.³

I fortolkningen av det materialet som presenteres her er det viktig å huske på at det er kjønnsforskjeller i utvalget som helhet vi her studerer og ikke oppfatninger blant menn og kvinner som faktisk bor sammen. Dette er en svakhet i designet og studeres best i en bredere kvalitativ studie. Vi kommer tilbake til dette i siste fase av denne studien.

5.3 Løpende daglige utgifter

Å betale for mat og dagligvarer og til klær, utstyr og aktiviteter til felles barn er løpende aktiviteter i et hushold. For de aller fleste par som bor sammen vil vi anta at det ikke er så nøye avtalt hvem som skal betale for disse aktivitetene. Det trenger likevel ikke bety at det er tilfeldig hvem som står for innkjøp av denne type varer og som da i praksis også betaler for dem. Mat og dagligvarer har vi gode indikasjoner på er et kvinnelig domene. En majoritet av kvinnene mener at dette er områder der de har god kompetanse, mens menn er noe mer reservert (Berg 2009). Vi ser da også i figur 5.2 at dette er et forbruksområde der færrest oppgir at begge betaler like mye (57 prosent) og der andelen kvinner som vanligvis betaler mest er vesentlig større enn menns andel.

Også når det gjelder klær, utstyr og aktiviteter til felles barn er det også langt flere kvinner enn menn som betaler disse utgiftene. Men i dette forbruksområdet er det langt mer vanlig at begge betaler omtrent like mye (70 prosent). Dette forbruksområdet er imidlertid mer heterogent sammensatt enn mat og andre dagligvarer, og inkluderer både klær, fritidsutstyr og aktiviteter. Det er blant annet av den grunn vanskelig å knytte disse utgiftene til kjønn.

Kjønnsfordelingen i figur 5.2 er – som nevnt ovenfor - konstruert ved å registrere kjønnsfordelingen uten utelukkende å ta hensyn til respondentens kjønn, men også kjønnnet til samboer/ektefelle. Denne registreringen gir oss derfor ingen anledning til å undersøke om mannlige og kvinnelige respondenter har ulike oppfatninger om hvem som i hovedsak betaler. Oppfatninger kan studeres indirekte ved å sammenlikne hva hhv mannlige og kvinnelig respondenter har svart på spørsmålene om hvem som i hovedsak betaler. Ved å sammenlikne svarfordelingen på det samme forbruksområdet i forhold til respondentens kjønn får vi en indikasjon på mulige kjønnsspesifikke oppfatninger om hvem som i hovedsak betaler. Det overordnede og generelle inntrykket er at det er jevnt over signifikante – og til dels store - forskjeller mellom menn og kvinners oppfatninger om hvem som i hovedsak betaler.

Vi skal først demonstrere disse kjønnsforskjellene ved å analysere den kjønnsspesifikke svarfordelingen på spørsmålet om hvem som vanligvis betaler for mat og andre dagligvarer.

Mat og andre dagligvarer

Det er ingen tvil om at det er langt flere kvinner enn menn som mener at det er de som oftest betaler for mat og drikke. 57 prosent av respondentene sier riktignok at begge i hovedsak står for denne utgiften. 36 prosent av kvinnene mener at de vanligvis betaler mest for mat og drikke. Den tilsvarende andelen for menn er 18 prosent. Det er omtrent den samme andelen menn og kvinner som svarer at de betaler omtrent like mye. Det er liten tvil om at menn vurderer sitt bidrag på dette feltet annerledes enn det kvinner gjør. Kun 9 prosent av kvinnene

---

³ Svaralternativene er «Jeg», «Samboer/ektefelle» eller «Vi tjener omtrent like mye».

svarer at ektefellen vanligvis betaler mest, mens 18 prosent av mennene mener at de selv står for denne utgiftsposten.

Tabell 5-1: Hvem betaler vanligvis for mat og andre dagligvarer? Kjønn. Prosent. (N=1020)

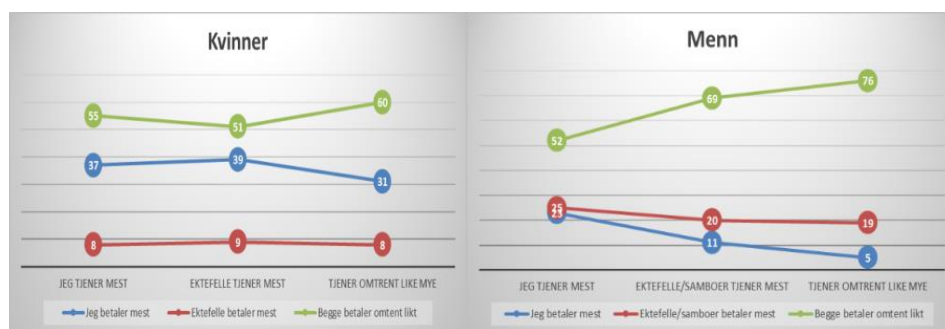
	Mann	Kvinne	Totalt
Jeg	18	36	27
Ektefelle/samboer	23	9	16
Begge	58	55	57
Sum	99	100	100

Kvinner som lever i samboerskap svarer i større grad enn gifte kvinner at de vanligvis betaler mest for mat og andre dagligvarer. Ellers er det ingen signifikante forskjeller mellom gifte og samboende.

Som figur 5-2 indikerer synes inntekt imidlertid å være av en viss betydning når en skal forstå hvor kvinner mye oftere enn menn betaler for «Mat og dagligvarer». Figurene er grafisk illustrasjon av den trivariate sammenhengen mellom kjønn⁴, hvem som tjener mest⁵ og hvem som betaler for «Mat og dagligvarer». Det er en figur for hvert av kjønnene.

Det er kvinner som tjener mest som vanligvis også betaler som oftest for «Mat og dagligvarer (41 prosent)». Denne andelen synker til 31 prosent når ektefellen tjener mest og øker ubetydelig når de tjener like mye. Det er praktisk talt ingen av kvinnene som oppfatter at den mannlige partneren bidrar mest, uavhengig av hvem som tjener hvor mye. Når den mannlige ektefellen tjener mer eller like mye enn en selv, øker imidlertid samfinansieringen.

De mannlige respondentene har en noe annen oppfatning. Det er en større andel menn som mener at det er de som betaler mest for «Mat og dagligvarer» enn det som er tilfellet for kvinnens del. 12 prosent av de mennene som tjener mest oppgir dette. Men uansett er det kun en liten andel menn som svarer at de vanligvis betaler for mat og andre dagligvarer. Det er også jevnt over en større andel menn enn kvinner som mener at begge betaler like mye.

Figur 5-2 Hvem betaler vanligvis for mat og dagligvarer. Inntektsfordeling og kjønn. Prosent

5.3.1 Klær og andre utgifter til felles barn.

Utgifter til klær, aktiviteter og utstyr til felles barn er – som for mat og dagligvarer – løpende forpliktelser i de fleste hushold og er i utgangspunktet et fellesanliggende. Det er ikke urimelig at begge parter også betaler noenlunde likt for denne type aktiviteter.

⁴ Kjønn er her respondentens kjønn.

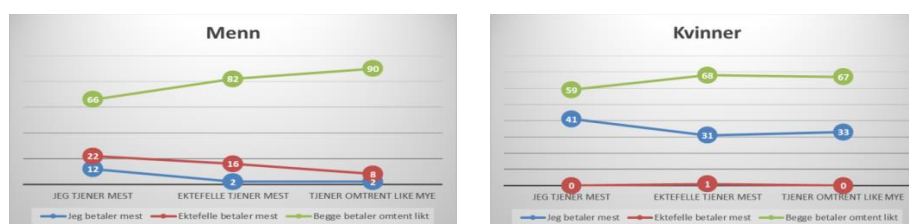
⁵ Svaret på spørsmålet: Tjener du eller din ektefelle/samboer mest, eller tjener dere like mye?

Tabell 5-3: Hvem betaler vanligvis for klær, aktiviteter og utstyr til fellesbarn? Kjønn Prosent. (N=738)

	Mann	Kvinne	Totalt
Jeg	9	31	19
Ektefelle/samboer	19	2	11
Begge	73	66	70
Sum	101	99	100

70 prosent av utvalget som har felles barn sier at begge bidrar omtrent like mye til utstyr og aktiviteter for barna. Dette er som forventet. Det er imidlertid en signifikant forskjell i menn og kvinners svarfordeling her. 73 prosent av mennene og 66 prosent av kvinnene svarer at dette er et fellesanliggende. Og - 31 prosent av kvinnene svarer at det er de som vanligvis betaler for denne type utgift, mens kun 9 prosent av mennene gjør det samme. Det er bare 2 prosent av kvinnene som oppgir at ektefelle/samboer vanligvis betaler mest til felles barn. Det er ingen signifikante forskjeller når vi kontrollerer for samlivsform.

Det betyr i praksis at de kvinnelige respondentene kun oppfatter det slik at enten betaler disse utgiftene i fellesskap eller så er det en selv som betaler. Ikke overraskende er det blant kvinner som tjener mest som også svarer at de bidrar mest økonomisk til felles barn. Andelen kvinner som står for utgiften synker imidlertid når ektefellen tjener mest eller når de tjener omtrent like mye. Andelen som svarer at begge samlivspartene bidrar omtrent like mye stiger tilsvarende.

Figur 5-3 Hvem betaler vanligvis for klær, aktiviteter og utstyr til felles barn? Inntektsfordeling og kjønn. Prosent

De mannlige respondentene er i stor grad av den oppfatning at begge parter bidrar like mye. Det er også få mannlige respondenter som mener at de selv bidrar mest, slik sett er de på linje med kvinnene i utvalget. Det er ingen signifikant sammenheng mellom hvem som tjener mest og om en svarer at en selv bidrar mest blant de mannlige respondentene. Spørsmålet om hvem som vanligvis bidrar mest til økonomisk støtte til barn som har flyttet hjemmefra, gir ingen signifikante kjønnsforskjeller. Dette er helt klart et fellesanliggende.

Når det gjelder de løpende, daglige utgiftene er hovedinntrykket at disse betales i fellesskap. Men i den grad hovedansvaret ligger på en av partene er dette kvinnenes domene. De fleste menn synes å dele denne oppfatningen. Den viktigste forskjellen mellom menn og kvinner, er for det første at menn i større grad enn kvinner oppfatter de løpende utgiftene som et fellesanliggende i den forstand at de mener at begge parter betaler omtrent likt. For det andre registrerer vi at menn som tjener mer enn sin partner tenderer til å svare hyppigere enn andre at de vanligvis betaler mer. Denne andelen er signifikant høyere enn for de menn som tjener like mye eller mindre enn sin partner. Ingen av kvinnene svarer at dersom partneren tjener mest, betaler han vanligvis mer for det løpende forbruket. Det gjelder både mat og dagligvarer og klær, utstyr og aktiviteter til felles barn.

En skal imidlertid være svært forsiktig med å trekke denne tolkningen for langt. Utgiftskategoriene som presenteres - mat og dagligvarer og klær, utstyr og aktiviteter til felles barn – er

uklare og mangetydige. Det er ikke urimelig å tenke seg at menn og kvinner kan fortolke hvilke utgifter det her er snakk om svært så ulikt. Dette gjelder spesielt klær, utstyr og aktiviteter til felles barn. Blant mange mulige fortolkninger er f.eks. at kvinner umiddelbart tenker på klær, mens menn tenker på aktiviteter eller utstyr. Denne type uklarhet gjør det vanskelig å gi en entydig fortolkning av svarene.

5.4 Sjeldne, større variable utgifter

I tillegg til løpende så å si daglige utgifter, vil husholdene stå ovenfor større og mer eller mindre planlagte utgifter. Dette er utgifter som gjør et viss innhogg i familieøkonomien og der det ikke er uvanlig å bruke oppsparte midler (økonomisk buffer) for å kunne betale. Vi regner kjøp av møbler og hvitevarer, ferier og bilutgifter til denne type utgifter. Om bilutgifter skal klassifiseres som løpende utgifter – drivstoffutgifter, vask og daglig vedlikehold – eller sjeldne og større variable utgifter – service, reparasjoner ol. – kan selvsagt diskuteres. Denne type uklarhet understreker poenget som er gjort tidligere i kapitlet at mange av spørsmålene knyttet til betaling av utgifter er uklare og mangetydige. Dette har også konsekvenser for hvilke slutninger som kan gjøres.

5.4.1 Møbler og hvitevarer

Når det gjelder hvem som vanligvis betaler mest for møbler og hvitevarer, synes det å være mennenes domene dersom det ikke er en fellesutgift. 30 prosent av de mannlige respondentene svarer at de vanligvis betaler mest, mens den tilsvarende andelen for kvinner er 9 prosent.

Tabell 5-4: Hvem betaler vanligvis for møbler og hvitevarer? Kjønn. Prosent. (N=1018)

	Menn	Kvinner	Totalt
Jeg	30	9	19
Ektefelle/samboer	6	18	12
Begge	64	73	69
Totalt	100	100	100

I den trivariate modellen som er illustrert i figur 5-4, ser vi at 43 prosent av de mennene som tjener mest også sier at de vanligvis betaler mest for møbler og hvitevarer. 18 prosent av kvinnene som tjener mest svarer det samme.

Det er ingen store forskjeller i hvordan menn og kvinner oppfatter kjønnsfordelingen med hensyn til hvem som vanligvis betaler mest. Det er imidlertid en klar tendens til at andelen kvinner som svarer at partneren som tjener mest også bidrar mest er signifikant lavere enn når menn som tjener best beskriver sin egen betalingsatferd. Prosentdifferansen er her på 18 prosent.

Figur 5-4: Hvem betaler vanligvis for møbler, hvitevarer o.a.? Inntektsfordeling og kjønn. Prosent

5.4.2 Ferie

Det er ingen signifikant kjønnsforskjell i hvem som betaler for «Ferie» når vi kontrollerer for samlivsform.

Tabell 5-5: Hvem betaler vanligvis for ferie? Kjønn. Prosent. (N=1012)

	Mann	Kvinne	Total
Jeg	35	11	23
Ektefelle/samboer	5	19	12
Begge	60	70	65
Sum	100	100	100

Når det gjelder menn og kvinners oppfatning om hvem som betaler for ferie, registrerer vi interessante forskjeller. Blant de menn som tjener mest er det stor sannsynlighet for at de selv mener at de i hovedsak betaler for ferie. Det samme gjelder kvinner, men andelen er vesentlig lavere enn for menn. Selv i de tilfeller der partneren tjener mer, svarer menn at de i hovedsak betaler for ferie. For kvinner er det motsatt. Der begge tjener like mye, mener både menn og kvinner at de deler forholdsvis likt på utgifter til ferie.

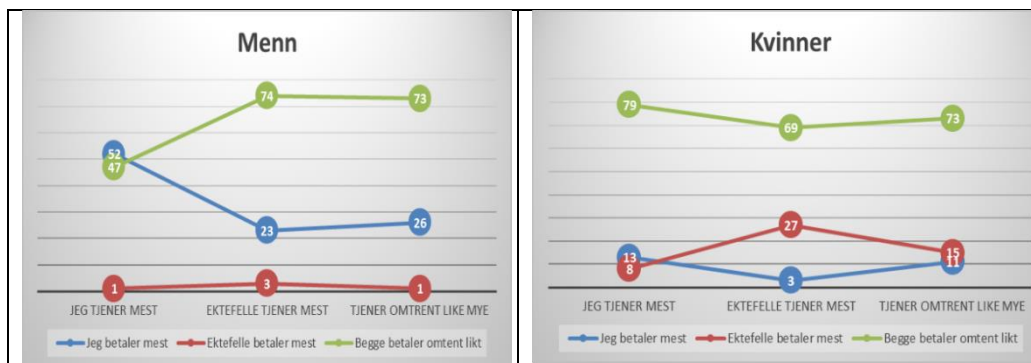
Figur 5-5: Hvem betaler vanligvis for ferier? Inntektsfordeling og kjønn. Prosent

5.4.3 Bilutgifter

Tabell 5-6 Hvem betaler vanligvis for bilutgifter? Kjønn. Prosent. (N=965).

	Menn	Kvinner	Totalt
Jeg	44	7	25
Ektefelle/samboer	2	22	13
Begge	53	71	62
Totalt	99	100	100

Også bilutgifter er et fellesanliggende for majoriteten av respondentene. Andelen menn som betaler denne type utgifter er betydelig høyere enn kvinnenes andel. Det er ingen signifikante forskjeller i andelen som deler på bilutgiftene mellom samboende og gifte par. Det er en klar signifikant sammenheng mellom det å svare at en selv betaler bilutgifter blant dem som tjener mest. Dette gjelder spesielt for menn (52 prosent). Men også blant kvinner som tjener mest finner vi den største andelen som vanligvis betaler mest (13 prosent).

Figur 5-6: Hvem betaler vanligvis for bilutgifter? Inntektsfordeling og kjønn. Prosent

Når vi kontrollerer bilutgiftene for respondentens kjønn og inntektsforskjellene dem imellom registrerer vi at det er forholdsvis betydelige kjønnsforskjeller. Blant de mannlige respondentene er det egen inntekt som er avgjørende: blant menn som tjener mest er andelen som betaler mest for bilutgifter betydelig.

Blant kvinnelige respondenter er imidlertid svarfordelingen vesentlig forskjellig fra menn. Det er ingen signifikant forskjell mellom hvilket kjønn som betaler der kvinner tjener mest. Sannsynligheten for at menn skal betale for bilutgifter øker noe når de tjener like mye eller ektefellen tjener mest. Økningen er liten. For kvinner er sannsynligheten størst for at de vil svare at begge betaler like mye for bilutgiftene uavhengig av hvem som tjener mest, sammenliknet med menn.

5.5 Husholdenes faste utgifter

5.5.1 Husleie/kommunale utgifter

Den totale andelen som svarer at begge betaler «Husleie og kommunale avgifter» er på 57 prosent. Når vi kontrollerer for samlivsform, ser vi at andelen der begge betaler omtrent like mye er høyere for samboere enn for ektepar. Det er primært menns andel som reduseres når vi går fra gifte til samboere. Andelen kvinner som betaler denne type utgifter er forholdsvis konstant – og forholdsvis lav – også når vi kontrollerer for samlivsform.

Tabell 5-7: Hvem betaler vanligvis for husleie/kommunale utgifter? Kjønn. Prosent. (N=1017)

	Menn	Kvinner	Totalt
Jeg	43	9	26
Ektefelle/samboer	6	28	17
Begge	51	62	57
Totalt	100	99	100

Figur 5-7: Hvem betaler vanligvis for husleie/kommunale avgifter? Inntektsfordeling og kjønn. Prosent

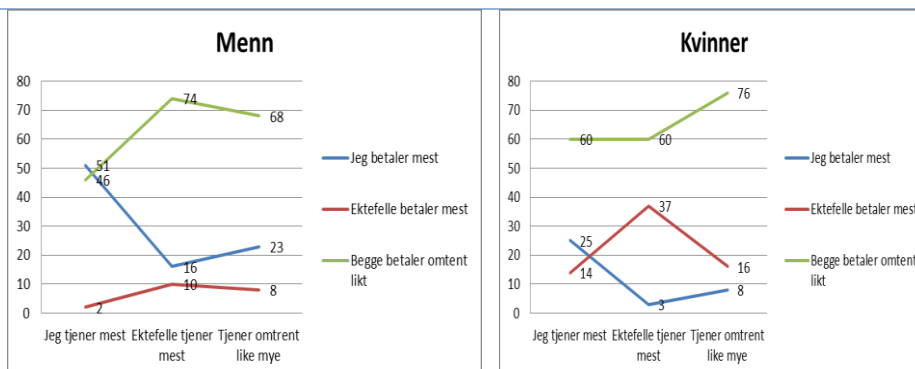
Når vi kontrollerer for hvem som tjener mest, ser vi at menn som tjener mest også hevder at de som oftest betaler husleie og kommunale avgifter. Andelen menn som betaler mest reduseres betraktelig når ektefellen tjener mer og når de tjener like mye. Reduksjonen i menn andel, øker sannsynligheten for at begge betaler – ikke at partner betaler mest. Kvinner svarer derimot oftere at begge betaler uavhengig av hvem som tjener mest.

5.5.2 Felles boliglån

Når det gjelder felles bolig lån er det overraskende få kvinner som i hovedsak betaler dette. Som vi har sett tidligere er det totalt sett kun 6 prosent av kvinnene som betaler mest. Dette bildet endrer seg heller ikke når vi kontrollerer for samlivsform. Det er derimot en ganske kraftig økning i sannsynligheten for at begge betaler like mye når vi går fra ektepar til samboende.

Tabell 5-8: Hvem betaler vanligvis for felles boliglån? Kjønn. Prosent. (N=804).

	Menn	Kvinner	Totalt
Jeg	41	8	24
Ektefelle/samboer	4	29	17
Begge	55	63	59
Totalt	100	100	100

Figur 5-8: Hvem betaler vanligvis for felles boliglån? Inntektsfordeling og kjønn. Prosent

Hovedtrenden endrer seg ikke når vi kontrollerer for respondens kjønn og inntektsfordelingen i husholdet. Det er fremdeles slik at kvinner rapporterer at det er sjelden at de står for brorparten av betalingen av «Felles boliglån». Unntaket er i det tilfellet der kvinner tjener mest, da er

det ingen signifikant forskjell i forhold til partner. Menn som tjener mest har stor sannsynlighet for å svare at de i hovedsak betaler for felles boliglån. Den andelen er signifikant høyere enn når kvinner svarer på dette spørsmålet i de tilfellene der ektefellene tjener mest. Kvinner har en mye større tilbøyelighet til å svare at begge betaler omtrent like mye enn det menn har.

5.5.3 Annen fellesgjeld

Tabell 5-9: Hvem betaler vanligvis for annen fellesgjeld? Kjønn. Prosent. (N=598).

	Menn	Kvinner	Totalt
Jeg	30	7	19
Ektefelle/samboer	3	18	10
Begge	67	75	71
Totalt	100	100	100

Figur 5-9: Hvem betaler vanligvis for annen fellesgjeld? Inntektsfordeling og kjønn. Prosent

5.5.4 Økonomisk støtte til barn som har flyttet hjemmefra

Når det gjelder barn som flytter hjemmefra er det stor enighet at disse utgiftene deles i fellesskap. Det er heller ingen vesentlige kjønns og inntektsforskjeller.

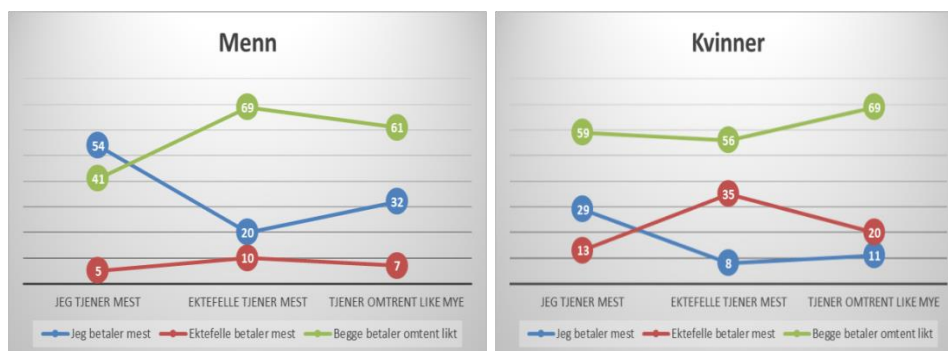
5.5.5 Internett/bredbånd

Internett/bredbånd er den utgiftstypen som har lavest andel av dem som svarer begge. Det ser også ut som om dette er mannens domene, spesielt blant gifte par. Samboere betaler oftest denne type utgift i fellesskap. Andelen kvinner som betaler er lav.

Tabell 5-10: Hvem betaler vanligvis for Internett/bredbånd? Inntektsfordeling og kjønn. Prosent

	Menn	Kvinner	Totalt
Jeg	45	12	28
Ektefelle/samboer	6	28	17
Begge	49	60	55
Totalt	100	100	100

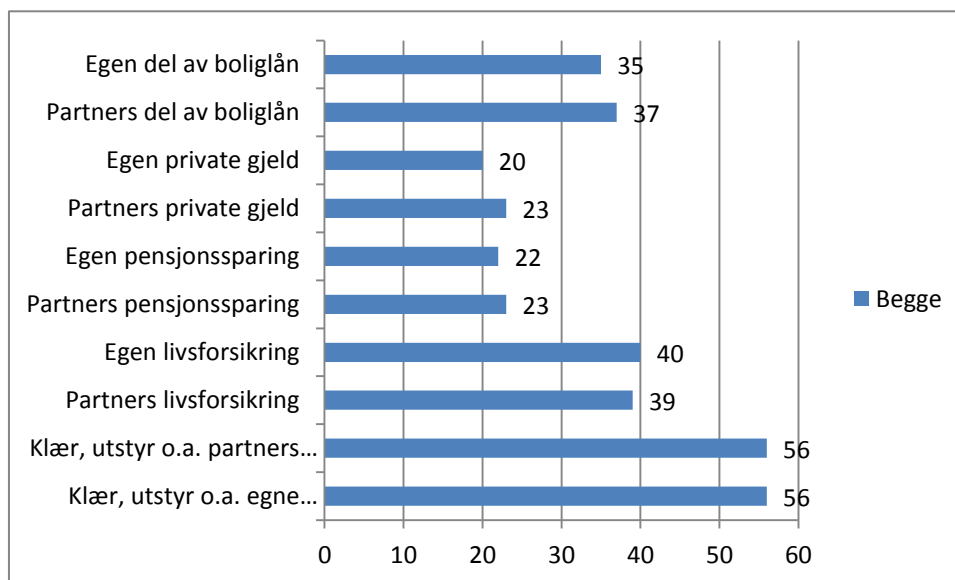
Figur 5-10: Hvem betaler vanligvis for Internett/bredbånd? Inntektsfordeling og kjønn. Prosent

Når vi kontrollerer for respondentens kjønn og inntektsforskjeller, ser vi at mannlige respondenter som tjener mest har en høy grad av sannsynlighet for å betale denne utgiften. Denne andelen synker betraktelig når ektefellen tjener mer eller at de tjener like mye. I dette tilfellet er det andelen der begge betaler som øker, mens ektefellens andel forblir konstant.

Vi ser her at blant kvinnelige respondenter som tjener mest er andelen som mener at de betaler mesteparten av utgiftene like høy som andelen som mener at den mannlige partneren gjør det samme. Men andelen kvinnelige betaler går relativt mye ned når partneren tjener mer eller de tjener like mye.

5.6 Individuelle utgifter

I tillegg til utgifter som er felles for husholdet ble det også spurt om hvem som eventuelt betalte for utgifter som var knyttet til en av samlivspartnerne. Hensikten var å undersøke om og eventuelt i hvilken grad en delte på å betale denne type utgifter eller om det var systematiske kjønnsforskjeller med hensyn til hvem som betaler for samlivspartnerens individuelle utgifter.

Figur 5-11: Andelen der begge betaler for individuelle utgifter

Vi registrerer – ikke overraskende – at et flertall deler på å betale for hverandres særkullsbarn. Det er heller ikke uvanlig at begge bidrar like mye til å betale livsforsikring og hverandres del av boliglån. Prosentandelen er her mellom 35 og 40. Det er grunn til å anta at det er en

ikke ubetydelig grad av fellesinteresse at partneren betaler sin del av boliglån – i alle fall dersom en eier boligen sammen. Det samme gjelder trolig også for livsforsikring som – dersom den trer i kraft – ofte vil begunstige begge parter. Andelen der begge betaler på hverandres private gjeld og pensjonssparing er lavere enn de øvrige individuelle utgiftene. Det ligger utenfor rammene av denne kvantitative studien å prøve å gi en forklaring på disse variasjonene.

Det er kun fire av disse utgiftene der kjønn er signifikant. Det gjelder egen og partners del av boliglån og livsforsikring. Det mest påfallende er at det er en svært liten andel av de mannlige respondentene som svarer at partneren betaler for sine utgifter. Det er kun 2 prosent av mennene som svare dette både når det gjelder egen del av boliglånet og egen livsforsikring. Det er også en forholdsvis stor andel menn som sier at de betaler for de samme utgiftene til partneren. 29 prosent av mennene sier de betaler mest av partnerens del av boliglånet og 25 prosent svarer at de betaler mest av partnerens livsforsikring.

For de kvinnelige respondentens del er situasjonen motsatt. 24 prosent sier at partnerne betaler mesteparten av hennes del av boliglånet, og den tilsvarende andel for livsforsikring er 12 prosent. Henholdsvis 4 og 6 prosent av kvinnene sier de betaler partnerens del av boliglån og livsforsikring.

5.7 Oppsummering

I dette kapitlet har vi sett på noen elementære aspekter ved den økonomiske arbeidsdelingen knyttet til betaling av regninger. Hensikten har vært å undersøke hvordan fellesutgifter og individuelle faste utgifter betales i husholdene, om og eventuelt hvilke type utgifter som betales i felleskap og om det er systematiske kjønnsforskjeller med hensyn til hvem som betaler hva. Hovedperspektivet har vært å betrakte svarene til mannlige og kvinnelige respondenter på spørsmålet om hvem som vanligvis betaler en gitt utgift som kjønns spesifikke oppfatninger og ikke nødvendigvis som en objektiv sannhet. På den måten har det vært mulig å sammenlikne mønstre i menns og kvinners svarfordeling. Siden sammenlikningen gjøres på hele utvalget er det ikke mulig å trekke slutninger om hva som skjer i konkrete parforhold. Likevel gir disse enkle sammenlikningene oss muligheten til å indikere noen hovedlinjer.

Det mest sentrale funnet er at de aller fleste fellesutgifter betales i felleskap. Det er også relativt sett mange som betaler individuelle utgifter på den måten. Det å betale regninger er – ikke overaskende – et fellesprosjekt. Der det ikke er tilfellet, ser vi at både oppfatningen om og trolig også den faktiske arbeidsdelingen er kjønnnet. For de aller fleste regningstyper – unntaket er « mat og dagligvarer » og « klær, utstyr og aktiviteter til felles barn » - er andelen mannlige « hovedbetaler » signifikant større enn kvinnelig. Her er det godt samsvar mellom kvinnelige og mannlige respondenter. På den annen side ser vi også at en del mannlige respondenter tilskriver seg en hovedrolle som ikke helt stemmer med de kvinnelige respondentenes svar. Det er spesielt menn som tjener mest som svarer at de vanligvis betaler, mens de kvinnelige respondentene helt klart toner ned hovedinntektstakerens rolle. Samtidig ser vi også at er en klar sammenheng mellom det å tjene mest og det å vanligvis betale en gitt utgift. Dette gjelder også for kvinner, men det synes som om menn i større grad enn kvinner opplever når en selv tjener mer enn partneren, er man oftere hovedbidragsyter. Kvinner har jevnt over et mer dempet syn på bidraget til partneren som tjener mest og et mer dempet syn på eget bidrag når en selv er den som tjener mest.

Det statistiske bilde lar seg i alle fall tolkes på denne måten, men siden det ikke er mulig å sammenlikne svarene til konkret par er det ikke mulig å konkludere på husholdsnivå av andeler og enkle statistiske mønstre. Men det er et godt utgangspunkt for en konkret studie av samspillet i den økonomiske arbeidsdelingen og hvordan partene opplever dette.

6 Eiendom

6.1 Innledning

Kjøp av bolig er for de fleste hushold den største enkeltinvesteringen de gjør over livsløpet og ofte den høyeste faste utgiftsposten i husholdningsbudsjettet. I de senere årene har boligprisene flerdoblet seg og steget langt mer enn både lønn og konsumprisindeksen. I gjennomsnitt var boligprisøkningen 417 prosent fra 1985 til 2012, og 362 prosent fra 2002 til 2012 (Eiendomsmeglerforetakenes forening, 2013). I Norge er det så mange som 80 prosent av husholdene som eier boligen de bor i slik at boligprisøkningen får store konsekvenser. En konsekvens er økte boutgiftene for dem som har etablert seg etter boligprisøkningen. Men på grunn av historisk lav rente de senere år er det i større grad etablering på boligmarkedet og gjeldsbyrden som skaper utfordringer. Økte boligpriser har skapt nye økonomiske skillelinjer i Norge med betydelig økt gjeldsbyrden for de yngre og økt formue for de eldre. Boligformuen representerer derved både den viktigste formen for formue i husholdene og den viktigste kilden til ulikhet. Også mellom partene i en husholdning kan eierforhold til boligen skape stor ulikhet. Særeie kan gjøre at den ene parten bygger seg opp en stor formue i takt med boligprisutviklingen og kan medføre at parten vil få et ulikt økonomisk utgangspunkt ved et samlivsbrudd.

En annen stor investering i husholdet er hytte. Hyttemarkedet følger ikke samme utviklingsmønster som boligmarkedet og har følgelig ikke vært gjenstand for den sterke prisstigningen vi har hatt på bolig de senere årene. Det har sammenheng med at bolig og hytte fyller ulike behov. Hytte er ikke en nødvendighet slik som bolig og etterspørselen etter hytte vil være mer følsom overfor prisendringer. Men Norge er en typisk hyttenasjon der mange eier hytte, faktisk så mange som 25 prosent. Derved utgjør også eie av hytte en viktig kilde til oppbygging av formue i Norge. Og med et hyttemarked med store prisforskjeller vil også hytteformue bidra til ulikhet mellom husholdninger og muligens mellom partene i et parforhold.

I dette kapitlet skal vi se på ulikhet mellom partene i et parforhold når det gjelder eierforhold til bolig- og hytte, med hovedvekt på bolig. Innledningsvis vil vi studere eierforholdet til boligen, om det er noen forskjeller mellom par og gifte, alder og kjønn. Videre vil vi se om andre faktorer spiller inn når det gjelder disse forskjellene, dvs. betydningen av inntekt, boligpris, gjeld m.m. Vi avslutter kapitlet med eierforhold til hytte.

Kjøp av bolig er for de fleste hushold den største enkeltinvesteringen de gjør over livsløpet og ofte den høyeste faste utgiftsposten i husholdningsbudsjettet. I de senere årene har boligprisene flerdoblet seg og steget langt mer enn både lønnsutviklingen og den generelle prisutviklingen. I gjennomsnitt var boligprisøkningen 417 prosent fra 1985 til 2012, og 362 prosent fra 2002 til 2012 (Eiendomsmeglerforetakenes forening, 2013). I Norge er det så mange som 80 prosent av husholdene som eier boligen de bor i slik at boligprisøkningen får store konsekvenser og har økt boutgiftene, særlig for yngre hushold. Men på grunn av historisk lav rente de senere år er det i større grad etablering på boligmarkedet og gjeldsbyrden som skaper utfordringer. Økte boligpriser har skapt nye økonomiske skillelinjer i Norge med betydelig økt gjeldsbyrden for de yngre og økt formue for de eldre. Boligformuen representerer derved

både den viktigste formen for formue i husholdene og ofte den viktigste kilden til ulikhet. Også mellom partene i en husholdning kan eierforhold til boligen skape stor ulikhet. Særlig kan gjøre at den ene parten bygger seg opp en stor formue i takt med boligprisutviklingen og kan medføre at parten vil få et ulikt økonomisk utgangspunkt ved et samlivsbrudd.

En annen stor investering i husholdet er hytte. Hyttemarkedet følger ikke samme utviklingsmønster som boligmarkedet og har følgelig ikke vært gjenstand for den sterke prisstigningen vi har hatt på bolig de senere årene. Det har sammenheng med at bolig og hytte fyller ulike behov. Hytte er ikke en nødvendighet slik som bolig og etterspørselen etter hytte vil være mer følsom overfor prisendringer. Men Norge er en typisk hyttenasjon der mange eier hytte, faktisk så mange som 25 prosent. Derved utgjør også eie av hytte en viktig kilde til oppbygging av formue i Norge. Og med et hyttemarked med store prisforskjeller vil også hytteformue bidra til ulikhet mellom husholdninger og muligens mellom partene i et parforhold.

I dette kapitlet skal vi se på ulikhet mellom partene i et parforhold når det gjelder eierforhold til bolig- og hytte, med hovedvekt på bolig. Innledningsvis vil vi studere eierforholdet til boligen, om det er noen forskjeller mellom par og gifte. Deretter ser vi på forskjeller i eierforhold i forhold til alder og kjønn. Videre vil vi se om andre faktorer spiller inn når det gjelder disse forskjellene, dvs. betydningen av inntekt, bosted, boligpris m.m.

6.2 Om utvalgets sammensetning

6.2.1 Tilknytningsform til boligen

Før vi starter med å studere forskjeller i eierforhold og betaling av utgifter skal vi se på ulike fordelinger i utvalget. Siden hoveddelen av kapitlet dreier seg om boligeiendom vil representativitet i forhold til eie av bolig være viktig. Det viser seg at i vårt utvalg er det 93 prosent som eier bolig og av disse er 466 menn og 483 kvinner. Dette er høyere enn i befolkningen hvor andelen jo er ca. 80 prosent. Sannsynligvis kan mesteparten av denne differansen forklares ved at det er flere par som eier bolig enn enslige, og siden denne undersøkelsen kun omfatter par vil derved eierandelen være høyere. Men det kan også skyldes andre forhold. I Norge er det å leie bolig et fenomen hovedsakelig blant unge eller lavinntektsgrupper. Dersom vårt utvalg har en høyere andel eldre og en lavere andel med lavinntekt enn befolkningen, så kan alder og inntekt forklare denne skjevheten. Både inntekt og alder er i vår undersøkelse kategorisert på grupper og kan derfor ikke sammenliknes med befolkningsdata. Men det er grunn til å anta at vårt utvalg både har en noe høyere gjennomsnittlig inntekt da dette ofte er tilfelle for webundersøkelser. At vårt utvalg omfatter dem over 24 år har lite å si fordi det kun er en ubetydelig andel under 24 som eier bolig, slik at eierandelen av den grunn ikke er høyere enn i befolkningen.

6.2.2 Sivilstatus og alder

En viktig variabel i dette kapitlet er sivilstand. Siden vi studerer par er det spesielt interessant å studere forskjeller mellom gifte og samboende. Derfor skal vi før analysene se litt hvordan gifte og samboende fordeler seg og ikke minst hvordan disse størrelsene varierer med alder. Dette fremgår av tabell 6-1.

Tabell 6-1: Sivilstatus etter alder, prosent.

	Totalt	24-34	35-44	45-54	55+
Gifte	68	34 _a	69 _b	77 _c	89 _d
Samboende	32	66 _a	31 _b	23 _c	11 _d
N=	1023	210	297	336	180

Kjikkvadrattest: =161,997, sig. < 0,000. Z-test: p<0,005 (ulike bokstaver=signifikant)

Tabellen viser at det i vårt utvalg er 68 prosent gift og 32 prosent samboende. Videre ser vi en klar sammenheng mellom sivilstand og alder. Andelen gifte øker for hver aldersgruppe og forskjellen er stor. Mens det kun er 34 prosent gifte i aldersgruppen 24-34 år, er det så mange som 89 prosent i aldersgruppen 55 år og over. Forskjellen er signifikant mellom alle aldersgruppene. Motsatt så avtar andelen samboende med alder.

6.2.3 Forholdet mellom inntekt og kjønn

Når vi skal studere forskjeller i eierforhold til bolig og hytte mellom kjønn i et parforhold er det spesielt interessant å relatere det vi finner til forskjeller som eksisterer mellom inntekt og kjønn. Dette gjelder uansett resultat. Viktige spørsmål i denne sammenhengen er hvorvidt eksisterende lønns- og inntektsforskjeller mellom kjønn også avspeiler seg i eierforhold til bolig og hytte mellom kjønn. Sivilstatus kan være en viktig faktor som forklarer slike forskjeller. Derfor skal vi, før analysene om eierforhold, studere inntektsforskjeller mellom kjønn og se hvordan dette varierer etter sivilstatus.

I undersøkelsen er det stilt spørsmål om intervjupersonens bruttoinntekt og husholdets samlede bruttoinntekt. For å se hvor representativt utvalget er kan det være interessant å sammenlikne med befolkningen. Her er det to utfordringer. For det første så har sannsynligvis ikke alle respondentene svart i forhold til hvordan lønn defineres⁶. Dette er viktige momenter fordi kjønnsforskjeller vi ser i inntekt kan både forklares ved at kvinner i større grad er deltidsansatt, og at det faktisk er lønnsforskjeller. Vi kan sammenlikne med befolkningen når det gjelder lønn via SSBs lønnsstatistikk. Men vår undersøkelse har kun inntektskategorier, mens SSBs innteks- og lønnsstatistikk operer med eksakte tall og derved også med gjennomsnitt, median osv. Vi kan derved ikke sammenlikne gjennomsnitt eller kategorier direkte. Gjennomsnittlig bruttolønn i befolkningen var i år 2012 492.000 kr, for menn 513.000 kr og for kvinner 453.000 kr (SSB, 2013b). Det betyr at kvinner i gjennomsnitt tjener 88 prosent av hva menn tjener. I vår undersøkelse er det stilt spørsmål om bruttoinntekt, mens SSB operer med inntekt etter skatt. Inntektsforskjeller mellom menn og kvinner i utvalget kan derved ikke sammenliknes direkte med SSBs tall, men det kan gi en pekepinn. Og videre vil våre inntektsforskjeller både forklare forskjeller i stillingsprosent og lønnsforskjeller. Nedenfor skal vi se på inntektsfordelingen for alle og mellom menn og kvinner i utvalget. Disse blir også fremstilt for gifte og samboende hver for seg.

---

⁶ Forskjellen på inntekt og lønn er at lønn er inntekt fra arbeid, mens inntekt inkluderer både lønnsinntekt og overføringer f.eks. barnetrygd eller andre stønader. I tillegg er inntekt det man mottar enten som heltids- eller deltidsansatt, mens lønn omgjøres til årslønn uansett om vedkommende arbeider deltid eller ei.

Tabell	6-2.	Personinntekt	etter	kjønn	og sivilstatus, prosent.		
					Alle	Mann	Kvinne
Gift							
		<300.000			12	3 _a	21 _b
		300.000-449.999			43	32 _a	54 _b
		500.000-599.999			32	45 _a	19 _b
		>=600.000			13	20 _a	6 _b
		N=			639	326	313
Samboende							
		<300.000			17	10 _a	22 _b
		300.000-449.999			46	31 _a	58 _b
		500.000-599.999			30	45 _a	18 _b
		>=600.000			7	14 _a	2 _b
		N=			311	144	167
Total							
		<300.000			14	5 _a	21 _b
		300.000-449.999			43	32 _a	55 _b
		500.000-599.999			32	45 _a	19 _b
		>=600.000			11	18 _a	5 _b
		N=			950	470	480

Kjikkvadrattest: gifte=117,276^b sig. < 0,000, samboende=53,317^c, sig. < 0,000, total=168,034^a, sig. < 0,000. Z-test: p<0,005, (ulike bokstaver=signifikant)

Tabellen over måler forskjeller på flere nivåer. Ulik bokstav i fotskrift angir om forskjellene mellom kjønn er signifikante og lik bokstav at forskjellene ikke er signifikante. Ser vi først på hele utvalget så fordeler inntekten seg slik at 14 prosent har inntekt under 300.000 kr, 43 prosent mellom 300.000-449.999 kr, 32 prosent mellom 500.000-599.999 kr og 11 prosent fra 600.000 kr og over. Forskjellen mellom menn og kvinner i utvalget er også tydelig. Mens det kun er fem prosent menn i den nederste inntektsgruppen, er det 21 prosent kvinner. Også i inntektsgruppen 300.000-449.999 kr er forskjellen stor med 32 prosent menn og 55 prosent kvinner. Store forskjeller ser vi også i inntektsgruppen med 500.000-599.999 kr med 45 prosent menn og 19 prosent kvinner. I den øverste inntektsgruppen er det 18 prosent menn og 5 prosent kvinner. Mønsteret er altså flere kvinner i de nederste inntektsgruppene og færre i de øverste, og motsatt for menn. Alle kjønnsforskjellene er signifikante. Mønsteret følger både lønns- og inntektsforskjellene i befolkningen. Den viser m.a.o. at kvinner tjener mindre, men også at de i større grad jobber deltid.

Ser vi deretter på gruppen gifte ser vi at kun tre prosent menn befinner seg i den nederste inntektsgruppen med inntekt under 300.000 kr, mens det gjelder for 21 prosent kvinner. 32 prosent menn og 54 prosent kvinner har inntekt mellom 300.000-449.999 kr. I inntektsgruppen fra 500.000-600.000 kr er det 20 prosent menn og kun seks prosent kvinner. Tabellen viser mao relativt store inntektsforskjeller mellom gifte kvinner og menn og forskjellene er signifikante.

Når det gjelder samboende ser vi samme mønster når det gjelder kjønnsforskjeller, med flere kvinner i de nederste to nederste inntektsgruppene og flere menn i de to øverste. Også her er alle kjønnsforskjellene signifikante. I den nederste inntektsgruppen har vi 22 prosent kvinner og 10 prosent menn, i den nest nederste 31 prosent menn og 58 prosent kvinner, i den nest øverste inntektsgruppen 45 prosent menn og 18 prosent kvinner, mens den øverste inntektsgruppen har 14 prosent menn og kun to prosent kvinner.

Dersom vi sammenlikner inntektsforskjellene i gruppen gifte med samboende ser vi at det først og fremst er forskjeller i den nederste og den øverste inntektsgruppen. Overraskende er det at det først og fremst er forskjeller for menn ved at lang færre gifte menn befinner seg i

den nederste inntektsgruppen og noe flere i den øverste inntektsgruppen. Dette kan skyldes alder, dvs. at det er flere yngre som er samboende, og de har lavere inntekt. Ser vi forskjeller på inntektsfordelingen totalt mellom samboende og gifte og ser bort fra kjønn, så er inntektsfordelingen forskjøvet noe ved at en høyere andel befinner seg i de to nederste inntektsgruppene blant samboende og motsatt for gifte der en høyere andel befinner seg i de to øverste inntektsgruppene. Forskjellen er signifikant. Sannsynligvis skyldes det også en del av disse forskjellene at det er en høyere andel unge, som jo har lavere inntekt, blant samboende.

I denne undersøkelsen stilte vi også et enkelt spørsmål om hvorvidt respondenten tjener det samme som sin partner eller om det er ulikt. Også her vil det nok være tilfelle at respondente har svart både i forhold til lønn og i forhold til inntekt jfr. diskusjonen over. Nedenfor i tabell x fremkommer det hvor mange prosent av hhv. kvinner og menn som tjener mer eller mindre enn partneren og hvordan dette varierer mellom gifte og samboende par.

Tabell 6-3 Hvem tjener mest? Fordelt etter kjønn og sivilstatus, prosent.

	Alle	Mann	Kvinne
Gift			
Jeg tjener mest	48	71 _a	21 _b
Ektefelle/samboer tjener mest	35	12 _a	60 _b
Vi tjener omtrent like mye	17	16 _a	18 _a
Vet ikke	0	1 _a	1 _a
N=	614	326	288
Samboende			
Jeg tjener mest	46	67 _a	24 _b
Ektefelle/samboer tjener mest	32	15 _a	51 _b
Vi tjener omtrent like mye	20	16 _a	24 _a
Vet ikke	2	2 _a	1 _a
N=	262	136	126
Total			
Jeg tjener mest	47	70 _a	23 _b
Ektefelle/samboer tjener mest	34	13 _a	57 _b
Vi tjener omtrent like mye	18	16 _a	20 _a
Vet ikke	1	1 _a	1 _a
N=	876	462	414

Kjikkvadrattest: gifte=180,693^b sig. < 0,000, samboende=53,432^c, sig. < 0,000, totalt=231,763^a, sig. < 0,000. Z-test: p<0,005, (ulike bokstaver=signifikant)

Tabell y viser bare om det er en *forskjell* mellom menn og kvinner i hva de tjener, og om forskjellen også eksisterer mellom sivilstatus. Tabellen viser samme mønster som forrige tabell hvor vi så på inntektsnivå. Men siden tabell y kun viser om det eksisterer en forskjell så fremkommer det større skjønnsforskjeller. Andelen menn som tjener mer enn kvinner er svært høy, men forskjellene i inntekt trenger ikke å være så store.

6.3 Bolig

Når det gjelder eierforhold til bolig så vil analysene være påvirket av at viktige forklaringsvariable er kategorisert i grupper slik som boligverdi (markedsverdi på boligen) og gjeld på boligen, istedenfor kontinuerlige størrelser. I tillegg til at også andre variable er kategorivariable, gjør dette at det i den multivariable analysen om eierforhold er vanskelig å få signifikante resultater. Derfor vil dette avsnittet om bolig først vise hvordan boligverdi og boliggjeld fordeler seg i forhold til sivilstand og alder, før vi studerer eierforhold. Disse fordelingene vil også bli benyttet til senere tolkning av eierforhold.

6.3.1 Boligverdi og boliggjeld etter sivilstatus, alder og inntekt

Boligverdi og gjeld varierer sannsynligvis mest i forhold til aldersgrupper, men det kan også tenkes at variasjonen er tydelig mellom gifte og samboende. Når det gjelder boligverdi er respondentene stilt spørsmål om hva boligen er verdt ut fra antatt salgsverdi (markedsverdi). Dette er vist i tabellene nedenfor.

Tabell 6-4. Boligverdi etter sivilstatus, prosent.

	Alle	Gift	Samboende
< 2.000000	15	15 _a	16 _a
2.000000-3.999999	53	49 _a	61 _b
4.000000-5.999999	22	24 _a	18 _b
>=6.000000	10	12 _a	5 _b
N=	931	654	277

Kjikkvadrattest: =17,682, sig. < 0,001. Z-test: p<0,005 (ulike bokstaver=signifikant)

Når vi ser på alle så fordeler boligverdien seg slik at 15 prosent har boliger med verdi under to millioner, 53 prosent har verdi mellom to og fire millioner, 22 prosent fra to millioner og opp til seks millioner og 10 prosent fra og med 6 millioner og oppover. Videre ser vi at det er signifikante forskjeller mellom gifte og samboende.

For dem som eier bolig med verdi under to millioner kroner er det ingen signifikante forskjeller mellom gifte og samboende. For boligverdi høyere enn dette er det derimot signifikante forskjeller mellom gifte og samboende. 49 prosent gifte og 61 prosent samboende bor i boliger med verdi fra og med to millioner til fire. 24 prosent gifte og 18 prosent samboende bor i boliger med verdi fra fire millioner og opp til seks, mens 12 prosent gifte og kun fem prosent samboende bor i boliger med verdi fra seks millioner og oppover. Gifte bor i mindre grad i de boliger med lavest verdi og i større grad i boliger med høy verdi. Dette mønsteret følger mao også inntektsfordelingsmønsteret. Det er derfor grunn til å anta at forskjellen i sivilstatus når det gjelder boligverdi i stor grad skyldes forskjeller i inntekt. Men det er en viktig forskjell, og det gjelder dem som bor i boliger til under to millioner, hvor det ikke er noen forskjell i boligverdi mellom gifte og samboende. Dette har sannsynligvis sammenheng med at boligverdi i større grad gjenspeiler behov. I de rimeligste boligene bor det sannsynligvis flere unge (uavhengig av sivilstand) fordi de ikke har høyere inntekt, og i disse boligene bor det sannsynligvis også flere eldre fordi de ikke har behov for større bolig. Nedenfor, i tabell 6-5, skal vi se hvordan boligverdi fordeler seg i forhold til alder.

Tabell 6-5. Boligverdi etter alder, prosent.

	24-34	35-44	45-54	55+
< 2.000000	14 _{a,b}	12 _b	18 _a	16 _{a,b}
2.000000-3.999999	68 _a	50 _b	50 _b	49 _b
4.000000-5.999999	15 _a	27 _b	20 _{a,b}	24 _b
>=6.000000	3 _a	11 _b	11 _b	11 _b
N=	161	283	315	172

Kjikkvadrattest: =28,119, sig. < 0,001. Z-test: p<0,005 (ulike bokstaver=signifikant)

Tabell 6-5 viser at det er noen, men ikke så store forskjeller, mellom aldersgrupper når det gjelder boligverdi. Det er i hovedsak den yngste aldersgruppen som skiller seg ut, mens forskjellene mellom de andre ikke er så stor. Flere i den yngste aldersgruppen har bolig med lavere verdi og når det gjelder boligverdi mellom to og tre millioner er forskjellen signifikant mot de andre aldersgruppene. Færre i den yngste aldersgruppen har bolig med høyere verdi og i denne aldersgruppen har kun tre prosent bolig med verdi fra og med seks millioner, mens

i alle de andre aldersgruppene gjelder dette 11 prosent og forskjellene er signifikante. Nedenfor skal vi se på hvordan boligverdi varierer med husholdsinntekt.

Tabell 6-6 Boligverdi etter husholdsinntekt, prosent.

	<600.000	600.000-799.000	800.000-999.000	>=1000.000
< 2.000000	37 _a	29 _a	16 _b	5 _c
2.000000-3.999999	55 _a	55 _a	62 _a	43 _b
4.000000-5.999999	8 _a	12 _a	19 _b	33 _c
>=6.000000	0 _a	4 _b	3 _{a,b}	19 _c
N=	96	139	282	346

Kjikkvadrattest: =118,374, sig. < 0,000. Z-test: p<0,005 (ulike bokstaver=signifikant)

6.3.2 Boligverdi og inntekt

Tabellen viser noe sammenheng mellom boligverdi og inntekt. Mellom de to laveste inntektsgruppene er det ingen signifikante forskjeller bortsett fra for boliger med verdi fra seks millioner og over, med andel null for den laveste inntektsgruppen og fire prosent for den nest laveste. Det er liten grad av signifikante forskjeller mellom disse to inntektsgruppene og den nest høyeste. Den høyeste inntektsgruppen skiller seg noe mer ut fra de to nederste, men ikke særlig fra den nest høyeste. Forskjellene er størst og mest signifikant mellom den høyeste og de to nederste inntektsgruppene. Det er ikke overraskende da det er naturlig at inntekt og bolig til en viss grad følger hverandre. Men likevel viser tabellen at sammenhengen ikke er særlig sterk. Det kan sannsynligvis forklares ved at boligprisene dvs. boligverdiene har økt betydelig de senere årene, slik at unge mennesker betaler svært mye selv om de ikke har så høy inntekt. I tillegg er det i den eldste aldersgruppen et flertall som etablerte seg på boligmarkedet under svært lave priser med prisregulering, og opparbeidet seg en høy boligformue som i mindre grad står i samsvar med inntekt enn for de yngre.

6.3.3 Boliggjeld

Nedenfor skal vi også se hvordan boliggjeld fordeler seg etter sivilstatus.

Tabell 6-7 Total boliggjeld etter sivilstatus, prosent.

	Alle	Gift	Samboende
< 500.000	22	25 _a	15 _b
500.000-999.999	17	18 _a	15 _a
1.000000-1.999999	36	36 _a	36 _a
>=2.000000	25	21 _a	34 _b
N=	924	650	274

Kjikkvadrattest: =22,380, sig. < 0,000. Z-test: p<0,005 (ulike bokstaver=signifikant)

Sivilstatus har betydning for nivå på gjeld, men i mindre grad enn for boligverdi. Gifte par har gjennomgående lavere gjeld ved at en høyere andel befinner seg i gruppen med lav gjeld og at en lavere andel befinner seg i gruppen med høy gjeld. Sammenliknes gjeld med boligverdi betyr det også at gifte har høyere boligformue enn samboende. Om forskjellene også kan ha sammenheng med alder skal vi se nærmere på i tabell x.

Tabell 6-8 Total boliggjeld etter alder, prosent.

	24-34	35-44	45-54	55+
< 500.000	8 _a	16 _b	27 _c	39 _d
500.000-999.999	8 _a	9 _a	25 _b	22 _b
1.000000-1.999999	39 _a	40 _a	33 _a	31 _a
>=2.000000	44 _a	35 _b	15 _c	8 _d
N=	163	281	312	168

Kjikkvadrat-test=149,944, sig.<0,000. Z-test: p<0,005 (ulike bokstaver=signifikant)

Tabellen viser store forskjeller i gjeldsbyrde i husholdet fordelt på aldersgrupper. Når det gjelder svært lav gjeld, dvs. under 500.000 kr er andelen økende for hver aldersgruppe. Mens det kun er 8 prosent i den yngste aldersgruppen som har så lav gjeld er det 39 prosent i den eldste. Forskjellen mellom alle aldersgruppene er signifikante. Nesten samme mønster viser seg når det gjelder dem som har gjeld mellom 500.000 kr og en million. Færre yngre og flere eldre har denne gjeldsbyrden. Her er det ikke signifikante forskjeller mellom de to yngste aldersgruppene og mellom de to eldste. Men det er signifikante forskjell mellom de to yngste og de to eldste aldersgruppene. For noe høyere gjeld, dvs. fra og med en million og opptil to millioner kroner er det ingen signifikante forskjeller mellom aldersgruppene. Når det gjelder høy gjeldsbyrde, dvs. over to millioner kroner er det like klart mønster som ved svært lav gjeldsbyrde. Gjeldsbyrden øker for hver aldersgruppe. I den yngste aldersgruppen er det hele 44 prosent som har fra to millioner og over i gjeld, 35 prosent i den nest yngste aldersgruppen, 15 prosent i den nest øverste aldersgruppen og kun 8 prosent i den eldste aldersgruppen. Disse forskjellene mellom alle aldersgrupper er signifikante. Dette stemmer også med boforholdsundersøkelsen 2012, selv om denne har en annen aldersinndeling. Boforholdsundersøkelsen viser at gjennomsnittlig gjeld er 730.000 for par i aldersgruppen 45-66 år kr, nesten to millioner for par i aldersgruppen 16-44 år med barn under syv år og omtrent tilsvarende for par i aldersgruppen 16-44 år uten barn (SSB, 2013c). Fra før vet vi at boligverdien er noe høyere for eldre aldersgrupper enn yngre. Den sterke gjeldsøkningen gjør da særlig at boligformue øker med økende aldersgruppe og at forskjellene er relativt store. Verdien av boligformue er særlig viktig når vi skal studere forskjeller i eierforhold.

I neste avsnitt skal vi se hvordan boliggjeld fordeler seg mellom ulike inntektskategorier.

Tabell 6-9 Boliggjeld etter husholdsinntekt, prosent.

	<600.000	600.000-799.000	800.000-999.000	>=1000.000
< 500.000	31 _a	27 _{a,b}	20 _b	19 _b
500.000-999.999	23 _a	17 _{a,b}	17 _b	14 _b
1.000000-1.999999	40 _{a,b}	37 _{a,b}	41 _b	31 _a
>=2.000000	6 _a	20 _b	22 _b	36 _c
N=	94	139	281	346

Kjikkvadrat-test=45,717, sig.<0,000. Z-test: p<0,005 (ulike bokstaver=signifikant)

Tabell 6-9 viser noe av det samme som fordeling av boligverdi etter inntekt, men i mindre grad. Det er ikke særlige forskjeller i gjeld mellom de to nederste inntektsintervallene, kun for gjeld over to millioner der det er stor og signifikant forskjell. Mellom de to midterste inntektsgruppene er det ingen signifikante forskjeller i gjeld. For det øverste inntektsintervallet er det så store og signifikante forskjeller i forhold til de andre inntektsgruppene. Forskjellen er størst i forhold til gjeld fra to millioner der denne inntektsgruppen skiller seg signifikant fra alle bortsett fra nest øverste inntektsgruppe.

Sammenlikner vi med tabell 6-8 ser vi at forskjellene mellom inntektsgrupper og gjeld heller ikke like sterk som forskjell mellom gjeld og alder. Mao alder forklarer mer enn inntekt når

det gjelder gjeld. Men sammenlikner vi med tabell y ser vi at gjeld likevel varierer mer med inntekt enn boligverdi gjør. Det er fordi bankene vurderer gjeld opp mot inntekt slik at dem med lavest inntekt uansett ikke kan ha så høy gjeld. Mao dem med lavest inntekt kan i større grad ha høy boligformue enn høy gjeld.

6.3.4 Eierforhold til boligen og forskjeller mellom sivilstand, kjønn, alder og inntekt

Dette avsnittet vil vise noen bivarierte sammenhenger mellom hvordan eierforhold innenfor parforholdet fordeler seg, aller først hvordan eierforhold varierer mellom sivilstatus. Dette er vist i Tabell x. hvor svarkategoriene er felleseie, særeie og det å eie ulike andeler.

Tabell 6-10 Eierforhold til boligen etter sivilstatus, prosent.

	Alle	Gift	Samboende
Felleseie	81	90 _a	59 _b
Jeg har særeie	7	4 _a	13 _b
Samboer/ektefelle har særeie	4	1 _a	12 _b
Jeg eier mer enn halvparten	4	2 _a	8 _b
Jeg eier mindre enn halvparten	2	1 _a	5 _b
Annet	2	2 _a	3 _a
Vet ikke	0	0 _a	0 _a
N=	949	665	284

Kjikkvadrat-test=139,330, sig.<0,000. Z-test: p<0,005 (ulike bokstaver=signifikant)

Tabellen viser at av husholdene totalt så er det 81 prosent som har felleseie til boligen de bor i, 11 prosent har særeie, 6 prosent eier ulike andeler og 2 prosent har andre eierforhold.

Men forskjellene i eierforhold er nokså store mellom gifte og samboende par. Blant de gifte er det så mange som 90 prosent som har felleseie, mens tilsvarende kun er 59 prosent for samboende. Kun fem prosent av de gifte har særeie, mens det gjelder 25 prosent av samboende. Også når det gjelder det å eie ulike andeler er forskjellen stor. Kun 3 prosent av de gifte eier ulike andeler, mens dette gjelder så mange som 13 prosent av samboende. Forskjellene er signifikante. Det er mao langt større grad av individualisering i eierforhold når parene er samboende, enn når de er gift. Nå skal vi se hvordan dette fordeler seg på kjønn. Tabell 6-11 viser eierforhold til boligen fordelt på menn og kvinner.

Tabell 6-11 Eierforhold til boligen etter kjønn, prosent.

	Alle	Menn	Kvinner
Felleseie	81	82 _a	80 _a
Jeg har særeie	7	8 _a	6 _a
Min ektefelle/samboer har særeie	4	3 _a	5 _a
Jeg eier mer enn halvparten	4	3 _a	4 _a
Jeg eier mindre enn halvparten	2	2 _a	3 _a
Annet	2	2 _a	2 _a
Vet ikke	0	0 _a	0 _a
N=	949	468	481

Kjikkvadrat-test=9,761, sig.<0,135. Z-test: p<0,005 (ulike bokstaver=signifikant)

Tabellen over viser at det ikke er forskjeller mellom kvinner og menn når det gjelder eierforhold til boligen. Det kan imidlertid være forskjeller mellom kjønn når vi ser på undergrupper, for eksempel kan det gjelde for samboende og ikke gifte. Men utvalget er for lite til å splitte opp i ytterligere mindre utvalg for å undersøke dette. Et tredje spørsmål når det gjelder for-

skjeller i eierskap til boligen er om dette har sammenheng med alder. Tabell x viser eierforhold til boligen etter alder.

Tabell 6-12 Eierforhold til bolig etter alder, prosent.

	24-34	35-44	45-54	55+
Felleseie	73 _a	82 _b	80 _{a,b}	89 _c
En av partene har særeie	19 _a	7 _b	12 _c	7 _{b,c}
Eier ulike andeler	6 _{a,b}	9 _b	5 _{a,b}	2 _a
Annet	2 _a	2 _a	2 _a	2 _a
Vet ikke	0 _a	0 _a	1 _a	1 _a
N=	165	286	322	176

Kjikkvadrat-test=32,597, sig.<0,001. Z-test: p<0,005 (ulike bokstaver=signifikant)

Som tabellen viser er det noen forskjeller når det gjelder eierforhold og alder. Først og fremst er felleseie langt mer utbredt i den eldste aldersgruppen - dem som er fra 55 år og oppover. Her er det nesten 90 prosent som har felleseie og forskjellen er signifikant i forhold til de to yngste aldersgruppene. Motsatt, er det langt mindre utbredt i den yngste aldersgruppen - dem fra 24-34 år. I denne aldersgruppen er det kun 73 prosent som har felleseie. Denne forskjellen skiller seg signifikant fra de andre aldersgruppene bortsett fra aldersgruppen 45-54 år. De to midterste aldersgruppene er langt mer like.

Særeie varierer med alder og særlig er det den yngste aldersgruppen som skiller seg ut med høyest andel særeie. Her er det 19 prosent som har særeie og forskjellen er signifikant i forhold til alle aldersgrupper. I de andre aldersgruppene er forskjellen i andel med særeie mindre og få forskjeller er signifikante. I aldersgruppen 45-54 år er det 12 prosent som har særeie og disse skiller seg signifikant fra alle de andre bortsett fra den eldste aldersgruppen. Når andelen med særeie er størst i den yngste og den nest eldste aldersgruppen kan det skyldes at de begge har eid noe fra før som de har tatt med inn i nye forhold. For den nest eldste aldersgruppen kan dette være par som har gått ut av tidligere samboer eller gift forhold og inn i nytt. Når det gjelder å eie ulike andeler er forskjellen svært liten mellom aldersgruppene og i liten grad signifikante.

Spørsmålet er om det er alderseffekter eller kohorteffekter som forklarer forskjellene på eierforhold. Det kan være begge deler. Når det gjelder alder er det grunn til å tro at forskjellene i eierforhold mellom et par vil øke med alder fordi sannsynligheten for å ha et annet ekteskap/samboerskap bak seg øker med alder. Inngåelse av nytt forhold senere kan øke sannsynligheten for ønske om særeie fordi man eier mer fra før, og at man har særkullsbarn som skal arve. Men denne tabellen viser til en viss grad et motsatt forløp. Forskjellene kan dreie seg om forhold knyttet til kohorter. Siden det her dreier seg om eierforhold til bolig kan det ha sammenheng med den svært høye verdistigningen på bolig å gjøre. Forskjellen i formue kan være stor mellom individer dersom de har etablert seg på ulikt tidspunkt, selv om det bare er noen få år. Det samme vil gjelde dersom kun en av partene eier bolig når de flytter sammen. Store forskjeller i boligformue øker sannsynligvis sjansen for særeie. Slike forskjeller vil man finne blant de yngste som har opplevd en svært sterk prisstigning på noen få år, enten man ser fem år tilbake eller 10-15 år. Det vil også gjelde de to andre alderskohortene. Aldersgruppen 35-44 har også opplevd den sterke prisstigningen, siden den har pågått siden 1993 (kun avbrutt med en mindre nedgang under finanskrisen). Aldersgruppen 45-54 er mer sammensatt der noen vil ha rukket å etablere seg før dereguleringen av bolig- og kredittmarkedet på midten av 1980-tallet. Disse vil ha opparbeidet seg en stor formue på få år på bakgrunn av den sterke prisstigningen fra midten av 80-tallet. Noen vil være i motsatt situasjon med langt lavere formue fordi de etablert seg på slutten av 80-tallet på toppen av en boligboble som senere sprakk og resulterte i et boligkrakk. Videre vil igjen dem som har etablert seg rett etter boligkrakket og noen år etter også ha opparbeidet seg en stor formue på svært få år på bak-

grunn av den sterke prisstigningen etter 1993. I denne aldersgruppen vil det derfor være både mange med ulikt utgangspunkt mht. formue som flytter sammen, som sannsynligvis øker sjansen for særeie, og det vil være mange med likere utgangspunkt, som øker sjansen for felleseie. I aldersgruppen fra 55 år og oppover vil de fleste ha rukket å etablere seg i en tid med streng prisregulering og lave og stabile priser på bolig. I denne gruppen vil flere ha samme utgangspunkt slik at forskjeller ikke skulle tilsi valg av særeie i samme grad som for de yngre aldersgruppene.

Et annet moment som også har sammenheng med sterkt boligprisøkning og oppbygging av formue er forskudd på arv eller hjelp til å etablere seg. Det er i dag langt mer utbredt å hjelpe barn inn på boligmarkedet enn tidligere, både fordi flere har råd til dette og fordi det blir vanskeligere i takt med prisstigningen å komme inn på boligmarkedet. En undersøkelse av TNS Gallup for Nordea i 2013 viste at halvparten av unge boligeiere under 29 år fikk hjelp av foreldre da de kjøpte sin første bolig (Nordea, 2013). Dette vil i langt større grad gjelde den yngste aldersgruppen og forskjellene mellom dem som ikke får hjelp og dem som får vil være store. Disse forskjellene kan øke sannsynligheten for å velge særeie. Det å eie bolig fra før man inngår et parforhold kan ha stor betydning for valg av ulike eierformer.

Tabell 6-13 Eierforhold til bolig før man inngikk i parforhold. Prosent.

	Eide ikke bolig fra før	Eide bolig fra før
Felleseie	87 _a	67 _b
En av partene har særeie	8 _a	20 _b
Eier ulike andeler	4 _a	10 _b
Annet/vet ikke	2 _a	3 _a
N=	670	279

Kjikkvadrat-test=52,609, sig.<0,000. Z-test: p<0,005 (ulike bokstaver=signifikant)

Tabellen viser relativt store forskjeller mellom eierforhold og hvorvidt man eier bolig fra før og forskjellene er signifikante for alle typer eierforhold. Av dem som ikke eide bolig fra før er det 87 prosent som har felleseie og blant den som eide bolig fra før er andelen kun 67 prosent. Også når det gjelder særeie er forskjellen stor med åtte prosent blant dem som ikke eide bolig fra før og 20 prosent blant dem som eide bolig fra før. Og videre gjenspeiles det å eie bolig fra før også når det gjelder å eie ulike andeler. Fire prosent eier ulike andeler blant dem som ikke eide bolig fra før, mens blant dem som eide bolig fra før gjelder dette 10 prosent. Disse forskjellene kan avspeile betydningen av det å eie bolig fra før fordi man har etablert seg dvs. kjøpt bolig og opparbeidet seg formue fra et tidligere forhold og derved eier noe når man går inn i et nytt. Det kan også avspeile yngre mennesker som eier bolig fra før for di de har arvet. Forskjellen på de unge som har arvet og unge som har eid bolig helt alene noen få år før de går inn i et nytt forhold er at førstnevnte gruppe har høyere formue, og det er det som er viktig for beslutning om eierforhold.

I den multivariate analysen som følger i neste avsnitt er det å eie bolig fra før tatt inn som en egen variabel. Da vil vi se om dette isolert sett har betydning for valg av felleseie eller særeie dvs. når vi også korrigerer for alder og andre viktige variable.

6.3.5 Multivariat analyse av eierforhold til bolig

I dette avsnittet skal vi ved hjelp av logistisk regresjon analysere sammenhengen mellom eierform og sosioøkonomiske variable som sivilstatus, alder, kjønn, inntekt, boligverdi, gjeld og bosted. Analysen tar for seg hva som bestemmer at en av partene eier mer, enten i forma v særeie eller det å eie en større andel av boligen. I analysen nedenfor skal vi ved å kontrollere for andre variable vise hvilken effekt ulike sosioøkonomiske variable har isolert sett. I den første analysen er felleseie avhengig variabel og de den neste analysen er særeie/eie mer av-

hengig variabel. Vårt datamateriale inneholder ingen variable for om noen i parforholdet har barn, kun om de har barn under 18 år som bor i husholdet eller som de har forsørgeransvar for utenfor husholdet. Det vil være det å ha barn, uavhengig av om barna er under eller over 18 år, som har betydning for valg av eierform eks. særeie. Siden vi altså ikke har denne variabelen er det som har med barn utelukket fra analysene. Det vil mao ikke gi noen mening å kun studere effekt av barn under 18 år. I analysen er alle de uavhengige variablene dummyvariable, bortsett fra alder. Dummyvariablene er kategorisert som følger:

- Inntekt: Her er det benyttet inntekt til respondenten fordi vi i analysen også vil ha frem individuelle forhold som betydning av kjønn og det å eie bolig fra før. Inntektsvariabelen er delt inn i tre nivåer: under 400.000(referanse), 399.000-599.000 og fra 600.000 og over.
- Boligverdi (antatt salgsverdi): Denne variabelen er delt inn i tre nivåer: Under 2.000.000 (referanse), 2.000.000-4.999.999, og fra 5.000.000 og over.
- Gjeld: Også gjeld er delt inn i tre nivåer: Under 500.000 (referanse), 500.000-1.999.000 og fra 2 millioner og over.
- Sivilstatus er delt inn i gift og samboende (referanse).
- Eide bolig fra før er inndelt i to kategorier. Eide bolig fra før og eide ikke bolig fra før (referanse).
- Kjønn er delt inn i: Mann (referanse) og kvinne.

Nedenfor skal vi vise hvilke faktorer som forklarer *ulikhet* i eierforhold. Derfor fokuserer vi i denne analysen på hva som kjennetegner den i parforholdet som eier mest, herunder den som har særeie eller den som eier mer enn halvparten. Det vil gi mulighet til å avdekke evt. kjønnsforskjeller i det å eie mer enn den andre parten.

Analysen gjøres både med personinntekt og med husholdsinntekt. Ved å benytte personinntekt ser vi på sannsynligheten for det å eie mer på ulike personinntektsgrupper alt annet likt. Vi studerer mao kvinner og menn på samme inntektsnivå. Det betyr at eventuelle forskjeller i kjønn ikke kan forklares ved ulikhet i inntekt (derved er også sannsynligheten for at kjønn skal ha noen signifikant betydning liten). Grunnen til at vi også gjør analysen med husholdsinntekt er for å se om ulikhet i inntekt mellom kjønn gir utslag i ulikhet i eierforhold mellom kjønn, mao vi korrigerer ikke for ulikhet i lønn. Husholdsinntekt ble delt inn i tre kategorier: Inntil 800.000 kr (referanse), fra og med 800.000-999.000 kr og over 1000.000 kr. Analysene er gjort ved logistisk regresjon og resultatene fremkommer i tabell 6-14 og 6-15.

Tabell 6-14 Særeie/eie mer av boligen enn den andre parten og sosioøkonomiske forhold (med personinntekt). N=85.

Uavhengige variable	B	Exp (B)	Sig.
Personinntekt >= 400.000-599.000	0,306	1,357	0,278
Personinntekt >=600.000	0,508	1,661	0,155
Boligverdi 2.000.000-4.999.999	-0,607	0,545	0,087
Boligverdi >=6.000.000	-0,014	0,986	0,966
Boliggjeld 500.000-1.999.999	-0,125	0,882	0,645
Boliggjeld >=2.000.000	-1,017	0,362	0,010
Sivilstatus	-1,302	0,272	0,000
Eide bolig fra før	2,035	7,654	0,000
Kjønn	-0,062	0,940	0,810
Antall år bodd sammen	-0,008	0,992	0,660
Alder	0,000	1,000	0,999
Konstant	-2,813	0,001	0,113

-2 Log likelighet: 519,973, Cox & Snell $R^2=0,124$, Nagelkerke $R^2=0,261$

Når vi nå ser på sannsynligheten for at den ene av partene eier mer av boligen enn den andre, enten ved særeie eller å eie en større andel, er det færre variable som gir særlig utslag eller er signifikante, sammenliknet med forrige analyse om felleseie. Her er det viktig å bemerke at utvalget nå er blitt svært lite. Kun 85 personer er i denne situasjonen. Lite utvalg og relativt mange kategorivariabler reduserer mulighetene for å finne signifikante forskjeller. Men vi ser likevel at noen av variablene gir utslag. Personinntekt til den som eier mer har liten betydning. Riktignok øker den sannsynligheten med ca. 35 prosent, men det er ikke signifikant. Økning i boligverdi reduserer sannsynligheten, men ikke signifikant.

Gjeldsnivå har større betydning. Økning i gjeldsnivå reduserer sannsynligheten for at en av partene eier mer av boligen, og dersom gjelden blir på opptil to millioner og oppover, sammenliknet med gjeld under 500.000 kr, så reduseres sannsynligheten signifikant med over 60 prosent. Dette har nok flere årsaker. Som nevnt under diskusjonene om felleseie så kan det være noe av det samme vi ser, dvs. at par med høy gjeld i større grad har felleseier og derved i mindre grad ulikt eierforhold for å fordele risiko mellom partene istedenfor at den ene part bærer risiko alene. En annen forklaring er derved også at formue kan virke motsatt. Dvs. at økt formue (som jo oftest er redusert gjeld) reduserer sannsynligheten for felleseie og øker sannsynligheten for ulikt eierskap. Dette gjelder nok i særlig grad når det er den parten som eier noe fra før som i større grad har særeie eller eier mer. Og det ser vi ved å studere denne variabelen. Det at en part eier bolig fra før er det som i størst grad forklarer sannsynligheten for at denne parten også velger særeie eller å eie mer enn den andre parten. Det øker faktisk sannsynligheten med over 650 prosent og med høyt signifikansnivå. Et annet forhold som også er av stor betydning er sivilstatus. Dersom paret er gift så reduserer det sannsynligheten for at den ene parten eier mer med i overkant av 70 prosent i forhold til samboende og med høyt signifikansnivå. Antall år bodd sammen har ingen innvirkning. Analysen viser videre at alder heller ikke har noe som helst effekt på sannsynligheten for at en part eier mer enn den andre.

Siden betydning av kjønn er det vi i hovedsak fokuserer på i analysen om eierforhold er det særlig interessant å se at kjønn har ingen betydning for det å eie mer i et parforhold, alt annet likt. Kvinner og menn velger samme løsning mht eierskap dersom de er i samme situasjon lønnsmessig, en av dem eier bolig fra før osv. Det er verdt å merke seg at denne analysen fokuserer på hva som forklarer at en av partene eier mer og ikke at de eier ulikt. Men analysen viser ikke betydningen av om vedkommende tjener mer enn samboeren/ektefellen, eller for eksempel er eldre enn ektefellen osv. kun om disse faktorene slår ut dersom de varierer med resten av utvalget. Derved ble også denne analysen gjort ved bruk av husholdsinntekt framfor personinntekt. Resultatet fremkommer i tabell 6-15.

Tabell 6-15 Særeeie/eie mer av boligen enn den andre parten og sosioøkonomiske forhold (med husholdsinntekt). N=85.

Uavhengige variable	B	Exp (B)	Sig.
Husholdsinntekt 800.000-999.000	-0,915	0,400	0,003
Husholdsinntekt >= 1000.000	-0,455	0,634	0,133
Boligverdi 2.000.000-4.999.999	-0,496	0,609	0,166
Boligverdi >=6.000.000	0,215	1,240	0,523
Boliggjeld 500.000-1.999.999	0,001	1,001	0,998
Boliggjeld >=2.000.000	-0,893	0,409	0,024
Sivilstatus	-1,368	0,255	0,000
Eide bolig fra før	2,035	7,654	0,000
Kjønn	0,104	1,109	0,667
Antall år bodd sammen	-0,009	0,991	0,624
Alder	0,005	1,005	0,767
Konstant	-1,969	0,140	0,001

-2 Log likelighet: 519,973, Cox & Snell $R^2=0,124$, Nagelkerke $R^2=0,261$

Som vi ser av modellen så medførte også husholdsinntekt at inntekt ga noe større forklaringskraft til sannsynlighet for at den ene eier mer, og i dette tilfelle også signifikante utslag. Boliggjeld er også her kun signifikant som forklaringsfaktor for den høyeste verdien og bidrar i noe større grad negativt til å forklare at den ene parten eier mer. Husholdsinntekt i den midterste kategorien reduserer sannsynligheten signifikant med 60 prosent i forhold til husholdsinntekt i den laveste kategorien. Når det gjelder de andre forklaringsvariablene så er det ingen forskjeller mht. om de i større bidrar til å forklare hvorfor den ene parten eier mer. Selv om kjønnsvariabelen, heller ikke her er signifikant, så gir den litt større utslag. Det betyr at lønn forklarer noe mht kjønnsforskjeller men vel å merke ikke signifikant. Mao kan vi også si at signifikante forskjeller i inntekt gir seg signifikante forskjeller mellom kjønn mht. det å eie mer av boligen. Også denne analysen ble gjort uten å ta med inntekt som variabel, noe som heller ikke her ga seg utslag i ulikhet mellom kjønn når det gjelder sannsynlighet for felleseie.

6.4 Hytte

6.4.1 Hvem eier hytte?

Før vi går inn i analyser av faktorer som bestemmer eierforhold til hytte skal vi se litt på hvilke faktorer som er med på å bestemme om husholdet eier hytte eller ikke. Først skal vi se på fordeling av hytteeie i forhold til sivilstand.

Tabell 6-16 Hytteeie etter sivilstand, prosent.

	Alle	Gifte	Samboende
Eier hytte	32	37 _a	22 _b
Eier ikke hytte	68	63 _a	78 _b
Vet ikke	0	0	0
N=	1023	696	327

Kjikkvadrat-test=22,707, sig.<0,000. Z-test: p<0,005 (ulike bokstaver=signifikant)

Tabellen viser at det i vårt utvalg er 32 prosent som eier hytte. I befolkningen som helhet er det 25 prosent. Det å eie hytte har særlig sammenheng med alder, men også med inntekt. Siden vårt utvalg består av par er husholdsinntekt for utvalget høyere enn gjennomsnittlig husholdsinntekt for befolkningen, som jo også inkluderer enslige. Dette er nok hovedårsaken til at en høyere andel i vårt utvalg eier hytte. Hytteandelen i befolkningen er dessuten målt for hele den voksne befolkning, mens vårt utvalg inneholder aldersgrupper fra 24 år. Det kan også bidra noe, men ikke mye, til en høyere andel i vårt utvalg.

Videre viser tabellen relativt stor forskjell mellom samboende og gifte når det gjelder å eie hytte. Mens 37 prosent av gifte par eier hytte gjelder det 22 prosent blant de samboende, og forskjellen er signifikant. Dette har sannsynligvis med flere faktorer å gjøre. Vi har allerede sett at samboende er yngre og har lavere inntekt og disse faktorene kan også være viktige forklaring på denne forskjellen. Men det kan også være at de som er gift ser på parforholdet som mer permanent og at det er det å vurdere et forhold som mer permanent som også betyr mye for det å ha hytte. I de to neste tabellene skal vi se nærmere på betydning av både inntekt og alder. Først ser vi på sammenhengen mellom hytteeie og inntekt som vist i tabell 6-17.

Tabell 6-17 Hytteeie etter inntekt, prosent.

	<300.000	300.000-499.000	500.000-599.000	>=600.000
Eier hytte	24 _a	24 _a	37 _b	54 _c
Eier ikke hytte	75 _a	76 _a	63 _b	46 _c
Vet ikke	1	0	0	0
N=	129	414	300	107

Kjikkvadrat-test=44,682, sig.<0,000. Z-test: p<0,005 (ulike bokstaver=signifikant)

Som vi ser av tabellen har hytteeie også klar sammenheng med inntekt. I de to laveste inntektsgruppene er det 24 prosent som eier hytte. Forskjellen i forhold til de høyeste inntektsgruppene er signifikant. I inntektsgruppen 500.00-599.000 kr er det 37 prosent som eier hytte og forskjellen er signifikant i forhold til alle de andre inntektsgruppene. For den høyeste inntektsgruppen er det 54 prosent som eier hytte, en signifikant forskjell fra de andre inntektsgruppene. Det er ingen overraskelse at inntekt har betydning for hytteeie, men når en så høy andel av dem med lavest inntekt også eier hytte viser dette at også andre faktorer er viktige. Her er nok særlig arv av stor betydning, men også det at man kan eie en rimelig hytte. Nedenfor, i tabell x, skal vi se betydningen av alder for det å eie hytte.

Tabell 6-18 Hytteeie etter alder, prosent.

	24-34	35-44	45-54	55+
Eier hytte	9 _a	25 _b	41 _c	54 _d
Eier ikke hytte	91 _a	75 _b	59 _c	46 _d
Vet ikke	0	0	0	0
N=	210	297	336	180

Kjikkvadrat-test=112,749, sig.<0,000. Z-test: p<0,005 (ulike bokstaver=signifikant)

Av tabellen ser vi at alder spiller en stor rolle for om husholdene eier hytte eller ikke. Mens kun ni prosent i aldersgruppen 24-34 år eier hytte gjelder dette for 25 prosent i aldersgruppen 35-44 år, 41 prosent i aldersgruppen 45-54 år og 54 prosent for aldersgruppen fra 55 år og oppover. Forskjellen mellom aldersgruppene er signifikant. Dette har sannsynligvis mest å gjøre med at husholdene får bedre råd etter hvert som årene går, men også at parforholdene har vart en stund kan spille inn. Men siden inntekt og alder øker parallelt over livsløpet er det vanskelig å si hvilke av faktorene inntekt eller alder som er mest avgjørende. I Norge, med så høy selveierandel, vil disponibel inntekt etter boutgifter øke svært mye med alderen siden gjelden nedbetales. Det vil også være en viktig forklaringsfaktor.

6.4.2 Fordeling av hytteverdi og hyttegjeld

Før vi studerer ulike typer eierforhold til hytte skal vi også se hvordan hytteverdi og gjeld fordeler seg mellom gifte og samboende. Det vil også si noe om hvordan formue fordeler seg. Eventuelle forskjeller mellom gifte og samboende par eller mellom alders- og inntektsgrupper er ikke med fordi utvalget blir for lite til å vise signifikante forskjeller.

Tabell 6-19 Hytteverdi etter sivilstatus, prosent.

	Alle	Gift	Samboende
< 1.000000	35	36 _a	31 _a
1.000000-1.999999	33	29 _a	47 _b
>=2.000000	32	35 _a	22 _b
N=	317	249	68

Kjikkvadrat-test=8,194, sig.<0,017. Z-test: p<0,005 (ulike bokstaver=signifikant)

Hytteverdiene er ganske jevnt fordelt ved at det er omtrent like høy andel som har de rimeligste hyttene og dem imellom og dem med høyest verdi. Samtidig eksisterer det noen signifikante forskjeller mellom gifte og samboende ved at gifte i større grad har de dyreste hyttene og at samboende i større grad har hytter med verdi midt på treet. Noe av det samme mønsteret viste seg også for bolig ved at gifte i større grad eier dyrere boliger. Det har nok sammenheng med inntekt i og med at de også i større grad har høyere inntekt. Nedenfor i tabell 6-20 vises hvordan gjeld på hytta fordeler seg.

Tabell 6-20 Total gjeld på hytte etter sivilstatus, prosent.

	Alle	Gift	Samboende
Ingen gjeld	73	75 _a	68 _a
1- 1.000000	17	15 _a	24 _a
>=1.000000	10	10 _a	8 _a
N=	318	247	71

Kjikkvadrat-test=3,168, sig.<0,205. Z-test: p<0,005 (ulike bokstaver=signifikant)

Totalt sett er det så mange som 73 prosent som eier hytte uten gjeld. Det forteller noe om at arv av hytte er svært utbredt. Kun 10 prosent har gjeld over million. Det betyr at formue er viktig når det gjelder hytteeie. Det er ingen signifikante forskjeller mellom gifte og par når det gjelder gjeld. Siden gifte i større grad har hytter av høyere verdi betyr dette at de også har i større grad har mer hytteformue.

6.4.3 Eierforhold til hytte

Tabell 6-21 Eierforhold til hytte etter sivilstatus, prosent.

	Alle	Gift	Samboende
Felleseie	60	67 _a	37 _b
Jeg har særeie	15	12 _a	27 _b
Samboer/ektefelle har særeie	9	6 _a	21 _b
Jeg eier mer enn halvparten	1	1 _a	2 _a
Jeg eier mindre enn halvparten	1	1 _a	2 _a
Eier sammen med andre	13	13 _a	12 _a
Annet /vet ikke	1	1 _a	0
N=	326	254	72

Kjikkvadrat-test= 29,502, < 0,000. Z-test: p<0,005 (ulike bokstaver=signifikant)

Tabellen viser at bare 60 prosent av hytteeierne totalt har felleseie, altså stor forskjell i forhold til hvor mange som har felleseie til boligen. Nesten en fjerdedel har særeie, dvs. 24 prosent, og to prosent eier ulike andeler. Nokså mange eier hytte sammen med andre, hele 13 prosent. Det har nok sammenheng med prisstigning på visse segmenter i hyttemarkedet. Disse segmentene gjelder hytter som ligger på tomter med stor knapphet særlig innenfor strandsonen og evt. i nærheten av alpinanlegg på fjellet. Før loven om 100 meter strandsone kom i Norge eksisterte ikke samme knapphet og husholdninger med gjennomsnittlige inntekter

kunne kjøpe hytter i slike områder. Når deres arvinger skal overta vil den sterke prisstigningen gjøre det umulig å beholde hytta innenfor familien uten å dele eierskap.

Også forskjellen i eierskap mellom gifte og samboende er stor, og større enn for bolig. Forskjellene er signifikante. Ser vi på de ulike formene for eierskap er det 67 prosent av de gifte parene som har felleseie, mens det kun gjelder 37 prosent av de samboende. 12 prosent av personene som er gift oppgir at de har særeie og seks prosent oppgir at ektefellen har særeie, tilsvarende tall for samboende er hhv. 27 prosent og 21 prosent. Når det gjelder å eie ulike andeler eller å eie sammen med andre er det ikke noen forskjeller mellom samboende og ektefeller.

Utvalget av hytteeiere er for lite til å finne signifikante forskjeller på ulike delutvalg som splitter utvalget for mye opp, slik det er gjort med bolig, eks. eierforhold og alder eller kjønn m.m.

6.5 Oppsummering

Innledningsvis viste analysene at menn har høyere inntekt enn kvinner. Mens hele 70 prosent av mennene oppgir at de tjener mest i parforholdet, gjelder dette kun 23 prosent av kvinnene. Forskjellene er større for gifte enn for samboende. I tillegg viser analysene at flere kvinner befinner seg i de nederste inntektsgruppene og færre i de øverste, og motsatt for menn. Mønsteret følger både lønns- og inntektsforskjellene i befolkningen. Den viser mao at kvinner tjener mindre, men også at de i større grad jobber deltid. Inntekt varierer også i forhold til sivilstand. Gifte par befinner seg i større grad i de øverste inntektsgruppene og mindre grad i de nederste, og motsatt for samboende. Denne forskjellen avspeiler seg også i markedsverdien på boligen. Gifte bor i mindre grad i de boliger med lavest verdi og i større grad i boliger med høy verdi. Videre har samboende høyere boliggjeld, men mye av det kan forklares ved alder fordi det er flere yngre som er samboende og yngre har også mer gjeld.

Eierforhold til boligen, dvs. om parene har felleseie, særeie eller eier ulike andeler, varierer systematisk med en rekke forhold. Kun 67 prosent av parene har felleseie dersom en av partene eide bolig fra før, mens dersom ingen eide bolig fra før er andelen med felleseie 87 prosent. Ulikt utgangspunkt skaper derved større grad av individualisme innenfor parforholdet. Siviltstand er også viktig som forklaringsfaktor. Totalt sett har ca. 80 prosent felleseie, for gifte er det 90, mens for samboende kun 59 prosent. Kun fem prosent av de gifte har særeie, mens det gjelder 25 prosent av samboende.

Når det gjelder det å eie ulike andeler av boligen er forskjellen mellom gifte og samboende stor. Høyt gjeldsnivå reduserer sannsynligheten for at en av partene eier mer, den reduseres med ca 64 prosent dersom paret har gjeld på over to millioner i forhold til par med gjeld en halv million. Det er også langt større grad av individualisering i eierforhold når parene er samboende, enn når de er gift. Sannsynligheten for at en av partene eier mer eller har særeie reduseres med over 70 prosent dersom paret er gift. Den viktigste faktoren er om en av partene eide bolig fra før. Hvis den ene parten eide bolig fra før så øker sannsynligheten for at denne parten eier mer med over 650 prosent. Det er ingen signifikante kjønnsforskjeller. Ser vi eierforhold til bolig i sammenheng med lønns- og inntektsforskjeller så betyr dette at de lønns- og inntektsforskjellene vi ser mellom kjønn ikke gjenspeiler seg i ulikhet i eierskap mellom kjønn.

Eierforhold til hytte er i høyere grad ulikt fordelt innenfor parforholdet enn eierforhold til bolig. Kun 60 prosent har felleseie på hytte og i så mye som en fjerdedel av husholdene har en av partene særeie. Å eie ulike andeler er sjeldent og gjelder bare to prosent av husholdene. Derimot er det å eie sammen med andre nokså vanlig og gjelder 13 prosent av hytteeierne. Siviltstatus har mye å si for ulikhet i eierforhold til hytte. Mens 67 prosent av de gifte har fel-

leseie, gjelder dette kun 37 prosent av samboende. Blant de gifte parene er det 18 prosent som har særeie, mens dette gjelder for nesten halvparten av de samboende. Men det er ingen signifikante forskjeller mellom sivilstand når det gjelder å eie ulike andeler eller å eie sammen med andre.

6.5.1 Referanser

Eiendomsmeglerforetakenes forening (2013): *Eiendomsmeglerbransjens boligprisstatistikk januar 2013*. http://www.nef.no/nef/xp/pub/mx/filer/boligprisstatistikk/markedsrapporter/01-Finn-13-01jan_625285.pdf (lest 17.09.13)

Nordea (2013): *Flere vil trenge bolighjelp fra foreldre*. Tilgjengelig på: <http://newsroom.nordea.com/no/blogpost/flere-vil-trenge-bolighjelp-fra-foreldre/> (lest 17.09.13)

Statistisk sentralbyrå (SSB) (2013a): Boforhold, Levekårsundersøkelsen 2012. Tabell: 09764: Husholdninger, etter boligtype og landsdel. Tilgjengelig på: <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/Define.asp?subjectcode=&ProductId=&MainTable=BoTypeHRegion&nvl=&PLanguage=0&nyTmpVar=true&CMSSubjectArea=bygg-bolig-og-eiendom&KortNavnWeb=bo&StatVariant=&checked=true> (lest 17.09.13).

Statistisk sentralbyrå (SSB) (2013b): Tabell: 08053: Gjennomsnittlig, median og kvartil månedslønn for heltidsansatte, etter næringshovedområde (SN2007) og kjønn. Tilgjengelig på: <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/Define.asp?subjectcode=&ProductId=&MainTable=LonnsMedKjNar&nvl=&PLanguage=0&nyTmpVar=true&CMSSubjectArea=arbeid-og-lonn&KortNavnWeb=lonnansatt&StatVariant=&checked=true> (lest 24.09.13).

Statistisk sentralbyrå (SSB) (2013c): Boforhold, Levekårsundersøkelsen, 2012: Over 50 prosent mer i boliglån på fem år. Tilgjengelig på: <http://www.ssb.no/bygg-bolig-og-eiendom/statistikker/bo>. (lest 24.09.13).

7 Ulike holdninger til husholdsøkonomi

Hvilke holdninger har kvinner og menn til husholdsøkonomi og hvor fornøyd er den enkelte med tingenes tilstand? Vi har tidligere sett at et flertall, 67 prosent, mener at i deres hushold er de økonomiske likestilte og videre at begge har like stort ansvar for å forsørge familien (Se tabell 3.1). Videre har vi sett at nesten alle har egne bankkontoer, mens halvparten i tillegg har en felles konto. Svært få har kun en felles konto. Det økonomiske bidraget til felleskontoen er imidlertid ikke alltid like stort for begge parter.

Den private økonomien ser ut til å være privat og det er lite kontroll av den annen part. Et flertall, 57 prosent, har det vi kalte en individuell organisering av økonomien hvor utgiftene ble delt og hver enkelt beholder det de har til overs til personlig forbruk. Dette innebærer at den som tjener mest har mest til personlig forbruk. Det er særlig blant samboende og i de yngste aldersgruppene vi finner denne ordningen. 33 prosent av husholdene har det vi kalte felles økonomi, det vil si at utgiftene deles likt og det som er igjen når utgiftene er betalt deles også likt mellom partene.

Mange forhold kan tenkes å påvirke måten man har organisert husholdets økonomi på. Også ens holdninger. I surveyen inngikk fire utsagn som kommer inn på holdninger til ulike måter å organisere husholdets økonomi på (Tabell 7-1).

Tabell 7-1: I hvilken grad er du enig eller uenig i følgende utsagn. Prosent. N=1023).

Utsagn	Helt uenig	Uenig	Verken/ Eller	Enig	Helt enig
Jeg er fornøyd med måten vårt hushold har organisert økonomien på	1	5	11	39	44
Jeg synes det er greit å ha helt separate økonomier	24	24	24	16	12
Jeg synes det er riktig å dele likt på det som er igjen når alle utgifter er betalt	5	14	36	24	22
Jeg synes det er rimelig at den som tjener mest får mest i «lommepenger».	24	25	36	13	4

N=1023 (vet ikke er kodet som verken/eller).

Av tabellen ser vi at et overveldende flertall, 83 prosent, er enig eller helt enig i utsagnet om at de er fornøyd med måten deres hushold har organisert økonomien på. Kun 6 prosent er uenig i dette utsagnet, mens 11 prosent er mer ambivalente. Det er de som er gift som er mest fornøyd (48 prosent er helt enig i dette utsagnet mot 36 prosent av de samboende sign. for $p < .001$ kjikvadrat test). Kvinnene er noe mer fornøyd enn mennene, men her er ikke sammenhengen så sterk (sign. for $p < .05$ kjikvadrat test). Husholdets bruttoinntekt viser også signifikante forskjeller og kanskje ikke overraskende er det i de øverste inntektsgrupper vi finner flest fornøyd. Det synes altså å være en generell tilfredshet i de norske hushold i måten de har organisert økonomien på. De som har egne kontoer pluss en felles er noe mer fornøyd enn

de som kun har egen konto (87 mot 80 prosent sign. for $p < .01$). De er også noe mer fornøyd de som har felles økonomi, dvs. at de deler det som blir til overs når utgiftene er betalt (sign for $p < .001$ kjikvadrat test).

Økonomisk organisering omfatter mye. Viktige spørsmål er om man skal man ha felles bankkonto eller ikke, hvem som skal betale hva og hvor mye den enkelte skal sette inn på en felles konto, hvor mye man skal dele med den andre osv. Vi har sett tidligere at 57 prosent hadde det vi kalte individuell økonomi hvor utgiftene deles og den enkelte beholder det som er til overs. 33 prosent hadde det vi kalte felles økonomi hvor utgiftenes deles og overskuddet deles likt mellom partene. Vi har også sett at et flertall er fornøyd med måten økonomien er organisert i deres hushold. Når det gjelder utsagnet «Jeg synes det er greit å ha helt separate økonomier» er et flertall uenig i dette utsagnet. (48 prosent er uenig mot 28 prosent som er enig eller helt enig). De fleste ser altså ut til å være for felles økonomi. Dette er kanskje noe overraskende siden det var et flertall som hadde individuell økonomi, det vil si at når utgiftene var betalt så beholdt den enkelte selv det som var til overs. At man deler utgiftene og at den enkelte beholder resten er kanskje ikke noe alle oppfatter som separat økonomi. Å dele utgiftene kan se ut som noe de fleste mener er riktig, selv om det er ulike måter å fordele det som er til overs.

Ektepar er mest uenig i utsagnet om at det er helt greit å ha separate økonomier, 57 prosent av de som er gift er uenig i utsagnet mot 29 prosent av de samboende. Videre finner vi de som er mest enig i de yngste aldersgruppene (Begge sign. for $p < .001$ kjikvadrat test). At det er samboende og de yngre som er mest positive til separate økonomier stemmer med tidligere funn hvor en større andel blant de yngste og de som er samboende hadde individuelle økonomier hvor utgiftene ble delt og den enkelte beholdt det som var til overs for personlig forbruk (Se tabell 3-10). For noen vil det å være samboende være en slags prøveperiode og da er det kanskje mer ønskelig med separate økonomier.

Det er imidlertid vanskelig å vite hva den enkelte legger i betegnelsen «separat økonomi». Noe av dette blir utdypet i de andre utsagnene (Tabell 7-1). Det ene utsagnet som hevder at det er rimelig at den som tjener mest får mest i lommepenger, antyder at separate økonomier, eller det vi kalte for individuell økonomi, er det foretrukne, mens det andre utsagnet om at man skal dele likt når utgiftene er betalt antyder en holdning om at felles økonomi er å foretrekke.

Tabell 7-1 viser at det er konsistens mellom hvordan man har svart på de to utsagnene. 48 prosent er uenig i utsagnet om at det var greit med separate økonomier og 46 prosent er enig i at det er riktig å dele likt på det som er igjen når utgiftene er betalt. Det er igjen verdt å legge merke til at det er en stor andel som verken er enig eller uenig når det gjelder begge utsagnene. Dette antyder at dette er et vanskelig område å ta stilling til og at man kanskje ikke har tenkt så mye på dette. Det er også mulig at det er noe uklart hva den enkelte legger i uttrykket separate økonomier.

Det er blant ektepar vi finner størst oppslutning om utsagnet om at man skal dele likt, 50 prosent av disse mener dette mot 36 prosent blant de samboende. Det er også større gjenklang for å dele likt i de eldste aldersgruppene (Begge signifikant for $p < .001$ kjikvadrat test). Ut-danning, bruttoinntekt og om det er barn eller ikke i husholdet har ingen signifikant betydning.

Utsagnet om at det er rimelig at den som tjener mest får mest i lommepenger tyder på en noe mer individuell innstilling til husholdsøkonomien. Denne holdningen finner vi oftere blant de yngre og samboende (begge sign for $p < .001$ kjikvadrat test). Eldre og gifte synes oftere at man bør dele likt, mens yngre og samboende mener at det er rimelig at den som tjener mest får mest i lommepenger. Om dette er et uttrykk for nye tider og en ny kohort eller om det er et uttrykk for livsfase gjenstår å se.

7.1 Økonomi og likestilling

Toinntektsfamilien har blitt den dominerende. I dag er de fleste kvinner yrkesaktive i store deler av livet, enten på heltid eller deltid. I 2009 var det 48 000 kvinner i alderen 20-66 år som var hjemmeværende på heltid, mens 13 000 hadde deltidsjobb, men definerte seg selv som hjemmearbeidende. Disse kvinnene utgjorde kun 4 prosent av alle kvinner i den aktuelle aldersgruppen (Kitterød og Rønsen 2011).

Vi har tidligere sett at et solid flertall har svart at det er økonomisk likestilling i deres hushold og at begge parter har like stort ansvar for å forsørge familien (Tabell 3.1). De fleste ser også ut til å mene at husholdets økonomi er et felles anliggende. Idealet om mannen som familiens forsørger ser ut til å ha liten forankring i dagens hushold. Kun ni prosent er enig eller helt enig i utsagnet om at det er mannens oppgave å være hovedforsørger i familien, mens 21 prosent ser ut til å være noe ambivalente og er verken enig eller uenig i dette utsagnet (Tabell 7-2).

Det er ingen signifikante forskjeller mellom kvinner og menn i hvorvidt de mener at begge har like stort ansvar for å forsørge familien. Det er derimot en viss uenighet mellom kjønnene i utsagnet om at det er mannens oppgave å være hovedforsørger i familien. Det er særlig kvinnene som er uenig i dette utsagnet, 57 prosent er helt uenig mens 23 prosent er uenig, tilsvarende tall for mennene er 35 prosent helt uenig og 25 prosent uenig (Signifikant for p.001 kjikvadrat test). At mennene er mer tradisjonelle i sin oppfatning av likestilling sammenfaller med andre undersøkelser (Hellevik og Hellevik 2012).

Tabell 7-2: I hvilken grad er du uenig eller enig i følgende utsagn. Prosent. (N=1023).

Utsagn	Helt uenig	Uenig	Verken/ Eller	Enig	Helt enig
Det er mannens oppgave å være hovedforsørger i familien (N=1004)	47	24	21	5	4
I min familie har begge like stort ansvar for å forsørge familien	3	10	14	32	42

Det er en tendens til å være enig i at begge har like stort ansvar for husholdets økonomi i hushold med høyere bruttoinntekt sign. for $p < .05$ kjikvadrat test). Hvorvidt man er gift eller samboende har ingen signifikant betydning. Heller ikke alder. Utsagnet om at det er mannens oppgave å være hovedforsørger viser også en signifikant forskjell der de med universitets- eller høyskoleutdanning er minst enig i at det er mannens oppgave å være hovedforsørger (sign for $p < .05$ kjikvadrat test).

Alt i alt kan det se ut som idealet om likestilling mellom kvinner og menn står sterkt, og at mannens rolle som familiens hovedforsørger tilhører fortiden.

7.2 De fleste er tilfreds

De fleste er fornøyd med måten husholdet har organisert økonomien på. Kvinner er noe mer fornøyd enn mennene, og ikke overraskende er det større tilfredshet i de øvre inntektsgrupper. De fleste er også for felles løsninger og likestilling i økonomien. Kvinner og menn ser ut til å dele samme oppfatninger her.

Det er stor tillitt og åpenhet til ektefelle eller samboer når det gjelder økonomiske forhold. De fleste stoler på sin partner og prøver ikke å skjule deler av forbruket sitt. Oversikten over økonomien er god, tilliten er stor og de fleste er for likestilling og fellesskap. Relativt god

Økonomi og økonomiske forhold gjør at de aller fleste er fornøyd og ikke blander seg inn i ektefelle/samboers økonomiske forhold. Hvordan dette vil stille seg ved brudd i samlivet kan være en annen historie, men når man lever sammen og inntekten er rimelig bra ser det ut til at de fleste er fornøyde.

8 Yrkessituasjon: heltids- deltids- og hjemmeværende

Yrkessituasjon og dermed inntekt har mye å si for både den enkeltes økonomi, men også for husholdets selv om hvor stort beløp man har til personlig forbruk vil avhenge av hvordan husholdet organiserer økonomien. Yrkesaktivitet har også stor betydning for pensjonen og den enkeltes økonomi ved eventuell skilsmisse eller bortfall av ektefelle/samboer. Pensjonsopptjeningen deles ikke ved en skilsmisse, og da står kvinnen ofte igjen som pensjonstaperen hvis hun har arbeidet deltid eller vært hjemmeværende.

Fra 70-tallet og frem til i dag har det skjedd store endringer i kvinners plass i samfunnet og familien. Kvinners yrkesaktivitet har økt sterkt, nesten like mange kvinner som menn er yrkesaktive, men kvinner arbeider oftere deltid (SSB 2012). I dette kapitlet skal vi se nærmere på den enkeltes, og særlig kvinners yrkessituasjon, og hvorfor de har valgt denne løsningen. Som nevnt gir deltidsarbeid mindre pensjenspoeng og vi stiller spørsmål om man får noen form for kompensasjon av ektefelle/samboer for dette.

De fleste av våre respondenter, 73 prosent, er heltidsarbeidende, mens 13 prosent er deltidsarbeidende. Ytterligere 2 prosent er yrkesaktive, men for tiden i barselpermisjon. Vi vet imidlertid ikke om disse arbeider heltid eller deltid. Noen studerer, 2 prosent er heltidsstudenter, mens to prosent er student og yrkesaktiv. 8 prosent er utenfor arbeidslivet. Av disse er 5 prosent arbeidsledige eller trygdet, mens i underkant av 3 prosent er hjemmeværende, pensjonister eller annet (Tabell 8-1).

Tabell 8-1: Fordeling av yrkesaktivitet i utvalget. Prosent. (N=1023).

	Alle	Mann	Kvinne
Yrkesaktiv heltid	73	87	58
Yrkesaktiv deltid	13	4	21
Student	2	1	3
Student og yrkesaktiv	2	2	3
Arbeidsledig/trygdet	5	3	7
Betalt barselpermisjon	2	0	4
Kontantstøtte	0	0	1
Hjemmeværende	1	0	1
Pensjonist	1	1	1
Annet	1	1	2

Sign for $p < .001$ kjikvadrat test

For å forenkle dette noe ble de som var uten arbeidsinntekt slått sammen, dette var studenter, arbeidsledige og trygdede, hjemmeværende med og uten kontantstøtte og pensjonister. De som oppga at de var studenter og yrkesaktive ble kodet som deltidsarbeidende. 32 respondenter var vanskelige å kategorisere, dette var de som svarte at de var hjemme i betalt barselpermisjon (20 stykker). Det er uklart om disse er heltids eller deltidsarbeidende. Videre var det 12 stykker som svarte «Annet» på spørsmålet om hvilken betegnelse som passet best for dem. Fordelingen ser da slik ut:

Tabell 8-2: Yrkesaktivitet. Prosent. (N=991).

Yrkesituasjon	Alle	Menn	Kvinner
Heltid	76	89	62
Deltid	15	6	25
Ingen arbeidsinntekt	9	5	13

*** sign. for $p < .001$ kjikvadrat test

Det er store kjønnsforskjeller her. 89 prosent av mennene er heltidsarbeidende mot kun 62 prosent av kvinnene. En større andel av kvinnene enn mennene er deltidsarbeidende, 25 prosent mot kun 6 prosent av mennene, og det er også flere kvinner som er uten arbeidsinntekt (enten trygdet, arbeidsledig eller hjemme med kontantstøtte (13 prosent av kvinnene mot 5 prosent av mennene).

Den vanligste begrunnelsen for å arbeide deltid er at man ønsker å arbeide deltid, men også omsorg for barn og helsemessige årsaker er det mange som oppgir. 20 prosent svarte at det ikke var mulig å få heltidsarbeid.

Tabell 8-3: Ulike begrunnelser for å arbeide deltid. Prosent. (N=128)

Grunn til deltidarbeid	Alle	Kvinner (N=110)	Menn (N=18)
Omsorg for barn	22	27	6
Helsemessige årsaker	24	25	33
Ikke mulig å få heltidsarbeid	20	20	33
Ønsker ikke heltid	32	35	33
Annet	2	3	-

128 respondenter, 18 menn og 110 kvinner, svarte på ulike begrunnelser for å arbeide deltid. (Det var mulig å avgi flere svar og 139 begrunnelser ble gitt). Begrunnelsene varierer noe med kjønn. En større andel av kvinnene begrunner deltidarbeidet med omsorg for barn, mens en noe større andel av mennene svarer at det ikke var mulig å få heltidsarbeid. Det er ingen forskjeller mellom kvinner og menn i ønsket om ikke å arbeide heltid. Det er imidlertid viktig å huske at det er få menn i utvalget.

De fleste, 88 prosent av de deltidarbeidende svarer at de har arbeidet heltid tidligere (89 prosent av mennene og 87 prosent av kvinnene). Vi stilte spørsmål om de hadde diskutert eventuelt deltidarbeid med noen som f.eks. ektefelle/samboer, venner eller med offentlige personer. Deltidsdiskusjonen ser primært ut til å være et familieanliggende og de aller fleste hadde diskutert dette med ektefelle eller samboer. Relativt få hadde diskutert dette med venner eller offentlige personer. Kvinnene ser i større grad ut til å ha diskutert deltidarbeid med ektefelle/samboer, mens mennene i større grad har diskutert dette med offentlige personer.

Tabell 8-4: Diskuterte du løsningen med å være deltid med følgende? Andel som svarte ja. Prosent. (N=128)

Diskuterte med:	Alle	Kvinner	Menn
Ektefelle/samboer	79	81	67
Venner	17	17	19
Offentlige personer	13	13	28

Videre analyser viser at det er ingen forskjeller i yrkesituasjon blant gifte og samboende. Noe overraskende er det kanskje at det er størst andel med barn blant de heltidsarbeidende kvinnene og minst blant de som ikke er yrkesaktive.

De fleste er svært fornøyd med å være deltidsarbeidende. Kun 10 prosent er klart misfornøyd med dette. 12 prosent er tydeligvis sånn passe fornøyd og svarer at de er verken fornøyd eller misfornøyd. Kvinnene er mer fornøyd med å være deltidsarbeidende enn mennene, men sammenhengen er ikke signifikant.

Tabell 8-5: Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med å være deltidsarbeidende? Prosent. (N=128).

	Svært misfornøyd	Misfornøyd	Verken/eller	Fornøyd	Svært fornøyd
ALLE	5	5	12	27	52
Kvinner	4	6	9	29	53
Menn	11	6	28	11	44

8.1 Deltidsarbeid og økonomisk organisering i husholdet

Det er relativt få menn (18 stykker) som er deltidsarbeidende og i det følgende skal vi kun se på deltidsarbeidende kvinner og kvinner uten inntektsgivende arbeid, det vil si kvinner som er hjemmeværende, trygdet eller arbeidsledige. Hvordan er økonomien organisert i disse husholdene i forhold til heltidsarbeidende kvinner?

Det er en tendens til at heltidsarbeidende kvinner noe oftere enn deltidsarbeidende og ikke yrkesaktive har en individuell økonomi hvor den enkelte beholder selv overskuddet til personlig forbruk. Deltidsarbeidende kvinner og kvinner uten arbeidsinntekt har oftere en felles økonomi hvor overskuddet deles etter at regninger er betalt. Det er imidlertid små forskjeller mellom heltids- og deltidsarbeidende her. Det kan også være verdt å merke seg at deltidsarbeidende og ikke yrkesaktive kvinner noe oftere enn heltidsarbeidende ikke vet hvordan økonomien er organisert (Tabell 5-6).

Tabell 8-6: Hvordan utgifter og inntekter er fordelt i husholdet blant kvinner i forhold til arbeidssituasjon. Prosent. (N=494).

	Heltid	Deltid	Ikke yrkesaktiv
Individuell: Utgifter deles og hver enkelt beholder det de har til overs	65	51	47
Felles: Utgiftene deles og totalsummen av det som er til overs deles	29	36	41
Vet ikke	6	13	12

Sign. for $p < .01$ kjikvadrat test

Når man går over til deltidsarbeid vil inntekten bli mindre. Kun 9 prosent av de deltidsarbeidende kvinnene svarer at de får økonomisk kompensasjon av ektefelle eller samboer for omsorgsarbeidet de utfører, 80 prosent svarer nei, mens 12 prosent svarer vet ikke eller de ønsker ikke å svare. Blant kvinner uten arbeidsinntekt fikk 20 prosent kompensasjon mens 20 prosent svarte «vet ikke» eller de ønsket ikke å svare på spørsmålet. De resterende 50 prosentene svarte at de ikke fikk kompensasjon. Av de 11 kvinnene som får kompensasjon for at de arbeider deltid er alle gift. Om de har barn eller ikke, høyere utdanning, viste ingen signifikante forskjeller.

Til tross for dette så er de aller fleste av kvinnene som er deltidsarbeidende fornøyd med denne situasjonen (53 prosent er svært fornøyd, mens 29 prosent er fornøyd, 9 prosent er sånn

passer fornøyd, mens 9 prosent er misfornøyd). I dette materialet var 10 hjemmeværende, også her er mønsteret det samme, de fleste er fornøyd.

8.2 Heltids-, deltid og ikke yrkesaktive

Hvordan man ser på husholdsøkonomien og hvor fornøyd man er med egen situasjon kan tenkes å ha sammenheng med hvor mye penger man selv tjener. Vi skal se nærmere på kvinner i ulike yrkessituasjoner, dvs. om de arbeider heltids, deltid eller er uten arbeidsinntekt og hvordan de ser på ulike sider ved husholdsøkonomien.

Det er ingen signifikante forskjeller mellom heltids, deltid og ikke yrkesaktive kvinner i hvor fornøyd de er med måten husholdet har organisert økonomien på, om de mener at man skal ha separat økonomi eller ikke og hvordan de ser på fordelingen av lommepenger. Det er de som ikke har arbeidsinntekt som i størst utstrekning mener at man skal dele likt det som er igjen når regninger er betalt, mens de heltidsarbeidende er mer uenig i dette utsagnet (sign. for $p < .05$).

Et annet tema var økonomisk likestilling og hvordan man oppfattet sitt hushold og hvordan familien skulle forsørges, er dette mannens oppgave eller er begge parter ansvarlig? Vi har tidligere sett at de fleste mener at begge har ansvar og at mannens rolle som hovedforsørger har utspilt sin rolle. Tendensen er at heltidsarbeidende kvinner er mest uenig i utsagnet om mannens posisjon som hovedforsørger og de er mest enig i utsagnet om at man har et felles ansvar for å forsørge familien (begge sign. for $p < .001$ kjikvadrat test). Kvinner uten arbeidsinntekt fremstår som noe mer ambivalente og svarer oftere at de er verken enig eller uenig i disse utsagnene. Kvinner som er heltidsarbeidende og som trolig derav har høyere inntekt er mer innstilt på økonomisk likestilling mellom kjønnene.

Økonomi og tillit var et annet tema som ble tatt opp i forbindelse med økonomiske holdninger. Uansett hvordan man organiserer økonomien i et hushold så vil dette ha betydning for begge parter. Hvor mye man bringer inn i husholdet har betydning for hvor mye man stoler på ektefelle/partner. Heltidsarbeidende kvinner stoler mer på ektefelle og partner enn de som arbeider deltid eller som ikke er yrkesaktive, men forskjellene er små (sign. $p < .5$).

Det er ikke store forskjeller mellom heltidsarbeidende kvinner og de som er på deltid eller uten arbeidsinntekt når det gjelder økonomiske holdninger. Noen forskjeller finner vi imidlertid. Heltidsarbeidende kvinner er mer tydelige på at mannens posisjon som hovedforsørger er svekket og at begge har like stort ansvar for å forsørge familien. Heltidsarbeidende kvinner ser også ut til å stole mer på mannen.

9 Økonomisk organisering

9.1 Oppsummering

De fleste av våre respondenter er fornøyde med organiseringen av husholdets økonomi og de fleste mener at økonomien er likestilt i deres hushold og at begge har ansvar for å forsørge familien. 92 prosent har egne bankkontoer, og i tillegg har 42 prosent av husholdene en felles konto. Bidraget til den felles kontoen er imidlertid ikke likt, og det er mennene som setter inn de høyeste beløpene, mens det ser ut til at kvinner og menn kan ta ut omtrent like mye til personlig forbruk her. Det er stor tillit til ektefelle eller samboer i økonomiske forhold og få kontrollerer den annen. Det er vanligst å ha det vi kalte individuell økonomi, det vil si at utgiftene deles, men hver enkelt beholder selv det som er til overs selv.

Det var få som diskuterte mye hvordan økonomien og eventuell formue skulle organiseres da de inngikk ekteskap eller ble samboere. Det er noe diskusjon i det daglige, 39 prosent svarer at de diskuterer ofte husholdets økonomi, men relativt få, 19 prosent, setter opp budsjett. Det er lite diskusjoner om økonomi og de fleste synes at de får gjennomslag for egne ønsker om hva husholdet skal bruke penger på. Relativt romslig økonomi kan trolig bidra til at begge parter er fornøyd. Svært få, 7 prosent, føler at de er den tapende part i økonomiske beslutninger, men noe flere menn enn kvinner.

I starten av prosjektet ble det skissert noen forhold som så ut til å ha betydning for hvordan et hushold organiserer økonomien og hvordan dette er fordelt mellom kvinner og menn. Inntekt og utdanning var forhold som tenktes å ha betydning. Det var en klar sammenheng mellom utdanningsnivå og inntektens størrelse, særlig gjaldt dette husholdets samlede bruttoinntekt. Analysen antyder også ikke overraskende at det å ha god økonomi gir større tilfredshet. I hushold med høy inntekt er det større tilfredshet med måten økonomien er organisert på, man stoler mer på ektefelle eller samboer når det gjelder økonomiske forhold. Det er særlig i hushold med høy bruttoinntekt at man sier at man er økonomisk likestilte og at begge har ansvar for å forsørge familien.

Høy inntekt tenkes å gi større definisjonsmakt. Analysen viste imidlertid at inntektens størrelse (både husholdets bruttoinntekt og ens private inntekt) hadde ingen betydning for hvorvidt man følte seg som den tapende part eller ikke i økonomiske diskusjoner i husholdet.

Også blant de som har felles konto eller felles økonomi er det oftere diskusjoner. Blant de med høy utdanning er det flere som mener at de er likestilte i deres hushold og ideen om mannen som hovedforsørger møter mest motstand blant de med universitetsutdanning.

9.2 Felles og individuell organisering av økonomien

Det er to hovedmåter å organisere husholdets økonomi på. I den ene varianten er økonomien ganske individualisert. Den enkelte fremtrer som en selvstendig økonomisk aktør med egne kontoer og individuell økonomi hvor den som tjener mest også får mest til privat forbruk når

felles utgifter er betalt. Den individuelle økonomien fremtrer som privat og det er liten kontroll av hverandres økonomi. I den andre varianten, felles økonomi, deler man også utgiftene, men man deler også likt det som er igjen. To forhold ser ut til å ha stor betydning for hvordan økonomien er organisert, nemlig sivil status og alder.

Samboerskap er mindre stabile enn ekteskap og andre undersøkelser viser at samboende har i mindre grad felles økonomi sammenlignet med ektepar (Noack et al 2011). Vår analyse viser også at mens ektepar i større grad er orientert mot en felles økonomi, har de samboende en mer individualisert økonomi. Verken gifte eller samboende sjekker ektefelle eller samboers konto ofte, men særlig samboere ser ut til å verne om den private økonomien og har sjelden innsyn i den andre partens økonomi. Ektepar kan lettere ta ut penger av felles konto uten å si i fra, og de er mer uenig i utsagnet om at de prøver å skjule deler av forbruket for sin ektefelle. Det er også slik at samboere i større grad setter inn likt beløp der de har en felles konto.

Det var ett eller flere hjemmeboende barn i 56 prosent av husholdene. Hvorvidt det er barn eller ikke i husholdet har liten effekt på om man mener at det er likestilling eller ikke, om man diskuterer økonomi og setter opp budsjett. Det ser heller ikke ut til at det å ha barn har noen effekt på hvorvidt man kontrollerer den andre eller om man kan ta ut kr. 5000 uten å si i fra. Det er imidlertid en større andel av hushold med hjemmeboende barn som kun har en felles konto eller tilgang til den andres konto.

Analysene viser at eierforhold til bolig og hytte varierer med en rekke faktorer. Når det gjelder bolig har sivilstand stor betydning. 80 prosent av parene har felleseie, herunder 90 prosent av gifte par og 59 prosent av samboende. Kun 67 prosent av parene har felleseie dersom en av partene eide bolig før de flyttet sammen. Når det gjelder det å eie ulike andeler av boligen er det flere faktorer som bidrar. Sannsynligheten for å eie mer enn den ene parten, enten ved særeie eller å eie en større andel, reduseres dersom parene er gift i forhold til samboende og dersom gjeldsnivå er høyt. Men den faktoren som gir størst utslag er om en av partene eide bolig fra før. Det er derimot ingen signifikante forskjeller mellom kjønn mht. særeie eller eie mer. Det betyr at inntektsforskjellene som eksisterer mellom kjønn ikke gir seg utslag i ulikt eierforhold til boligen.

Eierforhold til hytte viser mer individualisering enn bolig. 60 prosent har felleseie til hytte, herunder 67 prosent gifte og 37 prosent samboende. Det er sjeldent parene eier ulike andeler, men så mange som en fjerdedel har særeie, nesten halvparten av de gifte og 18 prosent av samboende. Kun to prosent av parene eier ulike andeler, og så mange som 13 prosent eier sammen med andre enn partneren, men ingen av disse eierforholdene varierte mellom gifte og samboende.

På noen områder kan man si at det økonomiske samlivet går seg til og blir mer felles med årene slik at første fase ofte er preget av individuell økonomisk organisering. Om dette er innledende fase og at dette går seg til etter hvert gjenstår å se. Noack et al. (2011) finner at varigheten av samlivet har størst effekt på tilbøyeligheten til å ha felles økonomi, men også det å ha barn betyr en del. Andre igjen vil hevde at det er en økende individualisering (Giddens 1992). Det er særlig de unge og samboende som har individuell økonomi. Om dette er et uttrykk for stadiet i livsfasen eller et uttrykk for større individualisering gjenstår å se.

9.3 Økonomisk likestilling

Økonomisk likestilling ser ut til å være idealet for de fleste og ansvaret for husholdets økonomi oppfattes også hovedsakelig som et felles anliggende. Men hva er økonomisk likestilling? Likestilling har tradisjonelt sett handlet om å fremme like muligheter og rettigheter for kvinner og menn. Det handler om rettferdighet og makt og at alle skal ha like rettigheter og muligheter på alle samfunnsområder (<http://no.wikipedia.org/wiki/Likestilling> Lastet

28.8.2013). Ifølge Wærness og Knudsen (2002) kan det se ut som husholdsøkonomien er et område hvor likestillingsarbeidet har hatt liten effekt. Den økonomiske organiseringen i et hushold er imidlertid viktig og angår alle kvinner og menn som lever i parforhold både i dag, men også i fremtiden.

Resultater fra vår survey viser at de fleste har økonomisk likestilling som ideal og de fleste mener at det er økonomisk likestilling i deres hushold. Det er ingen signifikante forskjeller mellom kvinner og menn her. Mannens rolle som forsørger ser ut til å ha mistet sin dominans. Mye av årsaken kan trolig spores i at for de fleste hushold har toinntektsfamilien blitt nødvendig for å opprettholde en rimelig standard. Alminnelig god økonomi skaper få økonomiske problemer og bidrar trolig til at de fleste er fornøyd med hvordan økonomien generelt og dermed også organiseringen.

Men hva betyr økonomisk likestilling? Er det f.eks. slik at hvis man etter å ha delt på utgiftene fordeler det som er igjen likt uavhengig av hvor mye den enkelte tjener så er man økonomisk likestilt, eller er man mer likestilt i hushold der hvor den som tjener mest også beholder sin del og får mer i «lommepenger» når utgiftene er delt og betalt? I denne rapporten har vi valgt å betegne økonomien som fellesorientert eller individuell. Dette til tross for at deler av husholdsøkonomien nødvendigvis vil være felles og angå begge parter.

Videre ser det ut til at jo mer man bringer inn, eller jo romsligere økonomi en har jo mindre problemfylt synes økonomien å være, både ens egen og i forhold til ektefelle/partner. Noe annet vil det trolig være ved knappere økonomi, når krybben er tom bites hestene, heter det og det er grunn til å tro at dette også gjelder i husholdsøkonomien. Det kan se ut som kvinner ikke sikres like rettigheter ved skilsmisse og pensjon. Det er mulig at økonomi og likestilling er temaer som er problematisk å ta opp. I den kvalitative undersøkelsen vil det derfor være viktig å se nærmere på hva de legger i begrepet økonomisk likestilling og eventuelle hindringene for å diskutere dette. Er det fordi økonomi er vanskelig, vil det skape ubalanse og mistro i forholdet, eller antyder det at man ikke stoler på partneren?

9.4 Kvinner vinnere i dagliglivet, mens mennene er vinnere ved skilsmisse?

Husholdets økonomi er et felles anliggende mellom partene i husholdet. Det er derfor ofte ikke relevant å analysere dette på individnivå. Noen kjønnsforskjeller skal vi imidlertid påpeke. Det er ingen forskjell mellom kvinner og menn i andelen som har egne kontoer og felleskontoer, men det er mennene som setter inn de største beløpene i hushold som har felleskonto, mens kvinner og menn har like mye til personlig forbruk. Kvinnene svarer oftere at de får gjennomslag for sine økonomiske ønsker om hva husholdet skal bruke penger på, og kvinnene føler også sjeldnere at de er den tapende part i økonomiske diskusjoner. Det kan altså se ut som det er mennene som er den tapende part når det gjelder økonomisk likestilling i husholdet. Om man har barn eller ikke og om man skjuler deler av sitt forbruk for den andre part viser ingen signifikante forskjeller med kjønn.

Det er vanskelig å si om det er likestilling eller ikke i husholdsøkonomien. Menn tjener mer og legger mer inn i felles kontoen, men bruker like mye. På den annen side gjør kvinner mer ulønnet husarbeid. At mennene legger mer inn i fellesøkonomien kan ses på som kompensasjon for dette. De fleste i denne undersøkelsen er fornøyd med måten økonomien er organisert, selv om resultatene viser at få deltidsarbeidende kvinner får kompensasjon for tapt arbeidsinntekt. Likestillingsproblematikken i form av like rettigheter og muligheter vil trolig først vise seg ved oppløsning av samlivet eller ved pensjonsalder for kvinner som har arbeidet deltid eller vært hjemmeværende. eDt samme vil trolig gjelde ved en betydelig reduksjon i husholdets økonomi.

9.5 Troen på ekteskapet

Ekteskapsloven fra 1993 betrakter kvinner og menn som selvstendige likestilte økonomiske individer. I informasjonen om den nye ekteskapsloven heter det ”nå skal du verken kunne gifte deg eller skille deg til formue”. Loven sikrer ektefelles eiendomsrett over det vedkommende eier når ekteskapet inngås. Felleseie betyr altså ikke nødvendigvis at verdiene deles likt ved eventuell skilsmisse. Det betyr at det du tar med deg inn i ekteskapet pluss eventuell verdistigning fortsatt er ditt. Det betyr at det du arver eller har fått av din ektefelle under ekteskapet er også ditt. Videre at det du kjøper for dine skjevdelingsmidler er gjenstand for skjevdeling, og at pensjonspoeng ikke deles ved skilsmisse.

De fleste ser ut til å ha svært stor tillitt til det å ha felleseie. En stor andel mener at når man har felleseie så deler man likt ved skilsmisse. Dette gjelder særlig de som er gift. Her kan det se ut som troen på rettigheter i ekteskapet er sett på som bedre enn den er. Kun 22 prosent av samboerne hadde samboerkontrakt noe som kan skape problemer hvis samboerskapet opphører.

Skjevdelingsregelen gjør at noen vil erfare at de ikke har rett til husholdets bolig fordi den andre part eide denne ved inngåelse av ekteskapet. Heller ikke tapt arbeidsfortjeneste og pensjonspoeng ser det ut til at deltidsarbeidende og hjemmевærende kvinner har skaffet seg.

9.6 Ulike måter å se husholdets økonomi på?

I et hushold kommer penger inn – vanligvis i form av inntekter – og det meste går ut til ulike utgifter. Det ser ikke ut til å være full enighet om hva som kommer inn og ut og hvem som betaler hva i de respektive husholdene. Mennene oppgir at det er de som bringer inn mest penger, men ikke alle kvinnene er enig i dette, og en større andel av kvinnene enn mennene mener at de bringer inn like mye. F.eks. svarer en større andel av mennene at de setter inn de største beløpene på den felles kontoen, men andelen menn som svarer at de setter inn mest er betydelig større enn andelen kvinner som mener at ektefellen setter inn mest. Samme tendens finner vi når det gjelder en rekke utgifter. Det er et gjennomgående trekk i denne undersøkelsen at når kvinner og menn blir bedt om å si hvor mye de betaler på ulike utgiftsposter, så er det ikke helt samsvar mellom kjønnene. Mennene tenderer til å mene at det er de som betaler mer av utgiftene, men kvinnene ser ikke alltid ut til å være enig i dette.

Vi kan lure på hva som er riktig. Er det slik eller er det slik at mennene tar de store regningene og dermed tror at de betaler mest, mens kvinnene betaler for mat og klær, gaver og ting til huset og dette er hver for seg små beløp noe som gjør at mennene ikke tror at dreier seg om så store beløp? Kanskje betaler de like mye? Det er også mulig at menn betrakter sine innkjøp og sine regninger som investeringer, mens kvinnenens innkjøp i større grad blir å betrakte som unødig forbruk. I den videre kvalitative undersøkelsen vil vi forsøke å komme nærmere inn på kvinner og menns faktiske utgifter og hvordan de oppfatter de ulike utgiftspostene. Det er også viktig å se på dynamikken internt i husholdet. I denne surveyen har vi ikke data på kvinner og menn som lever i samme parforhold. I en kvalitativ studie vil det nettopp være mulig å studere dynamikken som fører frem til ulike økonomiske beslutninger, og eventuelle konfliktområder.

Det vil også være av interesse å se nærmere på hvilken kunnskap menn og kvinner har om arv og rettigheter. Det kan se ut som troen på ekteskap og felleseie er for god.

Litteratur

Becker, G. (1991) *A Treatise of the Family*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

Berg, L. og M. Teigen (2009) Gendered consumer competence in households with one vs. two adults. *International Journal of Consumer Studies*, 33(1) pp 31-41.

Berg, L. (2012) *Eldres vurderinger av forbrukermarkedene før og nå*. Oppdragsrapport nr. 10. Oslo: Statens institutt for forbruksforskning.

Bjørnholt, M. (2010) Den norske likestillingsmodellen. *Sosiologi i dag*, (40)1-2.

Brusdal, R. og R. Lavik (2007) Alt ved det gamle? I Gåsdaal et al. (red) *Makt, mening og struktur*. Bergen: Fagbokforlaget.

Bøe, J.B. og K. Wærness (2005) «Vi vil vel være prototypen på likestilt økonomi». Om økonomiske forvaltningssystemer i Norske barnefamiliehus. *Sosiologisk Tidsskrift* vol. 13 side 29-44.

Ellingsæter, A.L. (1998) Dual Bredswinner Societies: Provider Models in the Scandinavian Welfare States. *Acta Sociologica* 41(1) 59-73.

Giddens, A. (1992) *The Transformation of Intimacy*. Cambridge: Polity Press.

Hardoy, I. og P. Schøne (2004) *Mindre betaling for færre timer?* Rapport. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

Hellevik, T. og O. Hellevik (2012) Holdninger til likestilling. I Hansen, T. og B. Slagsvold (red) *Likestilling hjemme*, Oslo: NOVA Rapport 8/2012.

Ironmonger, D. (2001) *Household Production and the Household Economy*. Research Paper. Household research Unit, department of Economics. University of Melbourne, Australia.

Ketscher, K. (2001) «Kvinneres rettigheter i et nytt landskap». I Tranøy, B. S. og Ø. Østerud (2001) *Mot et globalisert Norge?* Oslo: Gyldendal.

Kitterød, R. og M. Rønsen (2011) Hvem er hjemmearbeidende i dag? *Samfunnsspeilet* nr. 1.

Kjeldstad, R. og E. Nymoen (2004) *Kvinner og menn i deltidsarbeid. Fordeling og forklaringer*. Rapport nr. 29, Oslo: Statistisk sentralbyrå.
Analyser 52, Oslo: Statistisk Sentralbyrå.

Knudsen, K. og K. Wærnes (2004) *Between sharing and individualization – Changing norms and gender equality among Norwegian couples?* Paper presented på Gender equality and Economic Relationships in Modern families. Bergen oktober.

- Miller, D. (1998) *A theory of shopping*. Cambridge: Polity Press.
- Moxnes, K. (1999) Cohabitation: Postmodern Frameworks for intimate Relationship i *Family, Childhood and Intimate Relations: Theoretical and empirical explorations*. Kompendium, ISS, NTNU Trondheim.
- Noak, T. og A. Seierstad (2003) Samboerskap ved tusenårsskiftet. Dagligdags og utforsket. *Samfunnsspeilet* 1, 30-34.
- Noak, T. (2010) *En stille revolusjon. Det moderne samboerskapet i Norge*. Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi. Universitetet i Oslo.
- Noak, T., T.H. Lyngstad og P.A. Tuft (2011) Færre samboere enn gifte har felles økonomi. *Samfunnsspeilet* 3, 12-17.
- Nussbaum, M. (1995) «Introduction» in Martha Nussbaum and Jonathan Glovers, editors *Women, Culture and Development: A Study of Human Capabilities*. Oxford: Oxford University Press.
- Pahl, J. (1989) *Money and Marriage*. London: Macmillan.
- Pollack, R. (2002) Gary Becker's Contributions to Family and Household Economics. Paper presented at University of Chicago.
- Reiakvam, J. og T. Skoglund (2009) Ulønnet arbeid skaper store verdier. *Samfunnsspeilet* nr. 3.
- Rysst, M. (2005) *Udsathet og forbrug i de nordiske velferdsstater*. Rapport nr. 11. København: Socialforskningsinstituttet.
- Skrede, K., A. Seierstad og K.A. Wiik (2011) Forskjeller mellom samboende og gifte ved første barns fødsel. *Samfunnsspeilet* 3,
- Statistisk Sentralbyrå (2010) *Dette er Kari & Ola*.
- Stillerman, Joel (2004) Gender, class and Generational Contexts for Consumption in Contemporary Chile, *Journal of Consumer Culture*, 4/1/51-7
- Sunde, H. og T. Sandnes (2010) Kvinner og menns lønn. *Samfunnsspeilet* nr. 1.
- Vollset, G. (2011) *Familiepolitikens historie – 1970 til 2000*. Rapport nr. 1. Oslo: Nova.
- Vaage, O.F. (2002) Til alle døgnets tider. Tidsbruk 1971-2000, Statistiske analyser 52. Statistisk Sentralbyrå.
- Wærness, K. og K. Knudsen (2002) Om økonomisk likestilling i norske familier i Guldbrendesen L. (red) *Forskning om småbarnsforeldres dagligliv*. Nova-rapport nr. 12.

Vedlegg

SPØRRESKJEMA FOR ØKONOMISK LIKESTILLING

1. Her kommer noen påstander hvor du på en skala fra 1 til 5 skal svare hvor uenig eller enig du er (svær uenig har verdien 1 og helt enig har verdien 5)

Det er mannens oppgave å være hovedforsørger i familien
Jeg har god oversikt over det som går inn og ut av bankkontoen/bankkontoene mine
I min familie har begge et like stort ansvar for å forsørge familien
Jeg prøver å skjule deler av mitt forbruk for min ektefelle/samboer
Jeg synes det er greit å ha helt separate økonomier.
Hjemme hos oss diskuterer vi ofte husholdets økonomi
I vårt hushold er vi økonomisk likestilte
Jeg er fornøyd med måten vårt hushold har organisert økonomien på
Jeg føler ofte at jeg er den tapende part når vi tar økonomiske beslutninger
Jeg synes det er riktig å dele likt på det som er igjen når alle utgifter er betalt
Jeg stoler på min ektefelle/samboer når det gjelder økonomiske forhold
Jeg kjøper gjerne noe ekstra til familien for mine egne penger
Jeg synes det er rimelig at den som tjener mest får mest i «lommepenger»
Jeg avstår gjerne fra noe hvis barna trenger noe spesielt
Jeg gjør mest av husarbeidet
I mitt hushold setter vi opp budsjett
Jeg får som regel gjennomslag for mine ønsker om hva husholdet skal bruke penger på
Når man har felleseie deler man likt ved skilsmisse

2. **Diskuterte dere noen gang hvordan økonomien og eventuell formue/ verdier skulle organiseres da dere giftet dere eller flyttet sammen?**

1. Ja, diskuterte mye
2. Diskuterte litt
3. Nei, diskuterte ikke
4. vet ikke/husker ikke

3. **Hvordan er bankkontoene organisert i husholdet?**

1. Jeg og min ektefelle/samboer har egne kontoer
2. Vi har kun en felles konto som begge bruker
3. Vi har egne kontoer pluss en felles konto
4. vet ikke/ønsker ikke å svare

HVIS FELLES KONTO: (2+3)

4. **Hvor stort beløp setter dere inn på den felles kontoen?**

1. Setter inn likt
2. Kun jeg som setter inn

3. Kun ektefelle/samboer som setter inn
4. Jeg setter inn mest
5. Ektefelle/samboer setter inn mest
6. Det varierer
7. vet ikke

5. Kan du ta ut 5.000 kroner fra den felles kontoen uten å si fra til din ektefelle/samboer om dette?

1. Ja
2. Nei
3. vet ikke

ALLE:

6. Har du fri adgang til ektefelle/samboerens konto/kontoer?

1. Ja
2. Nei
3. Ja til noen av kontoene
4. vet ikke

7. Kontrollerer du ektefelles/samboers konto(er) noen gang?

1. Nei, aldri
2. En sjelden gang
3. Ja, ofte
4. vet ikke

8. Hvordan organiseres økonomien i husholdet?

1. Utgiftene deles og hver enkelt beholder det som er til overs til personlig forbruk
2. Begges inntekter deles likt når utgiftene er betalt
3. Vet ikke

9. Har dere felleseie eller særeie?

1. Felleseie
2. Særeie
3. vet ikke

10. Eide du bolig eller hytte da du giftet deg eller ble samboende?

1. Ja eide bolig
2. Ja eide hytte

:

11. Har dere gjensidig testamente? (Det vil si at dere skal arve hverandre).

1. ja
2. Nei
3. vet ikke

12. Hvem betaler vanligvis mest for følgende utgifter:

	Uaktuelt har ikke	Jeg	Sambo Ektefelle	Begge/ Varierer	Vet ikke
Mat og dagligvarer					
Ferier					
Møbler, hvitevarer etc.					
Husleie, kommunale utgifter					
Hytte fritidsbolig					

Felles boliglån					
Min del av boliglån					
Sambo/ektefelles del av boliglån					
Annen felles gjeld					
Min private gjeld					
Ektefelles private gjeld					
Pensjonssparing til meg					
Pensjonssparing til sambo/ektefelle					
Bilutgifter					
Livsforsikring egen					
Livsforsikring samboer/ektefelle					
Klær, aktiviteter, utstyr til felles barn					
Klær, aktiviteter, utstyr til mine særkullsbarn					
Klær, aktiviteter, utstyr til sambos særkullsbarn					
Økonomisk støtte til barn som har flyttet hjemmefra					
Internett/bredbåndabonnement					

13. Nå skal vi stille noen spørsmål om dine daglige hovedaktiviteter. Hvilken av de følgende beskrivelser er mest dekkende for deg?

1. Yrkesaktiv heltid
2. Yrkesaktiv deltid
3. Studerer
4. Studerer og yrkesaktiv
5. Arbeidsledig/trygd
6. Hjemme i betalt barselpermisjon
7. Hjemme med kontantstøtte
8. Hjemmeværende
9. Pensjonist

HVIS DELTID:

14. Hva er grunnen til at du arbeider deltid?

1. På grunn av barna/Omsorgsarbeid
2. På grunn av helsen
3. Ikke mulig å få heltidsarbeid
4. Ønsker ikke å arbeide heltid
5. Annet _____

15. Har du arbeidet heltid tidligere?

Ja → Spm.

Nei → Spm.

HVIS HJEMMEVÆRENDE (ikke barselpermisjon eller kontantstøtte): (8+5)

16. Hva er grunnen til at du er hjemmeværende?

1. På grunn av barna/Omsorgsarbeid
2. På grunn av helsen
3. Ikke mulig å få arbeid
4. Ønsker å være hjemmeværende
5. Annet _____

17. Har du arbeidet heltid eller deltid tidligere?

1. Ja heltid → Neste spm.
2. Ja deltid → Neste spm.
3. Nei

DELTIDSARBEIDENDE OG HJEMMEVÆRENDE:

18. Får du noe kompensasjon av ektefelle/samboer for det omsorgsarbeidet du utfører. F.eks. at du får utbetalt et beløp du selv disponerer

1. Ja
2. Nei
3. Vet ikke/ønsker ikke å svare

19. Diskuterte du denne løsningen med å være deltid eller hjemmeværende med:

	Ja	Nei
1. Ektefelle/samboer	x	x
2. Venner	x	x
3. Offentlige personer	x	x

20. Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med å være deltidsarbeidende eller hjemmeværende?

1. Svært fornøyd
2. Ganske fornøyd
3. Verken fornøyd eller misfornøyd
4. Ganske misfornøyd
5. Svært misfornøyd

HVIS YRKESAKTIV: (Både heltid og deltid)

21. Tjener du eller din ektefelle/samboer/samboer mest, eller tjener dere like mye?

1. Jeg tjener mest
2. Ektefelle/samboer/samboer tjener mest
3. Vi tjener omtrent like mye
4. Vet ikke

22. Hvem har mest til personlig bruk, du eller ektefelle/samboer?

1. Vi har omtrent like mye
2. Jeg har mest
3. Ektefelle/samboer har mest
4. Det varierer
5. Vet ikke

ALLE:

23. Eier husholdet boligen?

1. Ja →
2. Nei →
3. Vet ikke

HVIS EIER BOLIG:

24. Kan du anslå markedsverdien (salgsverdien) på boligen?

_____ millioner

Vet ikke

25. Hvor mye gjeld er det på boligen?

_____ oppgi i tusen kroner

Vet ikke
Ikke gjeld på boligen

26. Hvordan er eieforholdet til boligen?

1. Felleseie
2. Jeg har særeie
3. Samboer/ektefelle har særeie
4. Jeg eier mer enn halvparten
5. Jeg eier mindre enn halvparten
6. Vet ikke

27. Eier husholdet hytte?

1. Ja
2. Nei
3. vet ikke

HVIS EIER HYTTE:

28. Kan du anslå markedsverdien (salgsverdien) på hytta?

Kr _____
Vet ikke

29. Hvor mye gjeld er det på hytta?

Oppgi i tusen kroner _____
2. Vet ikke
3. Ikke gjeld på hytta.

30. Hvordan er eieforholdet til hytta?

1. Felleseie
2. Jeg har særeie
3. Samboer/ektefelle har særeie
4. Jeg eier mer enn halvparten
5. Jeg eier mindre enn halvparten
6. Vet ikke

ALLE:

31. Hvor mange hjemmeboende barn 18 år eller yngre er det i husholdet?

(Med dette menes barn som bor minst halvparten av tiden i dette husholdet).

Antall felles barn _____

Antall egne barn _____

Antall ektefelle/samboers barn _____

32. Hvor mange barn 18 år eller yngre er det som ikke bor i husholdet, men som en av partene i husholdet har forsørgelsesplikter overfor?

Antall _____

33. Hva gjør husholdet med barnetrygden? (Gjelder for alle barna)(flere svar kan avgis)

1. Inn på min konto
2. Inn på vår felles konto

3. Inn på ektefelles/samboers konto
4. Egen konto i barnets navn
5. Pengene går inn i husholdets felles utgifter
6. varierer
7. vet ikke

34. Er du mann eller kvinne?

1. Mann
2. Kvinne

35. Hvor gammel er du?

_____

36. Er du gift eller samboende?

1. Gift
2. Samboende

37. Hvor mange år har dere vært gift/samboende?

Antall år _____

38. Har du vært gift eller samboende tidligere?

1. Nei
2. Ja, gift
3. ja samboende
4. Ubesvart

HVIS samboende:

39. Har dere samboerkontrakt?

1. Ja
2. Nei
3. Vet ikke

40. Hva er din utdanning?

1. Grunnskole
2. Fagutdanning/yrkesfag
3. Videregående
4. Universitet/høyskole

41. Din samlede bruttoinntekt?

Oppgi i tusen kroner _____

Vet ikke

42. Husholdets samlede bruttoinntekt?

Oppgi i tusen kroner _____

Vet ikke

43. Man snakker noen ganger om forskjellige samfunnsklasser: overklasse, middelklasse og arbeiderklasse. Hvilken klasse vil du si at du tilhører?

1. Overklasse
2. Middelklassen

3. Arbeiderklassen
4. Vet ikke